

DREAM

Fremskrivning af familiekarakteristika og boligefterspørgslen i danske kommuner - Bornholm

Maj 2017

Indholdsfortegnelse

1	INDLEDNING	3
2	DEN DEMOGRAFISKE UDVIKLING	5
2.1	Befolkning.....	5
2.2	Fødte og døde	7
2.3	Indvandring og udvandring	8
2.4	Til- og fraflytning	9
2.5	Familiestruktur	15
3	BEFOLKNINGENS UDDANNELSESLEVEL	18
4	ARBEJDSMARKEDET	23
5	UDVIKLINGEN I BOLIGFTERSØRGSLEN	31
5.1	Boligtype.....	32
5.2	Boligart	35
5.3	Boligstørrelse.....	37
5.4	Bystørrelse.....	38
6	MARGINALEKSPERIMENTER	40
6.1	Øget tilflytning fra storbykommunerne	42
6.2	Øget tilflytning af personer med et højt uddannelsesniveau	50
6.3	Øget tilflytning af familier uden tilknytning til arbejdsmarkedet	57
6.4	Øget fraflytning af personer med et højt uddannelsesniveau	65
7	KONKLUSION	72
8	REFERENCER	74
9	APPENDIKS.....	75

1 Indledning

I det følgende præsenteres for Bornholms Regionskommune¹ forventningen frem mod år 2040 til udviklingen i befolkningens størrelse og alderssammensætning, familiestruktur, uddannelsesniveau samt tilhørsforhold til arbejdsmarkedet. Ændringer i disse forhold er af afgørende betydning for boligefterspørgslen, hvorfor forventningen til udviklingen i det samlede boligbehov og dets underliggende karakteristika som type, størrelse og beliggenhed også betragtes. Relationen mellem de karakteristika, der kendetegner den i kommunen bosiddende befolkning og befolkningens boligpræferencer belyses desuden i fire forskellige marginaleksperimenter, i hvilke udvalgte adfærdsmønstre korrigeres. Eksperimenterne har primært til formål at illustrere, hvorledes ændrede adfærdsmønstre selv på kort eller mellemlangt sigt kan dæmpe eller øge de negative økonomiske konsekvenser, som den grundlæggende strukturelle udvikling alt andet lige giver anledning til. Fremskrivningen er såvel som marginaleksperimenterne udført ved anvendelse af DREAMs mikrosimulationsmodel SMILE 3.0.

Befolkningen i Bornholms Regionskommune ventes i grundforløbet at nedskrives fra at omfatte 41.400 personer i 2013 til at bestå af omkring 37.000 personer i 2040. Den negative befolkningsvækst er en forlængelse af den seneste historiske udvikling og skal tilskrives, at en positiv nettoindvandring ikke kan opveje betydningen af et fødselsunderskud og en negativ nettotilflytning. Fremadrettet ventes restlevetiden fortsat at øges, hvilket sammen med befolkningens aldring giver anledning til, at personer ældre end 67 år på sigt skønnes at udgøre en større andel af den i Bornholms Regionskommune bosiddende befolkning.

Den demografiske udvikling ventes fremadrettet at give anledning til finansieringsmæssige udfordringer, som dog i nogen grad modvirkes af en ændring i befolkningens uddannelsesniveau og arbejdsmarkedstilknytning. Som i resten af landet ventes uddannelsesniveauet således at forbedres i fremskrivningen, hvilket primært skyldes, at de yngre generationer, som erstatter de ældre generationer, generelt er bedre uddannet. Således øges andelen af befolkningen med en videregående uddannelse på bekostning af færre med en grundskole eller erhvervsfaglig uddannelse som højst fuldførte. På sigt vil uddannelsesniveauet i Bornholms Regionskommune nærme sig landsgennemsnittet, men andelen med en erhvervsfaglig uddannelse er dog vedvarende højere end det nationale niveau, ligesom andelen med en lang videregående uddannelse også på sigt er lavere end i landet som helhed.

Det stigende uddannelsesniveau bidrager til, at erhvervsdeltagelsen og beskæftigelsestilbøjeligheden for personer under 50 år opretholdes. Forøgelsen af beskæftigelses- og erhvervsfrekvensen for de 16-67-årige gennem fremskrivningen skal dog primært henføres til en øget erhvervsdeltagelse for de 60-67-årige, der er motiveret af Tilbagetrækningsreformen.

Familiestrukturen ventes at ændre sig i retning mod, at en voksende andel af befolkningen vil udgøres af enlige, som følge af ændrede levemønstre og flere ældre. Befolkningens aldring og den ændrede familiestruktur medvirker til at stabilisere omfanget af boligefterspørgslen på trods af den negative befolkningsvækst. Der ventes en forskydning i efterspørgselsmønstret i retning mod flere almene boliger og private udlejningsboliger, typisk rækkehuse og etageboliger, på bekostning af

¹ Bornholms Regionskommune omfatter i denne undersøgelse også Christiansø.

færre ejerboliger, primært parcelhuse. Samtidig vil en større andel af efterspørgslen end tidligere rette sig mod mindre boliger og mod boliger beliggende i byer med flere end 1.000 indbyggere.

Mikrosimulationsmodellen SMILE 3.0 er beskrevet i Hansen og Markeprand (2015), mens datagrundlaget og det metodiske fundament yderligere er belyst i Hansen, Stephensen og Kristensen (2013). Disse rapporter uddyber centrale antagelser såsom anvendt estimationsperiode og arten af de forklarende variable, der er inddraget i estimationerne. Kendskab til det metodiske grundlag er dog ikke en forudsætning for udbytte af de nedenfor præsenterede resultater.

Det anbefales dog, at man rådfører sig med retningslinjerne for fortolkning af modellens resultater i kapitel 2 i Hansen og Markeprand (2015). Heri forklares bl.a. hvorfor resultatet af Danmarks Statistiks regionale befolkningsfremskrivningsmodel ikke kan forventes at kunne genfindes i en fremskrivning udført med SMILE. Endvidere understreges det, at der i SMILE er tale om en videreførelse af strukturel adfærd, hvorfor den senest kendte historiske udvikling ikke vil afspejle sig i de nærmeste fremskrivningsår. Centralt skal det fremhæves, at den forventede udvikling i boligstrukturen alene afspejler befolkningens efterspørgsel efter bestemte boligkarakteristika i fravær af udbudsbegrænsninger. Fremskrivningerne indebærer således ikke en vurdering af udbuddet af boliger, hvilket bl.a. ville forde kendskab til kommunens strategi vedrørende nyopførelser, udstykning og omlægning af eksisterende erhvervsgrunde til andre formål. En vurdering af, hvorledes den eksisterende boligmasse afvikles gradvist i takt med stigende boligalder, er heller ikke inddraget. Eksistensen af et egentligt boligmarked kræver, at der indarbejdes en prisdynamik, der etablerer et realistisk forhold mellem udbud og efterspørgsel, hvilket ligger udenfor den nuværende modelramme.

Befolkningens uddannelsesadfærd i SMILE var tidligere opdelt på landsdele, men er nu ændret, så den er nuanceret på kommuneniveau. Således tillades nu variation inden for en landsdel i tilbøjeligheden til at påbegynde en uddannelse. Befolkningens uddannelsesniveau påvirker befolkningens arbejdsmarkedstilknnytning, hvorfor nuanceringen af uddannelsesadfærden skønnes at bidrage til en mere retvisende vurdering af befolkningens deltagelsespotentiale i de enkelte kommuner. Modellen har yderligere undergået et eftersyn. Her er mindre uregelmæssigheder i bl.a. den fremtidige boligstruktur søgt oprettet. Derfor vil fremskrivningsresultater i nogen grad afvige fra indholdet i Hansen og Markeprand (2015). Modellens overordnede rammer er herudover uændrede. Således tages fremskrivningen fortsat udgangspunkt i familie- og boligstrukturen i år 2013, mens estimerede adfærdsmønstre er baseret på årene forud herfor.

I kapitel 2 redegøres for den demografiske udvikling i Bornholms Regionskommune, hvilket indebærer en beskrivelse af den historiske og fremskrevne udvikling i befolkningen, antallet af fødte og døde, ind- og udvandring, til- og fraflytning samt i familiestrukturen. I kapitel 3 beskrives forventningerne til den fremtidige udvikling i befolkningens uddannelsesniveau, mens forventningen til den fremtidige udvikling i befolkningens tilknytning til arbejdsmarkedet beskrives i kapitel 4. I kapitel 5 beskrives forventningerne til efterspørgslen efter boliger fordelt på udvalgte karakteristika, mens kapitel 0 er tilegnet en beskrivelse af resultaterne af fire marginaleksperimenter, i hvilke den grundlæggende adfærd korrigeres. En konklusion følger i kapitel 7.

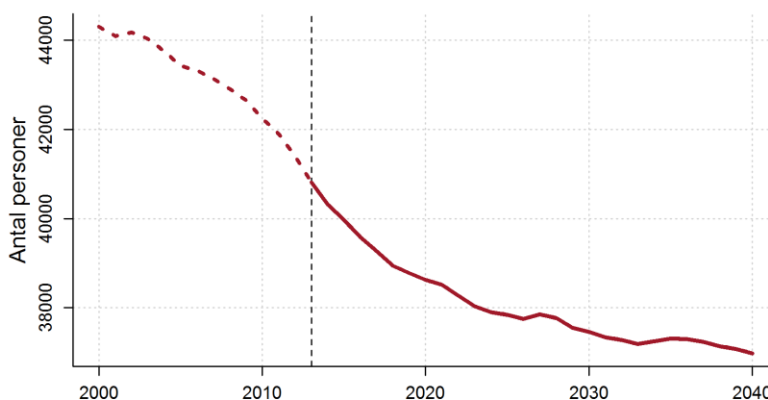
2 Den demografiske udvikling

Befolkningens udvikling og sammensætning på alder og oprindelse fastlægges på nationalt plan på baggrund af ind- og udvandring samt antallet af fødte og døde. De samme hændelser påvirker udviklingen i befolkningen på kommunalt niveau, men herudover indregnes effekten af flytninger på tværs af kommunegrænser. Flytninger inden for de enkelte kommuner indregnes også i fremskrivningen, fordi det er med til at ændre boligefterspørgslens struktur – eksempelvis om efterspørgslen på lejeboliger stiger til fordel for ejerboliger. I dette kapitel redegøres der først for udviklingen i den samlede befolkning og efterfølgende for udviklingen i de underliggende komponenter, der bestemmer den, dvs. fødte og døde, ind- og udvandrede samt til- og fraflyttede. Udviklingen i Bornholms Regionskommune sammenholdes med udviklingen på landsplan, hvor det vurderes relevant.

2.1 Befolkning

Fra år 2000 til 2013 er udviklingen i Bornholms Regionskommune kendetegnet ved en negativ befolkningsvækst, jf. Figur 2.1. Kommunens indbyggerantal falder gennem denne periode fra et niveau på omkring 44.300 personer til ca. 41.400 personer. Det svarer til en samlet vækst på -6,5 pct. eller en gennemsnitlig årlig vækst på -0,5 pct. Den negative vækst er mest udpræget i perioden op til basisåret 2013. I fremskrivningen fra 2013 til 2040 ventes befolkningen fortsat at falde til et niveau på omkring 37.000 personer, hvilket svarer til en samlet negativ tilvækst på 10,7 pct. og en gennemsnitlig årlig vækst på -0,4 pct. Til sammenligning er de gennemsnitlige årlige vækstrater for perioderne 2000 til 2013 og 2013 til 2040 henholdsvis 0,4 pct. og 0,3 pct. på landsplan.

Figur 2.1. Udvikling i befolkningen, Bornholms Regionskommune

Anm.: Den lodrette linje angiver det sidste historiske år, her 2013.

Kilde: Individbaseret udtræk fra Danmarks Statistik og fremskrivning på SMILE 3.0.

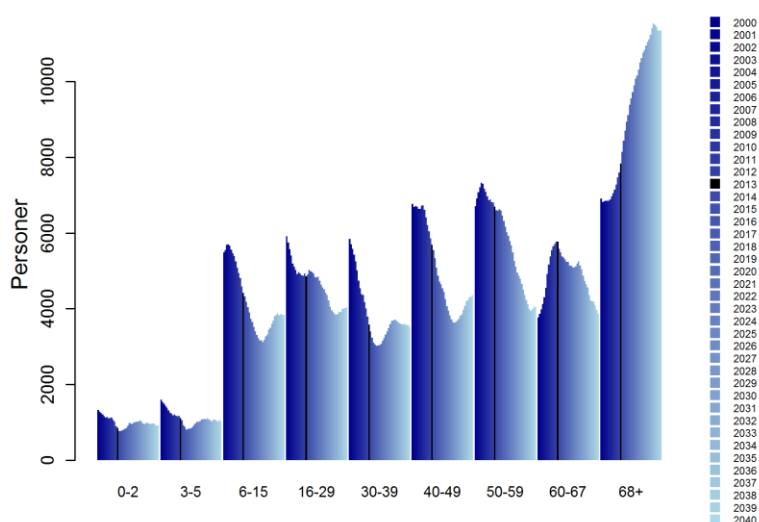
Den historiske udvikling i befolkningstallet i Bornholms Regionskommune er forklaret ved en kombination af et fødselsunderskud og en negativ nettotilflytning, der i omfang har domineret en

positiv nettoindvandring, herved resulterende i en negativ befolkningstilvækst. I fremskrivningen ventes der fortsat et fødselsunderskud og en positiv nettoindvandring til Bornholms Kommune. Nettotilflytningen forventes på mellemlangt og langt sigt dog at være positiv, hvilket bidrager til, at faldet i befolkningstallet gradvist dæmpes fremadrettet.

Opgjort på alder skal den negative befolkningsvækst historisk tilskrives et fald i befolkningstallet i samtlige aldersklasser under 60 år, der således har domineret stigningen i befolkningen i de ældste aldre, jf. Figur 2.2. I fremskrivningsårene ventes fortsat en stigning i befolkningen ældre end 67 år samt en positiv tilvækst i gruppen omfattende de 30-39-årige. Udviklingen i de ældste aldersklasser er foranlediget af et generelt fald i dødeligheden kombineret med, at flere personer gradvist indtræder i aldersgruppen over 67 år.

Den historiske udvikling i en aldersklasse bliver typisk gengivet i fremskrivningen i den umiddelbare ældre aldersklasse. Eksempelvis ses det historiske fald i antallet af personer i aldersgruppen 30-39 år tydeligt gengivet i den fremtidige forventning til antallet af personer i alderen 40-49 år. Disse demografiske ekkoeffekter er mest udprægede såfremt aldersklassen kun i mindre grad er påvirket af bevægelser på tværs af kommunegrænser, hvilket som det senere skal blive klart, netop er tilfældet for de 40-49-årige.

Figur 2.2. Befolkningen i Bornholms Regionskommune fordelt på aldersintervaller, 2000-2040

Anm.: Den sorte markering angiver det sidste historiske år, her 2013.

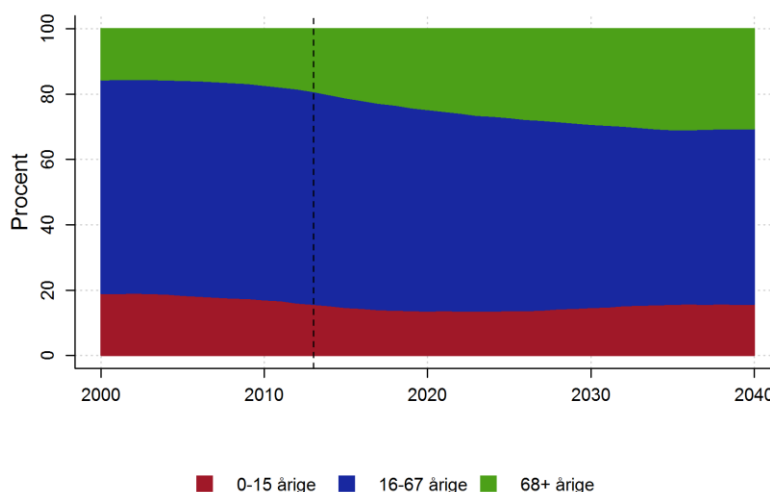
Kilde: Individbaseret udtræk fra Danmarks Statistik og fremskrivning på SMILE 3.0.

Figur 2.3 viser den relative andel af befolkningen fordelt på tre aldersgrupper: børn (0-15 år), personer i den erhvervsaktive alder (16-67 år) og personer, som primært er tilbagetrukket fra arbejdsmarkedet (68+ år)². I Bornholms Regionskommune vil andelen af personer i den erhvervsaktive alder falde fremadrettet fra et niveau på ca. 65 pct. i 2013 til godt 62 pct. i 2020 og til

² Velfærdsaftalen fra 2006 og Tilbagetrækningsreformen fra 2011 løfter gradvist folkepensionsalderen til 67 år frem mod 2022. Herefter levetidsindekseres pensionsalderen, så den følger levetiden for en 60-årig. Pensionsalderen forventes således, at være 68 år i 2030, 69 år i 2035 og 70 år i 2040, jf. DREAM (2014).

54 pct. i 2040. Samtidig ventes andelen af ældre over 67 år at vokse fra 19 pct. i 2013 til 25 pct. i 2020 og 31 pct. i 2040. Andelen af børn falder på kort sigt fra 16 pct. i 2013 til 14 pct. i 2020, men stiger herefter til et niveau på omkring 16 pct. frem mod 2040. Kombinationen af færre personer i den erhvervsaktive alder og flere personer, der er i en alder, hvor størstedelen har trukket sig tilbage fra arbejdsmarkedet, kan bidrage til at øge kommunens finansieringsudfordringer på sigt.

Figur 2.3. Aldersfordeling i procent for Bornholms Regionskommune

Anm.: Den sorte markering angiver det sidste historiske år, her 2013.

Kilde: Individbaseret udtræk fra Danmarks Statistik og fremskrivning på SMILE 3.0.

2.2 Fødte og døde

Fertiliteten (antal levendefødte barn pr. kvinde) har de seneste år været aftagende på nationalt plan, hvilket kombineret med antallet af kvinder i den fertile alder (14-48 år)³ har givet anledning til et faldende antal fødte. I Bornholms Regionskommune har fertiliteten været relativt konstant frem til 2009 og faldende efterfølgende. I fremskrivningen ventes initialt en stigning i den samlede fertilitet, hvilket også gør sig gældende på landsplan. Dette opfølges af en stabil fertilitet gennem den resterende del af fremskrivningen, der af omfang ligeledes svarer til den nationale udvikling. Antallet af fødte ventes fremadrettet at stige svagt og i gennemsnit være på næsten 300 om året, jf. Figur 2.4. Samtidig ventes antallet af kvinder i den fertile alder bosiddende i Bornholms Regionskommune at falde fra et niveau omkring 7.200 personer i 2013 til ca. 5.700 personer i 2030. Antallet af kvinder i den fertile alder ventes herefter at stige til et niveau på ca. 6.100 personer frem mod 2040. Trods det faldende antal kvinder i den fertile alder stiger antallet af fødte allerede i fremskrivningens begyndelse. Det skyldes et voksende antal kvinder i aldersgruppen 20-35 år, hvor fertilitetskoefficienten⁴ initialt er stigende og relativt høj sammenlignet med de resterende aldersgrupper. Omvendt falder antallet af kvinder i aldersgruppen (36+ år), hvor fertilitetskoefficienten er relativt konstant og lav gennem fremskrivningen. Eksempelvis dækker det samlede fald i antallet

³ Opgjort primo året.

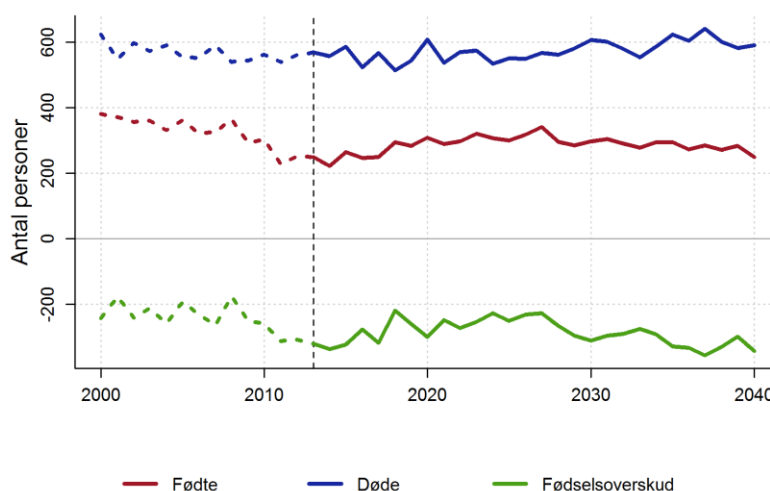
⁴ Den aldersbetingede fertilitetskoefficient angiver antallet af fødsler pr. 1.000 i kvinder for en given alder

af kvinder i den fertile alder over, at antallet i aldersgruppen 20-35 år stiger med godt 300 personer frem mod 2025, mens antallet af kvinder i alderen 14-19 år og 36-48 år samlet falder med ca. 1.700 personer frem mod 2025.

Historisk er udviklingen i antallet af fødte i Bornholms Regionskommune præget af en faldende tendens, og antallet af fødte har konsekvent været lavere niveau end antallet af døde, hvilket har resulteret i et fødselsunderskud på gennemsnitligt godt 200 personer årligt. Selvom det årlige antal af fødte ventes at stige og efterfølgende stabilisere sig fremadrettet, ventes fortsat et fødselsunderskud i kommunen. Det skyldes, at befolkningen i Bornholms Regionskommune generelt bliver ældre, hvilket opretholder det større antal døde, jf. Figur 2.4.

I de historiske år fra 2000 til 2012 er antallet af fødte i gennemsnit godt 40 pct. lavere end antallet af døde. Til sammenligning er antallet af fødte omkring 15 pct. højere end antallet af døde, når hele Danmark betragtes. I fremskrivningsårene fra 2013 til 2039 ventes antallet af fødte i Bornholms Regionskommune i gennemsnit at udgøre blot 50 pct. af antallet døde, mens der på landsplan forventes en gennemsnitligt overvægt i antallet af fødte relativt til døde svarende til omfanget i den historiske periode.

Figur 2.4. Antal fødte, døde og fødselsoverskud, personer

Anm.: Den lodrette linje angiver det sidste historiske år, her 2012. Antallet af fødte og dødsfald på kommuneniveau i 2013 er fremskrevne niveauer, men data for året indgår i estimationen af henholdsvis nationale fertilitetsrater og dødssandsynligheder på kommuneniveau.

Kilde: Individbaseret udtræk fra Danmarks Statistik og fremskrivning på SMILE 3.0.

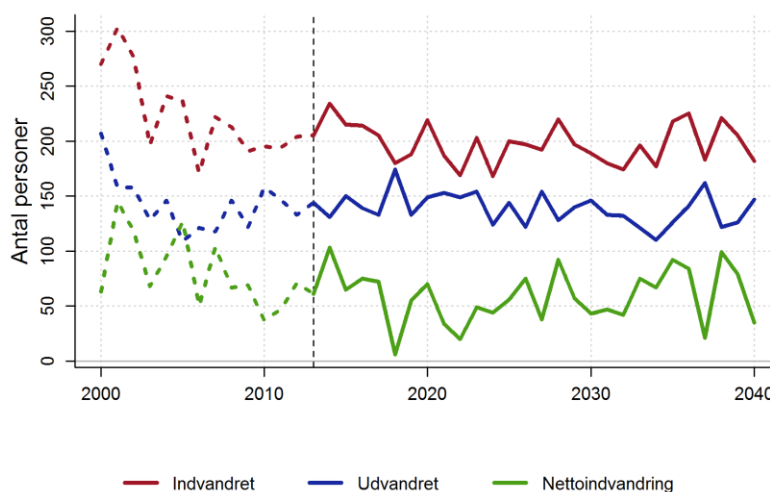
2.3 Indvandring og udvandring

Figur 2.5 viser udviklingen i ind- og udvandringen i Bornholms Regionskommune. Historisk er udviklingen i indvandringen præget af store udsving, hvilket tydeliggør vanskeligheden i at skønne over den fremadrettet. Indvandringen forventes i gennemsnit at være på omkring 200 personer om året, mens udvandringen i gennemsnit ventes at være på næsten 150 personer om året, jf. Figur 2.5.

Den samlede nationale bruttoindvandring afspejler niveauet i Befolkningsfremskrivning 2014⁵. Indvandringens fordeling på kommuner afspejler den historiske fordeling fra 2010-2012. Således indregnes der i fremskrivningen ikke et evt. skift som følge af eksempelvis ændrede flygtningekvoter. Eftersom det overordnede indvandningsniveau er forankret i Befolkningsfremskrivning 2014, er de seneste års høje indvandring af personer med flygtninge- og familiesammenføringsbaggrund heller ikke taget i betragtning.

Udvandringen har historisk været lavere end indvandringen, hvilket har givet anledning til en positiv nettoindvandring. Denne tendens forventes at fortsætte, idet såvel ind- som udvandringen ventes at variere omkring de senest kendte historiske niveauer. Som følge heraf skønnes nettoindvandringen at fluktuere omkring et niveau på omkring 50 personer frem mod år 2040, hvilket er lidt lavere end det historiske gennemsnit for perioden 2000-2012.

Figur 2.5. Udvandring, bruttoindvandring og nettoindvandring

Anm.: Den lodrette linje angiver det sidste historiske år, her 2012. Antallet af indvandrede og udvandrede på kommuneniveau i 2013 er fremskrevne niveauer, men data for året indgår i estimationen af henholdsvis indvandringens sammensætning på køn og oprindelse og af udvandringssandsynligheden.

Kilde: Individbaseret udtræk fra Danmarks Statistik og fremskrivning på SMILE 3.0.

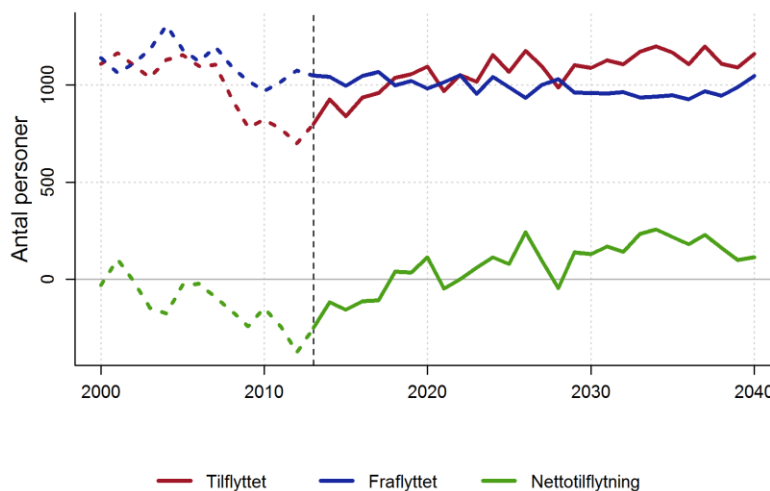
2.4 Til- og fraflytning

Tilflytningen til Bornholms Regionskommune har stort set været konsekvent lavere end fraflytningen siden starten af 00'erne. I fremskrivningsårene forventes tilflytningen gradvist at stige for på sigt at ligge på et niveau omkring 1.100 personer, mens fraflytningen ventes at have et omfang på omkring

⁵ Danmark Statistik og DREAM laver hvert år en samordnet befolkningsfremskrivning for Danmark. Se yderligere information på Danmarks Statistiks hjemmeside:
<http://www.dst.dk/da/Statistik/dokumentation/statistikdokumentation/befolkningsfremskrivning-for-danmark>

små 1.000 personer årligt, hvorfor nettotilflytningen typisk vil være positiv gennem fremskrivningen, jf. Figur 2.6⁶.

Figur 2.6. Til- og fraflytning samt nettotilflytning

Anm.: Den lodrette linje angiver det sidste historiske år, her 2012.

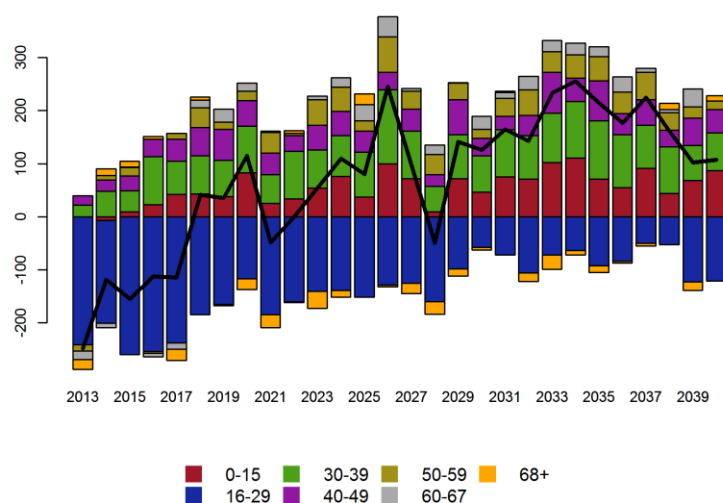
Kilde: Individbaseret udtræk fra Danmarks Statistik og fremskrivning på SMILE 3.0.

Figur 2.7 viser forventningen til antallet af nettotilflytninger opgjort på aldersgrupper. Heraf fremgår det, at der typisk ventes en større fra- end tilflytning af unge i alderen 16-29 år, mens det omvendte er tilfældet, når personer i stort set alle andre aldersgrupper betragtes. Nettotilflytningen er endvidere typisk negativ for den ældste aldersgruppe. Flyttetilbøjeligheden både indenfor og på tværs af kommunegrænser aftager med alderen⁷. I Bornholms Regionskommune forventes generelt en positiv nettotilflytning af personer over 50 år og til folkepensionsalderen, hvilket kan indikere, at det også er attraktivt at flytte til Bornholms Regionskommune for familier, hvor børnene er flyttet hjemmefra.

⁶ Udviklingen i nettotilflytningen er for årene 2013-2015 i overensstemmelse med det mønster, der kan findes i de seneste historiske data i Statistikbanken, selv om denne tendens ikke er indregnet.

⁷ Se evt. Hansen & Markeprand (2015), s. 58, figur 3.33.

Figur 2.7. Nettotilflytning opdelt på udvalgte aldersgrupper i Bornholms Regionskommune, antal personer

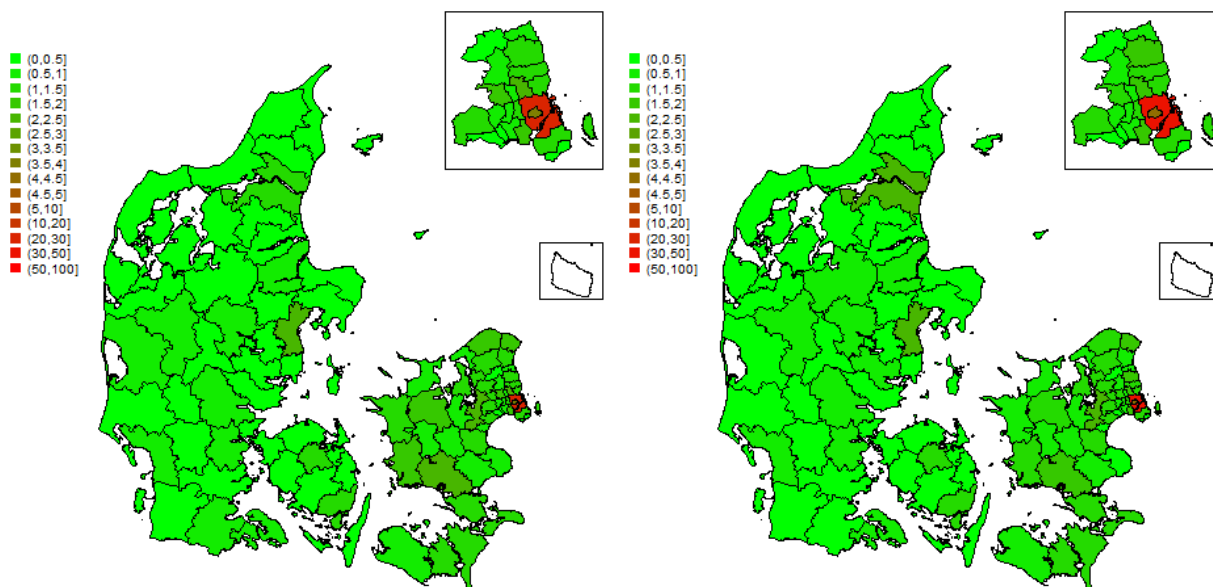
Anm.: Den sorte linje viser den samlede nettotilflytning.

Kilde: SMILE database og egne beregninger på SMILE 3.0.

Figur 2.8. Koncentration af tilflyttere fra andre kommuner til Bornholms Regionskommune, pct.

a) Historisk: gennemsnit 2000-2012

b) Fremskrevet: gennemsnit 2013-2039

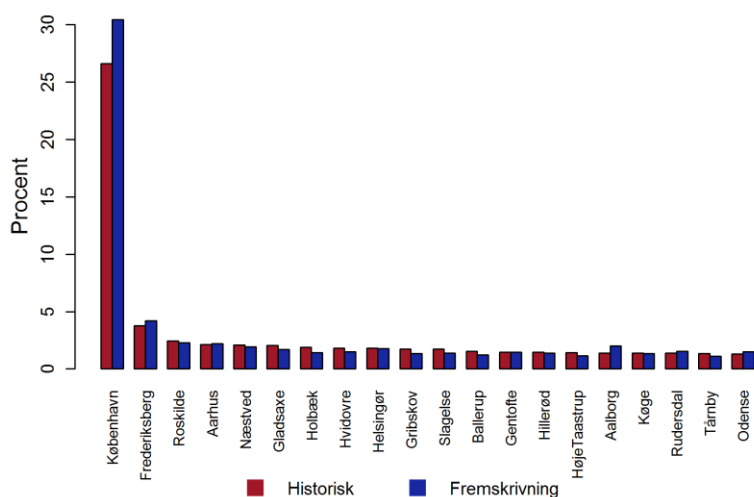
Kilde: Egne beregninger på individbaseret udtræk fra Danmarks Statistik og fremskrivning på SMILE 3.0.

Figur 2.8a og Figur 2.8b illustrerer, hvor tilflytterne til Bornholms Regionskommune typisk kommer fra såvel historisk som fremskrevet. I begge figurer er Bornholms Regionskommune markeret med hvidt. Jo mere rødlig farven er på en given kommune, des større er koncentrationen af tilflyttere til Bornholms Regionskommune fra den pågældende kommune. Koncentrationen er opgjort som den

gennemsnitlige årlige andel af personer, der tilflytter Bornholm over henholdsvis den historiske periode og fremskrivningsperioden. Størstedelen af tilflytterne kommer historisk fra København og Frederiksberg Kommune, hvilket også ventes at være tilfældet fremadrettet. Tilflytningen fra de øvrige kommuner er væsentlig mere ensartet i omfang. Blandt de kommuner, der leverer størstedelen af tilflytningen til Bornholm, optræder ud over storbykommunerne fortrinsvist østsjællandske kommuner.

I gennemsnit stammer den historiske tilflytning til Bornholms Regionskommune primært fra henholdsvis København (26,6 pct.), Frederiksberg (3,8 pct.) og Roskilde (2,4 pct.), jf. Figur 2.8 og Figur 2.9. I fremskrivningen forventes fortsat, at de 20 historisk dominerende kommuner, vil tegne sig for en betragtelig andel af den samlede tilflytning, således det overordnede tilflytningsmønster bevares i fremskrivningen. Fordelingen forventes dog at ændres mod en større andel af tilflyttere fra kommunerne i hovedstadsregionen sammenholdt med resten af landets kommuner.

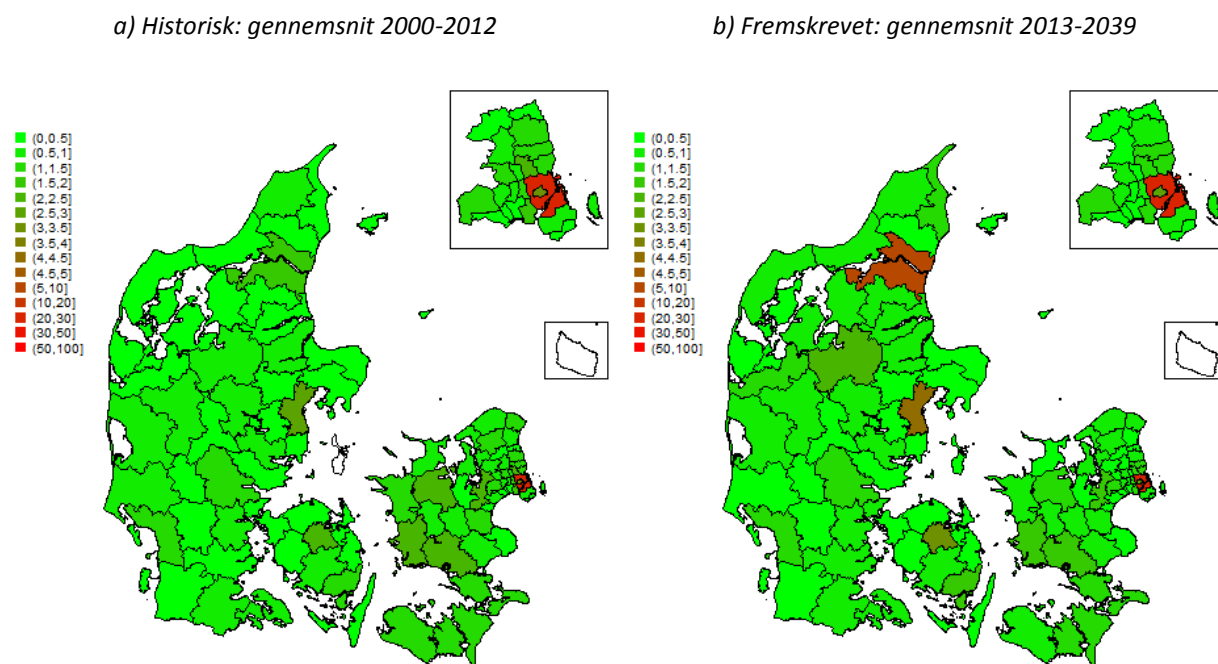
Figur 2.9. Gennemsnitlig historisk og fremskrevet andel af samtlige flytninger til Bornholms Regionskommune fordelt på de 20 historisk dominerende fraflytningskommuner

Kilde: Egne beregninger på individbaseret udtræk fra Danmarks Statistik og fremskrivning på SMILE 3.0.

Figur 2.10a og Figur 2.10b illustrerer, hvor personer fra Bornholms Regionskommune flytter hen henholdsvis historisk og fremskrevet. Både historisk og i fremskrivningen er det storbykommunerne, som aftager størstedelen af fraflytterne fra Bornholms Regionskommune. Som tilfældet er ved tilflytningen ses også en strøm mod de østsjællandske kommuner, men herudover vil fraflytterne også søge mod de sydsjællandske kommuner.

Figur 2.10. Koncentration af fraflyttere fra Bornholms Regionskommune fordelt på tilflytningskommuner

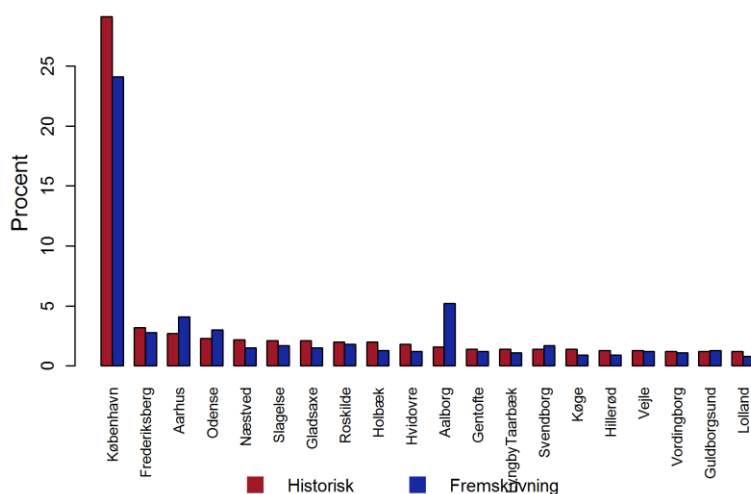
Kilde: Egne beregninger på individbaseret udtræk fra Danmarks Statistik og fremskrivning på SMILE 3.0.

København, Frederiksberg, Århus, Odense og Næstved er de fem kommuner, som historisk aftager den største andel af fraflyttere fra Bornholms Regionskommune, jf. Figur 2.11. Fremadrettet ændres mønsteret en smule, så København efterfulgt af Ålborg, Århus, Odense og Frederiksberg ventes at aftage størstedelen af fraflytterne fra Bornholms Regionskommune. Som nævnt tidligere vil de pågældende også være blandt de kommuner, der leverer den største andel af tilflyttere til Bornholms Regionskommune.

Historisk er gennemsnitligt 29,1 pct. af fraflytningen rettet mod Københavns Kommune, mens henholdsvis 3,2 pct. og 2,7 pct. af de fraflyttende årligt er flyttet mod Frederiksberg og Århus Kommune. I fremskrivningen ventes en mindre andel af fraflytterne at søge mod Københavns Kommune, mens en større andel flytter til Århus og Ålborg kommune, sammenholdt med den historiske periode. De kommuner, der modtog flest fraflyttere fra Bornholms Regionskommune historisk, ventes også at være blandt dem, der gør det fremadrettet.

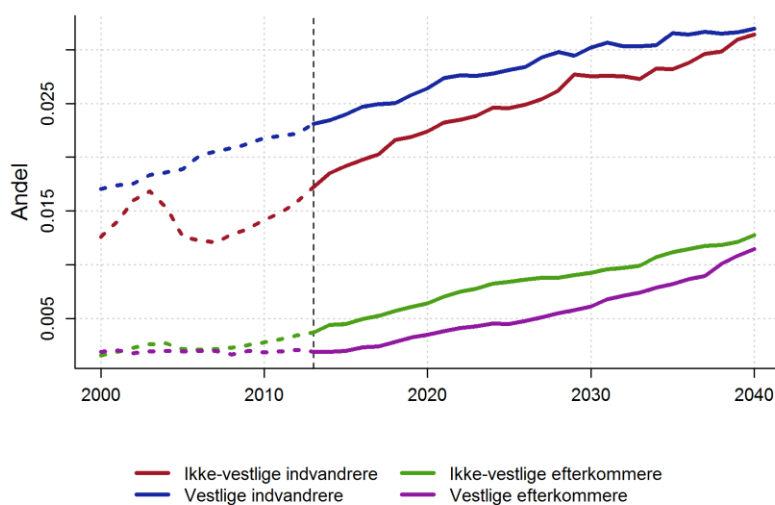
Til- og fraflytningen vil sammen med ind- og udvandringen give anledning til en ændring i den etniske sammensætning i Bornholms Regionskommune, jf. Figur 2.12 og Tabel 2.1. Tabel 2.1 viser udviklingen i andelen af indvandrere og efterkommere fordelt på vestlige og ikke-vestlige lande i henholdsvis Bornholm Kommune og i hele landet. Andelen af såvel vestlige som ikke-vestlige indvandrere og efterkommere ventes at stige over tid, men vil dog både i udgangspunktet og på sigt ligge på et lavere niveau end hvad gør sig gældende på landsplan.

Figur 2.11. Gennemsnitlig historisk og fremskrevet andel af samtlige flytninger fra Bornholms Regionskommune fordelt på de 20 historisk dominerende tilflytningskommuner

Kilde: Egne beregninger på individbaseret udtræk fra Danmarks Statistik og fremskrivning på SMILE 3.0.

Figur 2.12. Udvikling vestlige og ikke-vestlige indvandrere og efterkommere, andel af den samlede befolkning i kommunen

Anm.: Den lodrette linje angiver det sidste historiske år, her 2013.

Kilde: Individbaseret udtræk fra Danmarks Statistik og fremskrivning på SMILE 3.0.

Tabel 2.1 Udvikling i andelen personer med dansk oprindelse samt vestlige og ikke-vestlige indvandrere og efterkommere i Bornholm og hele landet

	2013	2020	2040
Dansk oprindelse			
Bornholm	95,4	94,1	91,2
Hele landet	89,3	87,2	83,5
Ikke-vestlige indvandrere			
Bornholm	1,7	2,2	3,1
Hele landet	4,8	5,4	6,3
Vestlige indvandrere			
Bornholm	2,3	2,6	3,2
Hele landet	3,4	4,2	5,2
Ikke-vestlige efterkommere			
Bornholm	0,4	0,6	1,3
Hele landet	2,2	2,6	3,6
Vestlige efterkommere			
Bornholm	0,2	0,3	1,1
Hele landet	0,4	0,6	1,4

Kilde: Egne beregninger på SMILE 3.0.

2.5 Familiestruktur

På landsplan stiger antallet af enlige familier, mens antallet af par er stabilt omkring det nuværende niveau.⁸ Det stigende antal enlige familier har flere forklaringer. Dels har unge et længere uddannelsesforløb end tidligere og venter med at danne par og stifte familie, og dels er tilværelsen som enlig i højere grad mulig på grund af stigende velstand. For ældre over 67 år skyldes tilværelsen som enlig typisk dødsfald af den ene person i en parfamilie, hvilket betyder, at en større andel af ældre familier udgøres af enlige. Dette modvirkes dog i nogen grad af, at par fremadrettet forventes at leve længere tid sammen, da forskellen mellem mænd og kvinders forventede middellevetid⁹ i højere grad udlignes.

Den ændrede familiestruktur i Bornholms Regionskommune afspejles i Figur 2.13, der viser enliges andel af det samlede antal familier fordelt på alder i henholdsvis 2000, 2013 og 2040. I forhold til år 2000 er tendensen både i 2013 og 2040, at andelen af familier med enlige vil være højere indtil familien opnår en alder¹⁰ i starten af 60'erne til starten af 70'erne. Herefter er der relativt færre, der lever som enlige i 2013 og 2040 sammenholdt med billedet i 2000, hvilket tilskrives den ovenfor omtalte udvikling i det indbyrdes forhold mellem mænds og kvinders forventede levealder. Det samme mønster gør sig gældende på landsplan¹¹.

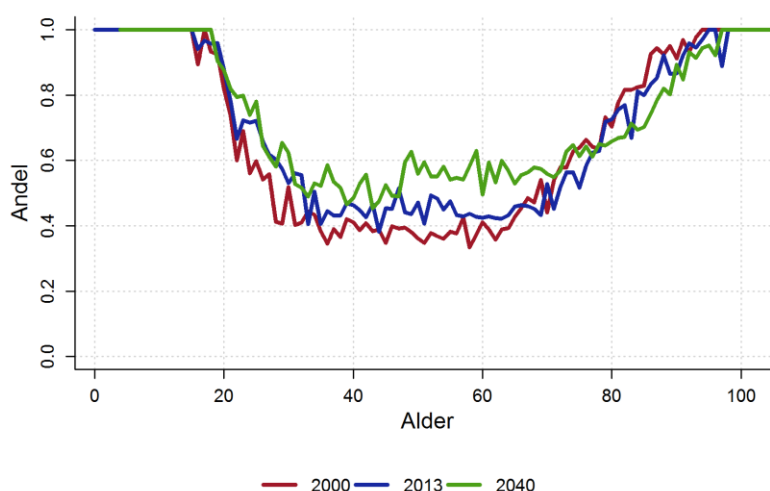
⁸ Kapitel 4.7 i Hansen og Markeprand (2015, pp. 97-100) og kapitel 4.2 i Hansen, Stephensen og Kristensen (2013, pp. 97-104) redegør uddybende for udviklingen i familiestrukturen på landsplan.

⁹ Kvinders middellevetid er højere end mændenes i Danmark, se evt. figur 4.7 i Hansen og Markeprand (2015)

¹⁰ Familiens alder er defineret ved gennemsnitsalderen af de voksne i husstanden.

¹¹ Se Figur 4.20 i Hansen og Markeprand (2015)

Figur 2.13. Enliges andel af det samlede antal familier fordelt på alder i Bornholms Regionskommune, udvalgte år

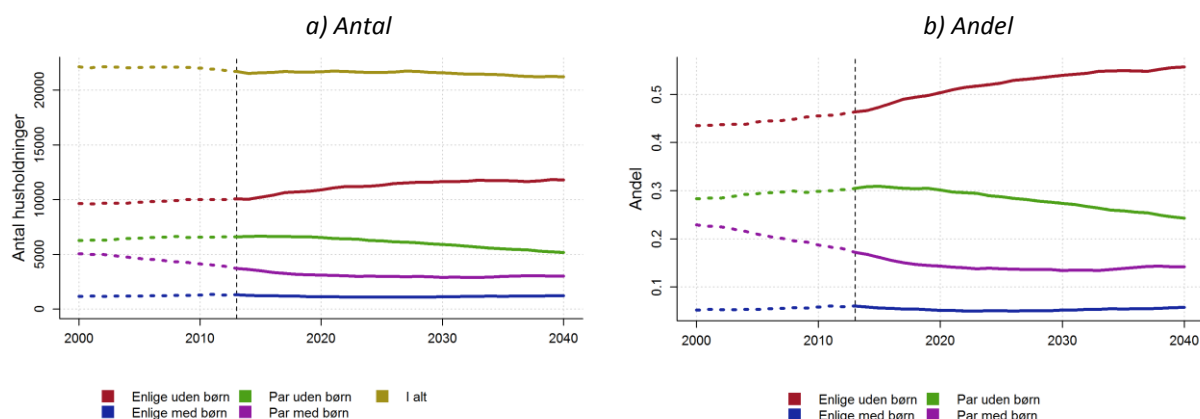

Anm.: Enlige omfatter både enlige med og uden børn. Alder for en parfamilie opgøres som gennemsnittet af alderen for de to voksne familiemedlemmer.

Kilde: Egne beregninger på individbaseret udtræk fra Danmarks Statistik og fremskrivning på SMILE 3.0.

Det samlede antal af familier bosiddende i Bornholms Regionskommune var 21.694 i 2013. Frem mod år 2040 forventes befolkningsudviklingen, aldring og ændringer i familiestrukturen at give anledning til, at antallet af familier blot øges marginalt til omkring 22.200. Ændringen dækker over en substitution mellem par og enlige uden børn, hvor antallet af enlige øges på bekostning af antallet af parfamilier, jf. Figur 2.14.

Substitutionen mellem par og enlige kan ses som en forlængelse af en svag historisk tendens, dog har antallet af familier fordelt på familietype med undtagelse af par med børn udvist en relativt stabil udvikling gennem den seneste historiske periode. Det samlede antal enlige er således øget fra 10.786 familier i år 2000 til 11.362 familier i år 2013. I samme periode er antallet af parfamilier reduceret fra 11.339 til 10.332. Den største såvel relative som absolutte ændring i de underliggende familietyper skal som nævnt findes for par med børn, der reduceres fra 5.065 familier i år 2000 til 3.724 familier i modellens basisår. I fremskrivning stabiliseres faldet i antallet af parfamilier med børn relativt hurtigt, mens substitutionen mellem enlige og par familier uden børn præger udviklingen.

Figur 2.14. Udviklingen i familiestrukturen 2000-2040, Bornholms Regionskommune, antal familier

Anm.: Den lodrette linje angiver det sidste historiske år, her 2013. Betegnelsen "uden børn" henviser til, at familien ikke har hjemmeboende børn.

Kilde: Individbaseret udtræk fra Danmarks Statistik og fremskrivning på SMILE 3.0.

I Tabel 2.2 fremgår udviklingen i familiestrukturen opgjort på andele for de fire familietyper *enlige uden børn*, *enlige med børn*, *par med børn* og *par uden børn* for henholdsvis Bornholms Regionskommune og hele landet. I basisåret 2013 er andelen af enlige familier i Bornholms Regionskommune 52,3 pct., hvilket er lidt lavere end strukturen tilsiger på landsplan (53,6 pct.), jf. Tabel 2.2. Frem mod 2040 stiger andelen af enlige i Bornholms Regionskommune med mere end 9 procentpoint til 61,5 pct., mens andelen af enlige på landsplan stiger med 4,6 pct. point til 58,2 pct. Familiestrukturen i Bornholms Regionskommune forventes dermed som i resten af landet at overgå fra at være karakteriseret af en stort set ligelig andel af par og enlige til at være kendetegnet ved, at enlige udgør den største andel af familierne.

Tabel 2.2. Udvikling i familiestruktur opgjort på andele, procent

	2013	2020	2040
Bornholm			
Enlige uden børn	46,3	50,3	55,7
Enlige med børn	6	5,2	5,8
Par uden børn	30,5	30,2	24,3
Par med børn	17,2	14,4	14,2
Hele landet			
Enlige uden børn	47,3	49,6	52,1
Enlige med børn	6,3	5,9	6,1
Par uden børn	25,6	25,4	23,0
Par med børn	20,9	19,1	18,8

Kilde: Egne beregninger på SMILE 3.0.

3 Befolkningens uddannelsesniveau

I SMILE opdeles befolkningen på højest fuldførte og igangværende uddannelse i henhold til UNI-C's kategorisering, der fremgår af Tabel 3.1.

Tabel 3.1. Oversigt over uddannelseskategorier

Uddannelseskategori	Gruppering
Ukendt	
Grundskole (til og med 9. klasse)	Grundskole
10. klasse	
Almengymnasial uddannelse	Gymnasial uddannelse
Erhvervsgymnasial uddannelse	
Erhvervsfaglig uddannelse	Erhvervsfaglig uddannelse
Kort videregående uddannelse	Kort videregående uddannelse (KVU)
Professionsbachelor	
Mellemlang videregående uddannelse	Mellemlang videregående uddannelse (MVU)
Universitetsbachelor	
Udelt kandidatuddannelse	
Delt kandidatuddannelse	
Ph.d.	Lang videregående uddannelse (LVU)
Masteruddannelse	

Anm.: I tabellen er uddannelseskategorierne opsat i stigende orden.

Kilde: Tabel 3.1 i Hansen og Markeprand (2015) samt Uni-C's uddannelsesgruppering på hovedgrupper.

For at kunne sammenfatte udviklingen i befolkningens uddannelsesniveau konstrueres et uddannelsesindeks. Til beregning af uddannelsesindekset fordeles befolkningen på uddannelsesgrupperingen i højre søjle i Tabel 3.1. Hver af disse uddannelser tildeles en vægt som angivet i Tabel 3.2. Uddannelsesindekset beregnes ved at summere over de relative andele af befolkningen fordelt på uddannelseskategorierne, hvor disse andele er ganget med vægtene i Tabel 3.2.

Tabel 3.2. Vægtning af uddannelse i uddannelsesindeks

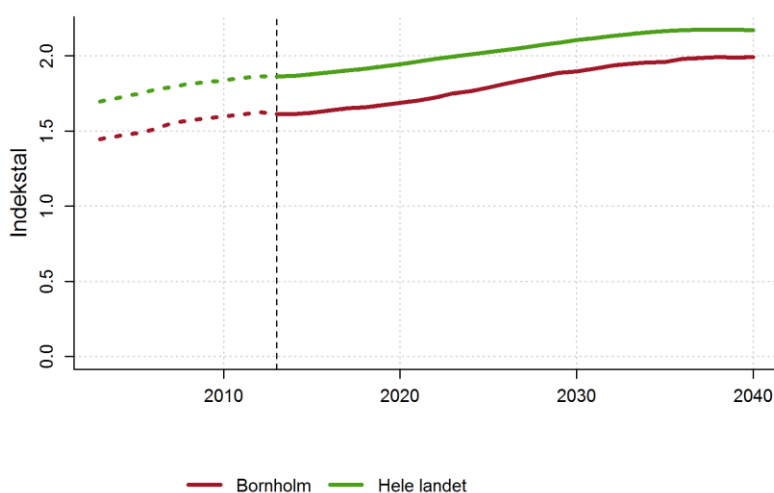
Uddannelse	Grundskole	Gymnasial	Erhv. faglig	KVU	MVU	LVU
Vægt	0	1	2	3	4	5

Anm.: Vægtene i denne tabel er en rettelse i forhold til tabel 5.1. i Hansen og Markeprand (2015). I beregningen af uddannelsesindekset i Hansen og Markeprand (2015) anvendes også heltal som vægte i uddannelsesindekset til trods for, at de er angivet i femtedele.

Kilde: Hansen og Markeprand (2015).

Figur 3.1 viser udviklingen i uddannelsesindekset i hhv. Bornholms Regionskommune og hele landet for befolkningen i alderen 16-67 år. Både historisk og i fremskrivningsårene ligger uddannelsesniveaut sammenfattet ved uddannelsesindekset på et lavere niveau end i landet som helhed. Det generelle uddannelsesniveau ventes at stige i fremskrivningen og fremadrettet vil forskellen mellem niveauet i Bornholms Regionskommune og niveauet på landsplan mindske.

Figur 3.1. Udvikling i uddannelsesindekset i Bornholms Regionskommune og hele landet, 16-67 år

Anm.: Den lodrette linje angiver det sidste historiske år, her 2013.

Kilde: Egne beregninger på SMILE 3.0.

Forskellen mellem uddannelsesniveaut i Bornholms Regionskommune sammenholdt med hele landet skyldes primært forskellen i andelen af personer med en erhvervsfaglig uddannelse. I Bornholms Regionskommune er andelen af personer i alderen 16-67 år med en erhvervsfaglig uddannelse 39 pct. i 2013, mens gruppen udgør næsten 32 pct. på landsplan, jf. Tabel 3.3. Endvidere er andelen med en grundskoleuddannelse samme år omkring 5 pct. lavere på landsplan end i kommunen. Andelen med en gymnasial eller videregående uddannelse er omvendt lavere i 2013, end, hvad der gør sig gældende nationalt. Fremadrettet ventes flere at opnå en videregående eller gymnasial uddannelse, mens færre vil have en erhvervsfaglig eller grundskoleuddannelse som højst fuldførte. Mens andelen med en grundskoleuddannelse, en gymnasial uddannelse eller en kort- eller mellemlang uddannelse som højst fuldførte i Bornholms Regionskommune på sigt ventes at være på niveau med befolkningens uddannelsessammensætning på landsplan, vil andelen af erhvervsfaglige fortsat ligge væsentligt over niveauet på landsplan. Dog er niveauet betydeligt lavere end i udgangsåret, idet det er reduceret fra omkring 40 pct. til godt 30 pct. Andelen med en lang videregående uddannelse ventes tilsvarende også fortsat at være større på landsplan sammenholdt med udviklingen i Bornholms Regionskommune.

Tabel 3.3. Befolkningen opdelt på højest fuldførte uddannelse, 16-67 år, procent

	2013	2020	2040
Grundskole			
Bornholm	36,7	32,9	28,2
Hele landet	31,5	30,4	28,9
Gymnasial uddannelse			
Bornholm	4,5	7,4	9,8
Hele landet	9,2	10,3	9,9
Erhvervsfaglig uddannelse			
Bornholm	39,0	38,2	30,5
Hele landet	31,5	28,8	22,8
KVU			
Bornholm	3,7	4,0	4,5
Hele landet	4,8	4,9	4,8
MVU			
Bornholm	13,1	13,7	18,2
Hele landet	15,3	16,1	18,7
LVU			
Bornholm	3,1	3,9	8,8
Hele landet	7,7	9,6	14,8

Kilde: Egne beregninger på SMILE.

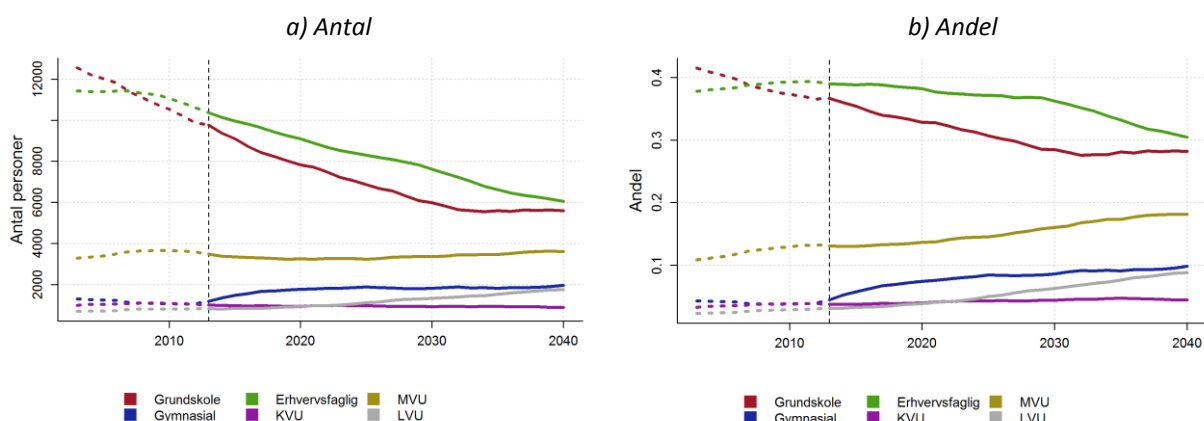
Figur 3.2 viser forventningen til udviklingen i henholdsvis antallet og andelen af personer i alderen 16-67 år fordelt på højest fuldførte uddannelse i Bornholms Regionskommune. Det forventes, at antallet og andelen af personer med en videregående uddannelse vil øges fremadrettet, mens personer, der højst har fuldført en grundskoleuddannelse eller en erhvervsfaglig uddannelse ventes at falde både som andel og i antal. Ændringen i befolkningens uddannelsesbaggrund skyldes, at de nyere generationer, som generelt har længere uddannelser, erstatter ældre generationer, der typisk har en kortere uddannelse. Endvidere har tilbøjeligheden til at starte på en videregående uddannelse historisk været stigende på landsplan.

Historisk har der været en større fraflytning end tilflytning af personer med en grundskole eller gymnasial uddannelse, mens det omvendte typisk har gjort sig gældende for personer med en højere uddannelse. Denne tendens ventes at fortsætte fremadrettet, jf. Figur 3.3. Generelt vil der være en positiv nettotilflytning af personer med enten en kort, mellemlang eller en lang videregående uddannelse samt personer med en erhvervsfaglig uddannelse. Tendensen er således konsistent med opgørelsen af nettotilflytningen fordelt på alder i Figur 2.7 og tilsiger, at fraflytning af unge med en grundskoleuddannelse eller gymnasial uddannelse typisk er forbundet med, at de unge starter på en erhvervsfaglig eller videregående uddannelse i en anden kommune. Der er endvidere en udpræget tendens til, at befolkningen næsten 20 år efter færdiggørelsen af grundskolen vil være bosiddende i samme landsdel eller kommune, hvor grundskolen afsluttedes¹². Selvom der i starten af livsforløbet sker en fraflytning, vil der altså være en tendens til, at de personer flytter tilbage til

¹² Momentum (2014).

ophavskommunen efter kortere eller længere tids ophold i andre kommuner. Tendensen afhænger af oprindelseskommune, tilflytningskommuner og ikke mindst tid siden fraflytning fra oprindelseskommunen. Mønsteret er konsistent med en positiv nettotilflytning af personer med et højere uddannelsesniveau. I øvrigt gælder på landsplan, at mobiliteten på tværs af kommunegrænser er stigende i uddannelsesniveauet og i graden af tilknytning til arbejdsmarkedet¹³. Dette tilsiger dog ikke i sig selv, at nettotilflytningen af højt uddannede er positiv.

Figur 3.2. Antal personer opdelt på højest fuldførte uddannelse i Bornholms Regionskommune, 16-67 år

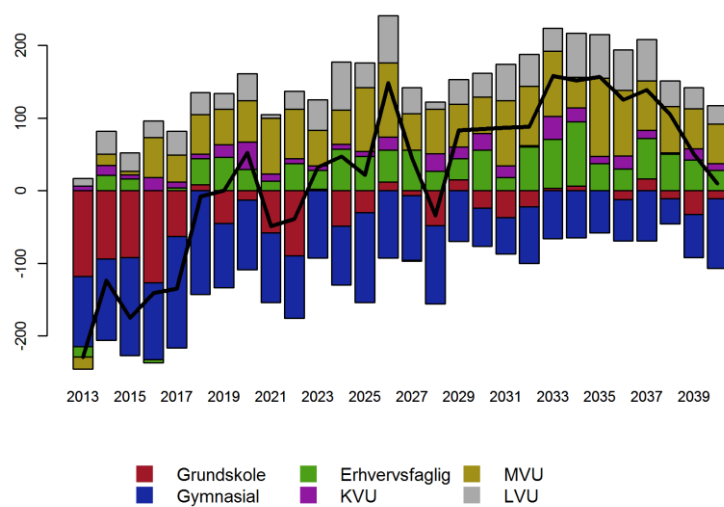

Anm.: Grundskole indeholder både ukendte, grundskole og tiende klasse; Gymnasial er almen og erhvervgymnasial uddannelse; kortere videregående uddannelser (KVU) er med varig mellem 2 og 3 år; mellemlang videregående uddannelser (MVU) indeholder professions- og universitetsbachelor. Lang videregående uddannelse (LVU) indeholder universitetskandidater, ph.d.-uddannelser og Master-uddannelser. Den lodrette linje angiver det sidste historiske år, her 2013.

Kilde: Arbejdsmarkedsdatabasen og egne beregninger på SMILE 3.0.

¹³ Se evt. Hansen og Markeprand (2015) s. 58, figur 3.34.

Figur 3.3. Forventet nettotilflytning opdelt på højest fuldførte uddannelse i Bornholms Regionskommune, antal personer, 16-67 år

Anm.: Nettotilflytningen er antallet af personer der flytter bopæl til kommunen fratrasket antallet af personer der flytter bopæl fra kommunen.

Kilde: SMILE database og egne beregninger på SMILE 3.0.

4 Arbejdsmarkedet

I dette afsnit sammenlignes den historiske og fremskrevne udvikling i befolkningens arbejdsmarkedstilknytning. Udviklingen kan dels opgøres i *niveauet* for arbejdsmarkedstilknytningen og dels i den *relative andel* af en given population i forskellige arbejdsmarkedskategorier. Niveauet er centralt i forhold til skatteprovenu og offentlige udgifter mv., mens de relative andele korrigerer for udviklingen i de demografiske komponenter. De relative andele udtrykker således bedre de adfærdsmæssige aspekter af befolkningens arbejdsmarkedstilknytning og beskriver dermed potentialet for politiske tiltag, der har til formål at ændre en uhensigtsmæssig udvikling.

I Bornholms Regionskommune har udviklingen i antallet af personer i arbejdsstyrken siden starten af 00'erne afspejlet faldet i befolkningstallet, jf. Figur 4.1a. Faldet finder sin forklaring i ikke blot den demografiske udvikling, men også i en faldende ungedeltagelse på arbejdsmarkedet, jf. Figur 4.3, og i ændringen af det økonomiske klima i 2008. Arbejdsstyrken ventes også at være faldende i perioden frem til 2040. Således forventes arbejdsstyrken i aldersgruppen 16-67 år at falde fra ca. 15.800 personer i 2013, til 15.300 i 2020 og 13.500 i 2040. Beskæftigelsen i aldersgruppen 16-67 år har ligeledes været faldende siden årtusindeskiftet og i udpræget grad siden krisen i 2008. Den ventes at falde yderligere i fremskrivningsårene fra cirka 14.200 i 2013 til omkring 12.000 personer i 2040. Faldet i beskæftigelsen efter 2008 er væsentlig mere udtalt end nedgangen i arbejdsstyrken, hvilket skal tilskrives, at beskæftigelsen er betydeligt mere konjunkturfølsom.

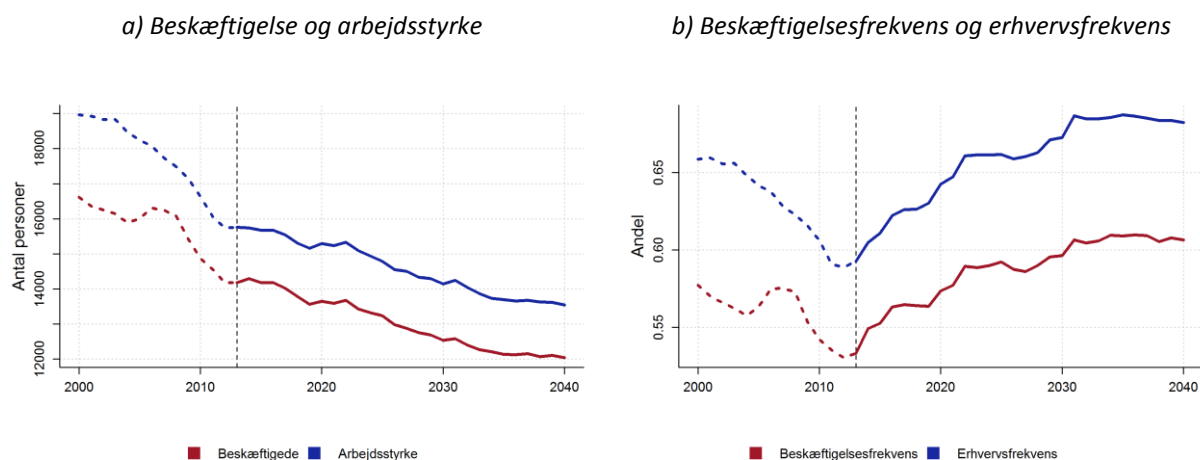
Udviklingen i arbejdsstyrken og beskæftigelsen afspejler som nævnt i vidt omfang den demografiske udvikling. Befolkningen i alderen 16-67 år ventes at falde med omkring 20 pct. mod år 2040 relativt til niveauet i år 2013. Nedgangen i befolkningen er dermed mere udtalt end nedgangen i både arbejdsstyrken og beskæftigelsen, hvilket udmønter sig i, at beskæftigelsesfrekvensen¹⁴ og erhvervsfrekvensen¹⁵ for de 16-67-årige er stigende gennem stort set hele fremskrivningen, jf. Figur 4.1b. Et stigende uddannelsesniveau bidrager således sammen med den gradvist voksende pensionsalder og forkortelse af efterlønsperioden til at øge befolkningens erhvervstilknytning over tid.

I Tabel 4.1 ses beskæftigelses- og erhvervsfrekvensen samt ledigheden i Bornholms Regionskommune og i hele landet for årene 2013, 2020 og 2040. Heraf fremgår det, at Bornholms Regionskommune ventes at klare sig bedre end udviklingen på landsplan tilsiger, når erhvervsfrekvensen og beskæftigelsesfrekvensen betragtes. Vedrørende ledigheden er niveauet på sigt lidt højere i kommunen end på landsplan om end forskellen er lille.

¹⁴ Beskæftigelsesfrekvensen beregnes her som antallet i beskæftigelse delt med hele befolkningen i aldersgruppen 16-67 år.

¹⁵ Erhvervsfrekvensen beregnes som antallet i beskæftigelse samt ledige på henholdsvis dagpenge eller kontanthjælp delt med hele befolkningen i aldersgruppen 16-67 år. I SMILE kan en person kun tilhøre en kategori på et givet tidspunkt. Derfor skal der tages forbehold for, at studerende, som har job ved siden af studierne, ikke indregnes i arbejdsstyrken.

Figur 4.1. Beskæftigelse og arbejdsstyrke samt beskæftigelses- og erhvervsfrekvensen i alderen 16-67 år, personer

Anm.: Beskæftigede indeholder selvstændige, lønmodtagere og personer på syge- eller barselsdagpenge, der er fraværende fra beskæftigelse primo året. Arbejdsstyrken består af beskæftigede og ledige. Som følge af Tilbagetrækningsreformen hæves folkepensionsalderen gradvist til 67 år i 2022 og levetidsindekseres efterfølgende fra 2030. DREAM (2014) skønner den forventede folkepensionsalder til 68 år i 2030, 69 år i 2035 og 70 år i 2040. Endvidere sker en gradvis reduktion af længden af efterlønsperioden til tre år. Det bemærkes, at figuren ikke tager højde for den fulde effekt på beskæftigelsen og, arbejdsstyrken af øget tilbagetrækningsalder, da den maksimale aldersgrænse er fastholdt på 67 år. Den lodrette linje angiver det sidste historiske år, her 2013.

Kilde: Arbejdsmarkedsdatabasen og egne beregninger på SMILE 3.0.

Tabel 4.1. Beskæftigelsesfrekvens, erhvervsfrekvens og ledighed, 16-67 år, procent

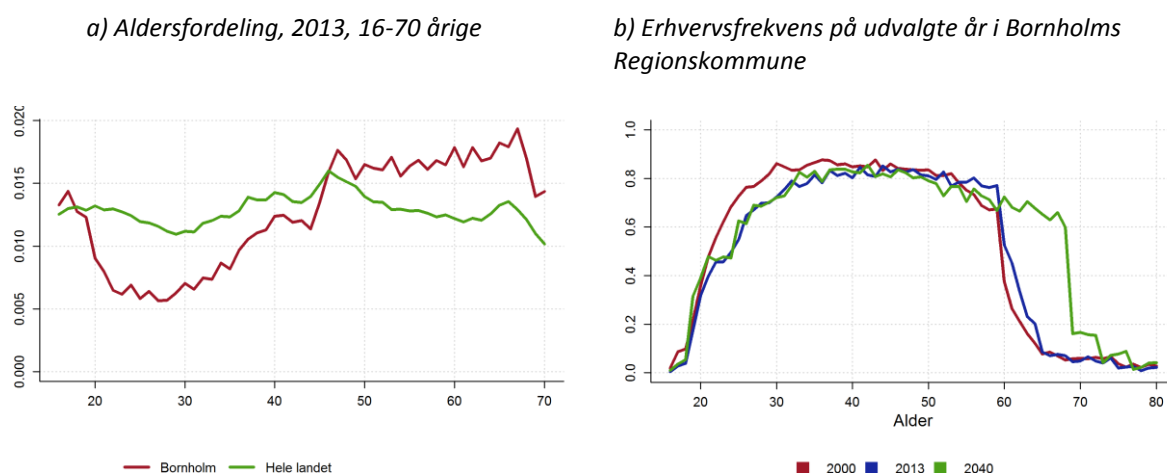
	2013	2020	2040
Beskæftigelsesfrekvens			
Bornholm	53,3	57,3	60,7
Hele landet	57,9	58,0	59,6
Erhvervsfrekvens			
Bornholm	59,3	64,2	68,3
Hele landet	62,6	64,5	66,8
Ledighed			
Bornholm	10,1	10,7	11,1
Hele landet	7,4	10,0	10,8

Anm.: Ledigheden er beregnet som andelen af ledige ud af den samlede arbejdsstyrke. Erhvervsfrekvensen og beskæftigelsesfrekvensen er defineret i fodnote 14 og 15.

Kilde: Egne beregninger på SMILE 3.0.

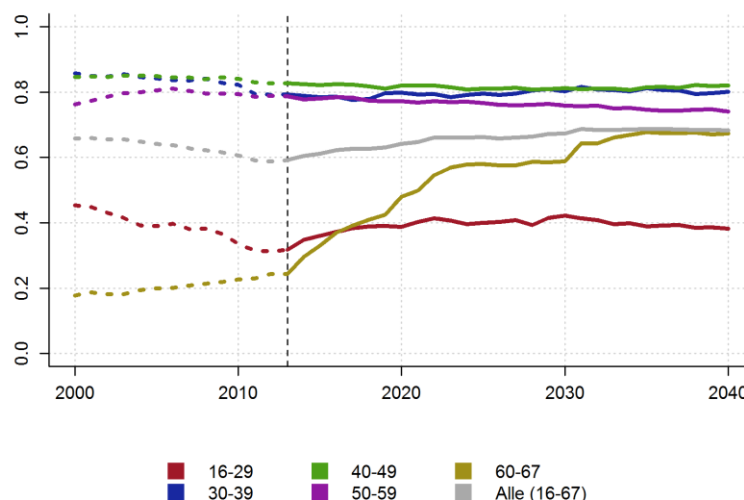
Befolkningens alderssammensætning i Bornholms Regionskommune vil bidrage til at trække den gennemsnitlige erhvervsfrekvens op, idet der er en mindre andel under 30 år, hvor erhvervsfrekvensen er relativt lav, i forhold til hele landet, jf. Figur 4.2a. Desuden viser Figur 4.2b, at erhvervsfrekvensen for ældre i alderen 65-68 år forventes at være betydeligt højere i 2040 som følge af arbejdsmarkedsreformer, som beskrives nærmere nedenfor.

Figur 4.2. Befolkningens aldersfordeling og aldersopdelt erhvervsfrekvens

Kilde: SMILE database og egne beregninger på SMILE 3.0.

Med Velfærdsaftalen og Tilbagetrækningsreformen hæves pensionsalderen og efterlønsalderen. Pensionsalderen hæves gradvist til 67 år i 2022, mens efterlønsalderen gradvist hæves til 64 år i 2023. Herefter levetidsindekseres både efterløns- og pensionsalderen, således at den forøges i takt med at middellevetiden stiger. Dette forventes at have en væsentlig betydning for de 60-67 åriges arbejdsmarkedstilknytning, jf. Figur 4.2b. Arbejdsmarkedstilknytningen for denne aldersgruppe har historisk fulgt en opadgående tendens fra år 2000, jf. Figur 4.3. Den accelererer dog fremover. Således stiger erhvervsfrekvensen for 60-67 årige fra ca. 24 pct. i 2013 til næsten 50 pct. i 2020, hvorefter stigningen fortsætter frem mod år 2040, hvor niveauet er tæt på 70 pct. Udviklingen genfindes på landsplan, hvor udgangsniveauet i basisåret dog er højere. Den første acceleration skyldes, at efterlønsalderen steg allerede i 2014. Udviklingen fremover styrkes på den ene side på grund af den fortsatte stigning i tilbagetrækningsalderen og forkortelse af efterlønsperioden og på den anden side fordi, at antallet af medlemmer af efterlønsordningen falder for fremtidige generationer. Baseret på 2013-tal er ca. 55 pct. af de 59-årige på landsplan tilmeldt efterlønsordningen, mens denne andel er nærmere 30 pct. for de 50-årige. Overordnet er aldersstrukturen i erhvervsdeltagelsen relativt ensartet på tværs af geografi, jf. Tabel 9.2 i appendiks.

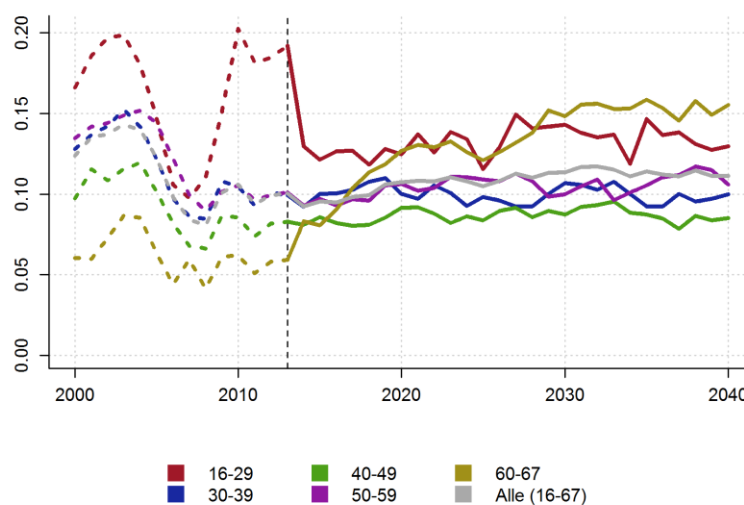
Figur 4.3. Aldersopdelt erhvervsfrekvens, Bornholms Regionskommune

Anm.: Den lodrette linje angiver det sidste historiske år, her 2013.

Kilde: Arbejdsmarkedsdatabasen og egne beregninger på SMILE 3.0.

Den samlede ledighed i for personer i alderen 16-67 år i Bornholms Regionskommune ventes at stige fra 10,1 pct. i 2013 til 10,7 pct. i 2020 og 11,1 pct. i 2040, jf. Figur 4.4 og Tabel 4.1. I 2013 er ledigheden godt 2,5 pct. point højere end gennemsnittet for hele landet, mens den geografiske forskel på lang sigt er mindre end 0,5 pct. point.

I alle alderskategorier med undtagelse af gruppen omfattende de 16-29-årige ventes ledigheden i fremskrivningsårene at ligge omkring eller over udgangsniveauet i 2013, jf. Figur 4.4. Ledigheden for personer i alderen 60-67 år ventes at stige markant fra ca. 6 pct. i 2013 til omkring 16 pct. i 2040, hvilket også trækker det generelle ledighedsniveau op. Udviklingen skyldes som tidligere nævnt forringede muligheder for at gå på efterløn og folkepension som følge af arbejdsmarkedsreformer og færre medlemmer af efterlønsordningen i de nyere generationer. Historisk er det særligt personer, som har været ledige, der har benyttet sig af efterlønsordningen til at trække sig tilbage fra arbejdsmarkedet. De forringede muligheder for at trække sig tilbage fra arbejdsmarkedet resulterer derfor ikke alene i en højere beskæftigelse, men også i en højere ledighed, fordi de personer, som vil trække sig fra arbejdsmarkedet tidligere, også typisk har en lavere arbejdsmarkedstilknytning. Derfor finder man også samme mønster på landsplan, jf. Tabel 4.1. Fordelt på alder er ledighedsmønstret med undtagelse af udgangsniveauet for de 16-29-årige forholdsvis ensartet mellem Bornholms Regionskommune og landet som helhed, jf. Tabel 9.3 i appendikset. Det initiale fald i ledighedsgraden blandt unge i Bornholms Regionskommune skal tilskrives en kombination af et faldende antal ledige og en stigende arbejdsstyrke.

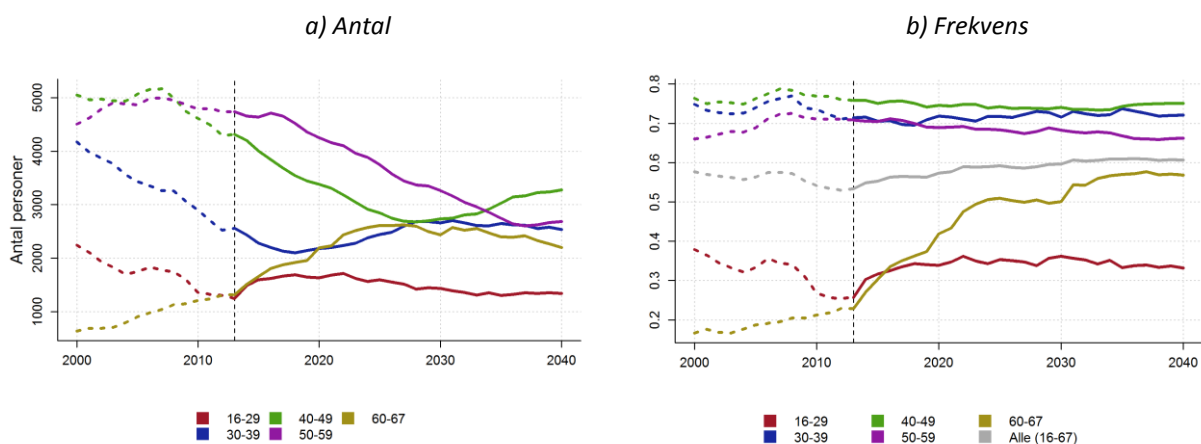
Figur 4.4. Ledighedsandel opdelt på aldersgrupper, Bornholms Regionskommune

Anm.: Ledigheden er defineret som i Tabel 4.1. Den lodrette linje angiver det sidste historiske år, her 2013.

Kilde: Arbejdsmarkedsdatabasen og egne beregninger på SMILE 3.0.

Figur 4.5a viser beskæftigelsen fordelt på aldersgrupper i Bornholms Regionskommune, hvor beskæftigelsen varierer over tid i de forskellige alderskategorier. Det fremgår af Figur 4.5b, at beskæftigelsesfrekvensen er en smule aftagende i de fleste alderskategorier, men i et relativt beskedent omfang og ellers er stabil i fremskrivningsårene. Det vidner om, at udviklingen i antallet af beskæftigede fordelt på alder i Figur 4.5a er et udtryk for demografiske ændringer fremfor adfærdssændringer. Her udgør de 60-67 årige dog en markant undtagelse, fordi både antallet og andelen af personer i beskæftigelse stiger for denne gruppe gennem fremskrivningen. Det skyldes, at erhvervsdeltagelsen i denne aldersgruppe ventes at øges som følge af arbejdsmarkedsreformer og færre medlemmer af efterlønsordningen i de senere generationer. Dog dæmpes udviklingen af, at befolkningens aldring tilsiger, at der fremadrettet forventes færre 60-67-årige, jf. Figur 2.2. Det stigende beskæftigelsesomfang for aldersgruppen 60-67 år vil betyde, at beskæftigelsesfrekvensen for alle aldre (16-67 år) ventes at øges svagt gennem hele fremskrivningen, jf. Figur 4.5b.

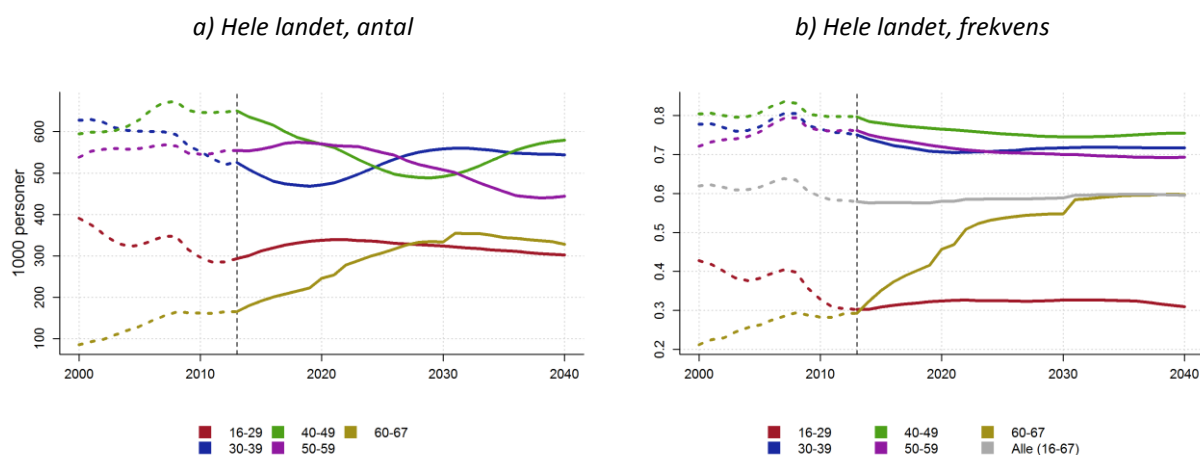
Sammenholdes udviklingen i beskæftigelsen med hele landet fremgår det, at udviklingen i beskæftigelsen i Bornholms Regionskommune både historisk og fremadrettet følger det kvalitative mønster på landsplan, jf. Figur 4.5 og Figur 4.6. For udvalgte år er den aldersfordelte beskæftigelse såvel i antal som i frekvenser sammenholdt geografisk i Tabel 9.1 i appendiks. Dog skal det bemærkes, at deltagelsestilbøjeligheden for de to ældste aldersklasser er højere for landsgennemsnittet end i kommunen.

Figur 4.5. Aldersfordelt beskæftigelse i Bornholms Regionskommune, 1.000 personer og frekvenser

Anm.: Den lodrette linje angiver det sidste historiske år, her 2013. Frekvenserne udtrykker beskæftigelsens andel af hele befolkningen i aldersgruppen.

Kilde: Arbejdsmarkedsdatabasen og egne beregninger på SMILE 3.0.

Betragtes hele befolkningens socioøkonomiske tilhørsforhold både inden og uden for arbejdsstyrken, jf. Figur 4.7, opnås et mere fuldstændigt billede af erhvervsdeltagelsen i forhold til ovenstående. Det samlede antal beskæftigede ventes at falde fra omkring 14.500 personer i 2013 til ca. 14.000 personer i 2020 og 12.900 personer i 2040. Antallet af studerende ventes at falde marginalt fra omkring 7.400 personer i 2013 til 6.300 personer i 2040. Hertil bemærkes, at børn i alderen 6-15 år også klassificeres som "Studerende". Antallet af kontanthjælpsmodtagere uden tilknytning til arbejdsmarkedet ventes at øges med næsten 200 personer til godt 900 i år 2040. Antallet af førtidspensionister ventes i fremskrivningen at falde fra ca. 2.600 personer i 2013 til 1.900 personer i 2040. Dette er i overensstemmelse med førtidspensionsreformen, som markant indskrænker mulighederne for at tildele førtidspension til personer under 40 år.

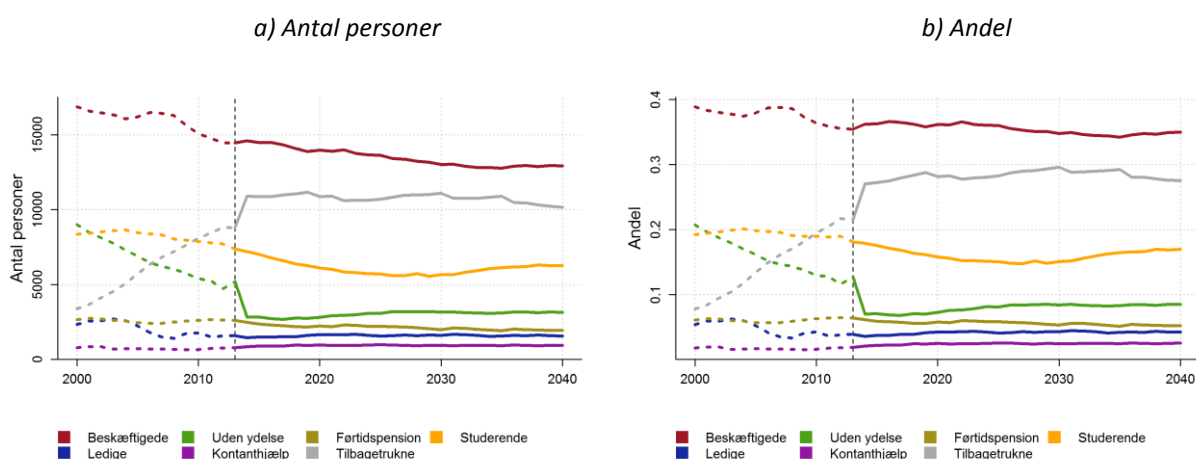
Figur 4.6. Aldersfordelt beskæftigelse i hele landet, 1.000 personer og frekvenser

Anm.: Den lodrette linje angiver det sidste historiske år, her 2013. Frekvenserne udtrykker beskæftigelsens andel af hele befolkningen i aldersgruppen.

Kilder: Arbejdsmarkedsdatabasen og egne beregninger på SMILE 3.0.

Antallet af tilbagetrukne, dvs. folkepensionister og efterlønsmodtagere, stiger i den historiske periode fra omkring 3.400 personer i 2000 til 8.800 personer i 2013. Fremadrettet er stigningen i antallet af tilbagetrukne en kombination af et faldende antal efterlønsmodtagere og et stigende antal folkepensionister. Faldet i antallet af efterlønsmodtagere skyldes dels forkortelsen af efterlønsperioden og dels, at senere generationer har en lavere tilknytning til efterlønsordningen. Antallet af folkepensionister fortsætter med at øges i fremskrivningen, men hoppet fra 2013 til 2014 skyldes en omklassificering af personer, som ikke modtager ydelser til modtagere af folkepension. Antallet af tilbagetrukne ventes fremadrettet at stabilisere sig omkring et niveau på ca. 10.500 personer. Antallet af personer uden ydelse er historisk faldet fra omkring 9.000 personer i år 2000 til 5.200 personer i 2013, men ventes at stabiliseres på et niveau omkring 3.100 personer i fremskrivningsårene. Hertil bemærkes, at også børn under 6 år klassificeres som "Uden ydelse".

Figur 4.7. Befolkningen opdelt på arbejdsmarkedskategorier, alle aldersgrupper, Bornholms Regionskommune

Anm.: Tilbagetrukne omfatter både efterlønsmodtagere og folkepensionister. Ledige omfatter ledige, der modtager dagpenge eller kontanthjælp. Kontanthjælpskategorien omfatter modtagere af kontanthjælp, der vurderes at have andre problemer end ledighed. Antallet af tilbagetrukne stiger markant i første fremskrivningsår, hvilket skal tilskrives, at personer over 64 år, som ikke modtager ydelser, kategoriseres som "uden ydelser" i den historiske periode, men som folkepensionister eller beskæftigede i fremskrivningsperioden. Studerende omfatter personer helt ned til 6 års alderen, mens personer uden ydelser omfatter alle børn under 6 år. Den lodrette linje angiver det sidste historiske år, her 2013.

Kilde: Arbejdsmarkedsdatabasen og egne beregninger på SMILE 3.0.

Tabel 4.2 opsummerer befolkningens fordeling på arbejdsmarkedskategorier for alle aldre i Bornholms Regionskommune og sammenholder med udviklingen på landsplan. Tallene her og Figur 4.7b nuancerer Tabel 4.1 og Figur 4.7a. Det fremgår af Tabel 4.2, at andelen af tilbagetrukne i Bornholms Regionskommune fremadrettet er væsentligt højere end i landet som helhed. Den større andel af tilbagetrukne vil primært være på bekostning af andelen af beskæftigede og studerende¹⁶,

¹⁶ Antallet af tilbagetrukne stiger også på bekostning af personer uden ydelser. Det skyldes primært en omkategorisering i 2013 af personer over 64 år uden ydelser til folkepensionister. Antallet af personer uden ydelse ventes at stige i perioden fra 2014 til 2040 efter omkategoriseringen er indtruffet.

hvilket i vidt omfang finder sin forklaring i den geografiske variation i befolkningens aldersfordeling. Det skal i øvrigt bemærkes, at beskæftigelsesandelen for den samlede befolkning udvikler sig i modsat retning af beskæftigelsen vurderet alene for personer i alderen 16-67 år, jf. Tabel 4.1.

Tabel 4.2. Befolkning opdelt i andele på arbejdsmarkedskategorier i Bornholms Regionskommune og på landsplan, alle aldre, procent

	2013	2020	2040
Beskæftigede			
Bornholm	35,4	36,2	35,0
Hele landet	39,6	38,8	37,8
Ledige			
Bornholm	3,9	4,3	4,2
Hele landet	3,1	4,3	4,5
Uden ydelse			
Bornholm	12,7	7,3	8,5
Hele landet	13,7	10,0	10,7
Kontanthjælp			
Bornholm	1,9	2,5	2,6
Hele landet	2,0	2,5	2,6
Førtidspension			
Bornholm	6,4	5,8	5,2
Hele landet	4,1	4,1	4,4
Tilbagetrukne			
Bornholm	21,6	28,2	27,5
Hele landet	15,5	18,9	18,8
Studerende			
Bornholm	18,1	15,8	17,0
Hele landet	21,9	21,4	21,2

Anm.: Bemærk at andelen af beskæftigede og ledige her er beregnet som andel af hele befolkningen i alle aldre. Ledigheden i Tabel 4.1 er defineret som andel af arbejdsstyrken, mens andelen af ledige her er defineret som andel af hele befolkningen. Endvidere stiger andelen af tilbagetrukne markant fra 2013 til 2020, men andelen uden ydelser falder markant i samme periode. Grunden hertil er forklaret i figurteksten til Figur 4.7. Studerende indeholder også grundskoleelever i alderen 6 år og opefter.

Kilde: Egne beregninger på SMILE 3.0.

5 Udviklingen i boligefterspørgslen

SMILE fremskriver antallet af familier og i udgangspunktet tildeles hver familie netop én bolig i modellen. I virkeligheden kan en bolig imidlertid huse flere familier. I år 2013 er der således ca. 20.500 boliger og 21.700 familier i Bornholms Regionskommune, hvorfor hver bolig i gennemsnit bebos af 1,1 familier, hvilket svarer til landsgennemsnittet. På landsplan er antallet af boliger i år 2013 godt 2.620.000, mens antallet af familier er tæt på 2.880.000. Skønnet over det fremtidige antal boliger er opnået ved, at det forventede antal familier normeres med forholdet mellem antallet af boliger og familier i fremskrivningens startår 2013. Der beregnes en skaleringsfaktor for alle kombinationer af beskrivende boligkarakteristika og familietyper, herunder bopælskommune.

I det følgende betragtes forventningen til antallet af boliger karakteriseret ved henholdsvis boligtype og -art samt størrelsen på boligen og boligens bystørrelse udtrykt ved indbyggertallet for boligens beliggenhed. Type- og artsklassifikationen repræsenterer boligmassens mest centrale karakteristika, der omfatter kategorierne anført i Tabel 5.1.

Tabel 5.1. Kategorier af boligtyper og boligarter

<i>Boligtype</i>	<i>Boligart</i>
Ejerbolig	Parcelhus
Almen bolig	Rækkehus
Andelsbolig	Stuehus
Offentlig udlejningsbolig	Etagebolig
Privat udlejningsbolig	Døgninstitution (eks. plejehjem)
	Erhvervsbolig
	Kollegium
	Fritidshus
	Anden helårsbeboelse

Anm.: Parcelhuse, rækkehuse, stuehuse og etageboliger udgør de mest udbredte anvendelsesformer, hvorfor de øvrige boligartskategorier i dette kapitel er sammenlagt under betegnelsen "andet".

Kilde: Egen tilblivelse.

Det skønnes, at det samlede boligbehov i Bornholms Regionskommune vil være relativt stabilt fremadrettet, idet boligefterspørgslen i 2040 forventes at være på 20.300 boliger og dermed blot 200 boliger færre end i udgangsåret. Udviklingen er dermed konsistent med den relativt stabile udvikling i antallet af familier, jf. Figur 2.14. Endvidere ventes en forskydning i boligmassens sammensætning på karakteristika, hvilket overordnet indebærer en forholdsmæssig større søgning mod almene boliger og private udlejningsboliger på bekostning af ejerboliger. Opgjort på boligart er der fortrinsvis tale om en stigning i efterspørgselsandelen efter rækkehuse, etageboliger og mindre boligarter, mens den relative efterspørgsel efter parcelhuse og stuehuse er faldende. I overensstemmelse med udviklingen i befolkningens præferencer vedrørende boligtype og -art ventes en stigende efterspørgsel boliger i mellemstørrelsen, mens der er faldende søgning mod de arealmæssigt største boliger. Konsistent hermed er boliger beliggende i byområder med færre end 1.000 indbyggere genstand for mindre søgning over tid.

Fordelingen af boligbehovet på underliggende karakteristika afspejler i vidt omfang befolkningens uddannelsesniveau, arbejdsmarkedstilknnytning samt familie- og aldersstruktur¹⁷. I de følgende afsnit relateres befolkningens boligpræferencer med den adfærd, der på landsplan kendetegner forholdet mellem boligstruktur og underliggende demografiske og socioøkonomiske karakteristika. Endvidere forklares den indbyrdes sammenhæng mellem de enkelte boligkarakteristika ligeledes ud fra de nationale tendenser. Det er vigtigt at bemærke, at befolkningens gennemsnitlige præferencer kan afvige fra, hvad der observeres på kommunalt plan, idet særlige forhold kan gøre sig gældende lokalt, eksempelvis grundet det indbyrdes prisforhold mellem boligarter. Således vil et parcelhus typisk være genstand for relativt større søgning for en enlig familie uden for storbykommunerne og det tilhørende opland. I de pågældende områder er der dermed ikke nødvendigvis en væsentlig forskel i præferencerne for parcelhuse mellem enlige og parfamilier, selvom dette gør sig gældende på landsplan. Selvom det følgende ikke kvantificerer det estimerede forhold mellem demografiske og socioøkonomiske baggrundskarakteristika på den ene side og boligvalg på den anden side på kommunalt plan, omtales løbende hvorledes søgningen mod de enkelte boligkarakteristika overordnet er estimeret i Bornholms Regionskommune. Dvs. beskrivelsen redegør ikke i detaljeret form for de betingede boligvalg på kommunalt plan, men omtaler i stedet præferencerne i kommunen på tværs af samtlige underliggende karakteristika.

5.1 Boligtype

Valget af boligtype afhænger af en række underliggende karakteristika for familien og dens medlemmer, hvilket er uddybet i kapitel 3 i Hansen et al. (2013). I det følgende fremhæves en række af de mest væsentlige underliggende karakteristika og uddybes, hvordan disse karakteristika isoleret set præger flyttemønstre og boligvalg i SMILE, men listen er ikke udtømmende:

- Alder
- Familiestruktur
- Oprindelse
- Uddannelsesniveau
- Arbejdsmarkedstilknnytning

De enkelte karakteristika beskrives ud fra den forudsætning, at en familie ellers følger det gennemsnitlige adfærdsmønster på tværs af øvrige karakteristika. Beskrivelsen vil derfor dække over en underliggende variation. Eksempelvis er der i gennemsnit større sandsynlighed for, at en parfamilie flytter i en ejerbolig frem for andre boligtyper, men betragtes alene parfamilier over 75 år, er sandsynligheden for, at der vælges en ejerbolig mindre end, hvad er tilfældet for den gennemsnitlige parfamilie.

Alderen i Bornholms Regionskommune ventes generelt at stige. Det har betydning for boligtypepræferencerne, fordi alderen er med til at bestemme, om en familie vælger at flytte, om familien flytter til en ny kommune og hvilken boligtype familien vælger at flytte til. Den generelle flyttetilbøjelighed er typisk højst omkring 25-års alderen, men vil herefter monotont aftage indtil en

¹⁷ Se kapitel 3.6 i Hansen og Markeprand (2015) for en uddybelse heraf.

mindre stigning indtræder omkring 80-års alderen. Sandsynligheden for at flytte til en ny kommune er generelt også faldende med alderen. Alderen er også en vigtig parameter, når valget af boligtype skal træffes. Eksempelvis er ejerboliger relativt populære for yngre familier, mens offentlige udlejningsboliger er relativt populære for familier i pensionsalderen. Derimod er private udlejningsboliger populære blandt både yngre og ældre familier¹⁸.

Familiestrukturen ventes at forskydes i retning mod en større andel af enlige familier, mens andelen af par omvendt falder. Familiestrukturen nuancerer boligtypepræferencerne fordelt på alder ved, at eksempelvis ejerboliger er væsentligt mere populære for par end de er for enlige. Endvidere er andelsboliger eksempelvis betydeligt mere populære for unge enlige end de er for par, mens andelsboliger er mere populære blandt par end enlige efter 50 års alderen. Hertil har enlige en større flyttetilbøjelighed end parfamilier¹⁹.

Befolkningens *etnicitet* eller *oprindelse* er også af betydning for boligvalget. Parfamilier, hvor begge voksne er ikke-vestlige indvandrere, er i højere grad bosat i almene boliger, men i mindre grad bosat i ejerboliger relativt til en familie, hvor begge voksne har dansk oprindelse. Det samme mønster tegner sig for enlige ikke-vestlige indvandrere relativt til enlige familier af dansk oprindelse²⁰. Uagtet familieforhold vil forskydningen i den bosiddende befolknings sammensætning på oprindelse til fordel for en større andel af ikke-vestlige indvandrere, jf. Figur 2.12, altså styrke søgningen mod almene boliger. Enlige familier med vestlig baggrund og parfamilier, hvor begge voksne er vestlige indvandrere, bor i højere grad i private udlejningsboliger, men i mindre grad i ejerboliger relativt til familier, hvor de voksne har dansk oprindelse. Derimod har parfamilier, hvor den ene voksne er vestlig eller ikke-vestlig indvandrer og den anden er af dansk oprindelse, omtrent samme bopælsmønster hvad angår boligtype som en familie, hvor begge forældre er af dansk oprindelse.

*Uddannelsesniveaue*t ventes at ændre sig, så befolkningen generelt opnår et højere uddannelsesniveau. Det påvirker boligtypepræferencerne, fordi personer, med højere uddannelse, i større grad foretrækker en ejerbolig fremfor almene boliger og private udlejningsboliger end personer med en grundskoleuddannelse eller en erhvervsfaglig uddannelse. Isoleret set, ville en manglende stigning i uddannelsesniveaue i Bornholms Regionskommune dermed betyde, at faldet i antallet af ejerboliger på bekostning af almene boliger og privat udlejning ville have været endnu større.

Arbejdsmarkedsstatus ventes generelt at trække boligtypepræferencerne mod private udlejningsboliger og almene boliger. Det skyldes, at disse boligtyper er populære blandt familier uden tilknytning til arbejdsmarkedet, eksempelvis pensionister, hvis antal vokser betydeligt i både antal og andel i fremskrivningen²¹.

Ejerboliger, almene boliger og private udlejningsboliger udgør de tre mest udbredte boligtyper i såvel Bornholms Regionskommune som på landsplan. Fremskrivningen for Bornholms Regionskommune viser, at der ventes en større søgning mod almene boliger og private udlejningsboliger, mens antallet

¹⁸ Se evt. Hansen og Markeprand (2015) afsnit 3.6.1

¹⁹ Se evt. Hansen og Markeprand (2015) s. 58, figur 3.33.

²⁰ Samme konklusion finder man i Andersen (2015) om end, der anvendes et andet datasæt og definitionen af ikke-vestlige indvandrere adskiller sig i forhold til den anvendte i SMILE. I SMILE anvendes Danmarks Statistiks definitioner, hvor personer med oprindelse i EU-lande betragtes som vestlige indvandrere, mens Andersen (2015) også definerer personer med oprindelse i østeuropæiske EU-lande som ikke-vestlige indvandrere.

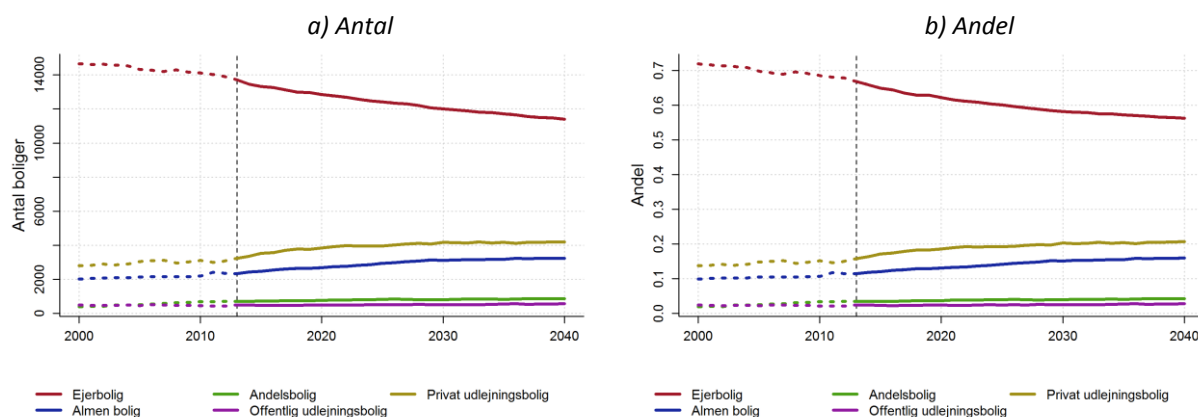
²¹ Se evt. Hansen og Markeprand (2015), s. 63 f.

af ejerboliger ventes at falde, jf. Figur 5.1a. Andelsboliger og offentlige udlejningsboliger er derimod mindre udbredte i Bornholms Regionskommune og er heller ikke genstand for nogen væsentlig søgning fremadrettet.

Den større søgning mod almene boliger og private udlejningsboliger skal dels tilskrives, at andelen af enlige i Bornholms Regionskommune stiger, men også at en større andel af befolkningen vil være ældre og stå udenfor arbejdsmarkedet. En del af søgningen mod almene boliger og private udlejningsboliger kommer fra ældre, der fraflytter parcelhuse, hvilket udtrykkes ved et fald i antallet af parcelhuse. Typisk er fraflytningen motiveret af, at parfamilier grundet dødsfald overgår til en status som enlige, jf. faldet i antallet af parfamilier. Faldet i efterspørgslen efter parcelhuse dæmpes dog delvist af en række forskellige årsager. For det første stiger restlevetiden i fremskrivningen, hvilket betyder, at parfamilier fremadrettet overgår til en status som enlige ved en højere alder. Dette vil betyde, at flyttebegivenheden udskydes, og bidrager til, at faldet i søgningen mod ejerboliger dæmpes, jf. Figur 2.14²². For det andet stiger befolkningens uddannelsesniveau blandt de yngre generationer, hvilket også bidrager til en højere erhvervsdeltagelse blandt personer i den arbejdsdygtige alder. Selvom andelen af yngre personer i kommunen falder, vil den typisk være bedre uddannet og tættere knyttet til arbejdsmarkedet, hvilket begge er faktorer, der øger efterspørgslen på ejerboliger i de yngre årgange, jf. den mindre stigning i beskæftigelsesfrekvensen for de yngste aldersgrupper i Figur 4.5b. Det ændrer dog ikke ved det overordnede billede i Figur 5.1b., der viser, at der ventes en forskydning i præferencestrukturen for boligtyper, så ejerboliger bliver relativt mindre eftertragtede i forhold til almene boliger og private udlejningsboliger.

For udvalgte år er indholdet i Figur 5.1 sammenfattet i Tabel 9.4 i appendikset, hvor udviklingen i Bornholms Regionskommune endvidere er sammenholdt med tendenserne på nationalt plan. Den geografiske sammenligning viser specielt, at andelen af ejerboliger i Bornholms Regionskommune i udgangsåret er væsentligt højere end i landet som helhed. Trods det forventede fald i søgningen, ventes andelen af ejerboliger i Bornholms Regionskommune på sigt fortsat at være højere end på landsplan. Trods forskelle i niveauerne gengives skiftet i præferencestrukturen i Bornholms Regionskommune dog også i hele landet, hvor andelen af ejerboliger falder på bekostning af almene boliger og private udlejningsboliger.

²² Bemærk, at udskydelsen af flyttebegivenheden for par til en stigende alder alene er motiveret af, at den stigende levealder fastholder familiens status som parfamilie i længere tid og dermed den relativt mindre sandsynlighed i forhold til enlige for at fraflytte en ejerbolig, der typisk er et parcelhus. Med stigende levealder formodes befolkningens sundhedstilstand for en given alder også at blive forbedret. Dette fænomen betegnes som sund aldring. Med rimelighed må dette formodes også at udskyde flytning mod mere ældrevenlige boliger, men effekten heraf indgår ikke i modellens adfærdsmønstre. Søgningen mod ældrevenlige boliger i den nærværende fremskrivning kan dermed siges at være et overkantsskøn.

Figur 5.1. Udviklingen i antallet og andelen af boliger fordelt på boligtype

Anm.: I fremskrivningens startår korrigeres ved imputation for boliger med ukendt type, hvorfor der ikke forekommer boliger med ukendt type i fremskrivningen. For at få en konsistent udvikling over tid, er de historiske serier for de enkelte boligtyper skaleret til det imputerede udgangsniveau i 2013. Den lodrette linje angiver det sidste historiske år, her 2013.

Kilde: Individbaseret udtræk fra Danmarks Statistik og fremskrivning på SMILE 3.0

5.2 Boligart

Ligesom det gælder for boligtypen, afhænger valget af boligart af en række underliggende familiekarakteristika. Valget af boligart vil dertil afhænge af søgemønstret for boligtyper, der afspejler andre underliggende karakteristika som beskrevet ovenfor. Derfor vil der her særligt blive lagt vægt på koblingen mellem udviklingen i søgemønstret for boligtypen og boligarten.

Efterspørgslen efter rækkehuse og etageboliger ventes at stige i takt med, at antallet af enlige ældre familier bosiddende i Bornholms Regionskommune øges fremadrettet. Søgningen mod parcelhuse har de seneste år op til fremskrivningens startår været præget af et marginalt fald, men ventes at falde yderligere fremadrettet, jf. Figur 5.2a. For stuehuse ventes de seneste års efterspørgselsfald ligeledes videreført i fremskrivningen. En væsentlig del af kategorien "Andet" udgøres af fritidshuse, mod hvilke søgningen på sigt øges med næsten 200 pct. relativt til grundforløbet. Her er dog en vis usikkerhed om resultatet, da antallet af fritidshuse i udgangsåret blot er godt 100 og ændringer i efterspørgslen dermed kan være påvirket af modellens generelle usikkerhed.

Den forventede stigning i søgningen mod etageboliger og rækkehuse samt den aftagende søgning mod stue- og parcelhuse i Bornholms Regionskommune, afspejler det ændrede søgemønster, hvad boligtyper angår. Såfremt man flytter i en ejerbolig er der i Bornholms Regionskommune sammenlagt næsten 80 pct. sandsynlighed for, at der er tale om et parcel- eller stuehus. Tilsammen er rækkehuse og etageboliger med 19 pct. sandsynlighed mål for søgning, hvis man flytter til en ejerbolig i Bornholms Regionskommune, herunder udgør etageboliger blot under 2 pct. Flyttes der til en privat udlejningsbolig er der stort set samme sandsynlighed for (ca. 30 pct.), at der vælges en etagebolig, et parcelhus eller et rækkehus²³. En flytning til en almen bolig vil med størst sandsynlighed indebærer, at der flyttes til et rækkehus (42 pct.) efterfulgt af en etagebolig (38 pct.). På landsplan er etageboliger den foretrukne boligart for enlige i de aldersgrupper, hvor flytninger er hyppige. Parcel-

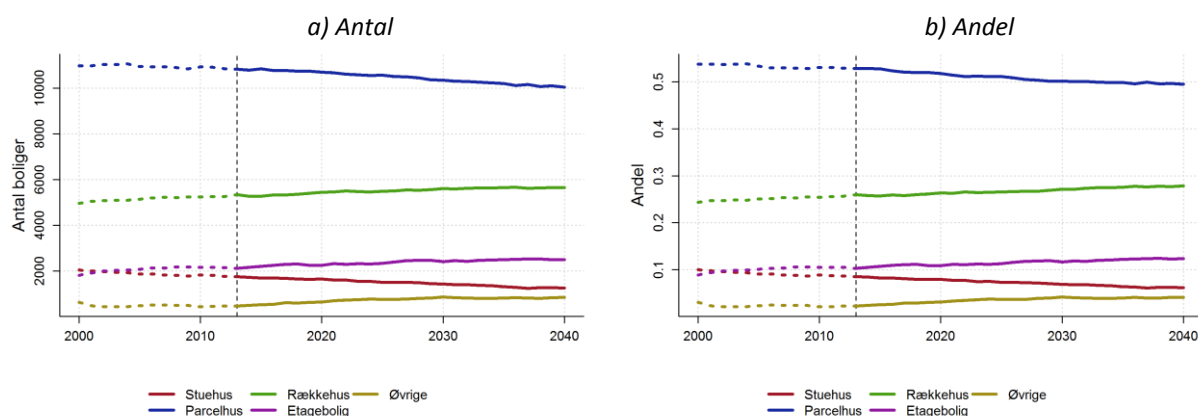
²³ Se evt. Hansen og Markeprand (2015), hvor disse sandsynligheder er opgjort på landsplan, s. 66 ff.

og rækkehuse følger umiddelbart efter. Par har på nationalt plan en større tendens end enlige til at vælge et parcelhus, men vil foretrække etageboliger frem for parcelhuse umiddelbart før for tidspunktet for tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet. Efter tilbagetrækningsalderen dominerer søgningen efter etageboliger og rækkehuse tilbøjeligheden til at flytte i et parcelhus for par. Stigningen i antallet af ældre over 68 år fra 2013 til 2040, jf. Figur 2.2, vil således styrke søgningen mod rækkehuse og etageboliger. Det samme vil den stigende andel af enlige. Ældre parfamiliers flyttetilbøjelighed er lavere end den er for ældre enlige. Samtidig ventes ældre som førnævnt i højere grad end tidligere at leve længere tid sammen som par, fordi forskellen i mænd og kvinders forventede levetid indsnævres og levetiden i øvrigt øges. Det resulterer i, at ældre samlet set udskyder deres beslutning om eksempelvis at fraflytte en ejerbolig. Da parcelhuse typisk er ejerboliger, betyder ældres udskydelse af beslutningen om at flytte, at faldet i antallet af parcelhuse dæmpes.

Som tilfældet er det for boligtypen, vil udviklingen i efterspørgslen efter boliger fordelt på art afstedkomme, at der over tid indtræder en gradvis forskydning i præferencestrukturen. Fordelt på boligart ventes præferencestrukturen at forskydes til fordel for rækkehuse, etageboliger og øvrige mindre boligarter på bekostning af parcelhuse og stuehuse, jf. Figur 5.2b.

Indholdet i Figur 5.2 er sammenfattet i Tabel 9.5 i appendikset, hvor udviklingen i Bornholms Regionskommune også sammenholdes med tendenserne på landsplan. Det fremgår her, at stuehuse, parcelhuse og rækkehuse er betragteligt mere udbredte i Bornholms Regionskommune end på nationalt plan. I 2013 udgør stue- og parcelhuse således 61,4 pct. af den samlede boligmasse i Bornholms Regionskommune mod 44,2 pct. på landsplan. Parcelhuse er også mod fremskrivningens slutning den foretrukne boligart på landsplan, selvom andelen af efterspørgslen rettet mod rækkehuse og etageboliger og her er stigende over tid på bekostning af en relativt mindre søgning mod parcelhuse.

Figur 5.2. Udviklingen i antallet og andelen af boliger fordelt på boligart

Anm.: I fremskrivningens startår korrigeres ved imputation for boliger med ukendt art, hvorfor der ikke forekommer boliger med ukendt art i fremskrivningen. For at få en konsistent udvikling over tid, er de historiske serier for de enkelte boligtyper skaleret til det imputerede udgangsniveau i 2013. Kategorien "Øvrige" er en sammenlægning af kategorierne "Kollegium", "Anden helårsbeboelse", "Erhvervsbolig", "Døgninginstitution" og "Fritidshus". Den lodrette linje angiver det sidste historiske år, her 2013.

Kilde: Individbaseret udtræk fra Danmarks Statistik og fremskrivning på SMILE 3.0

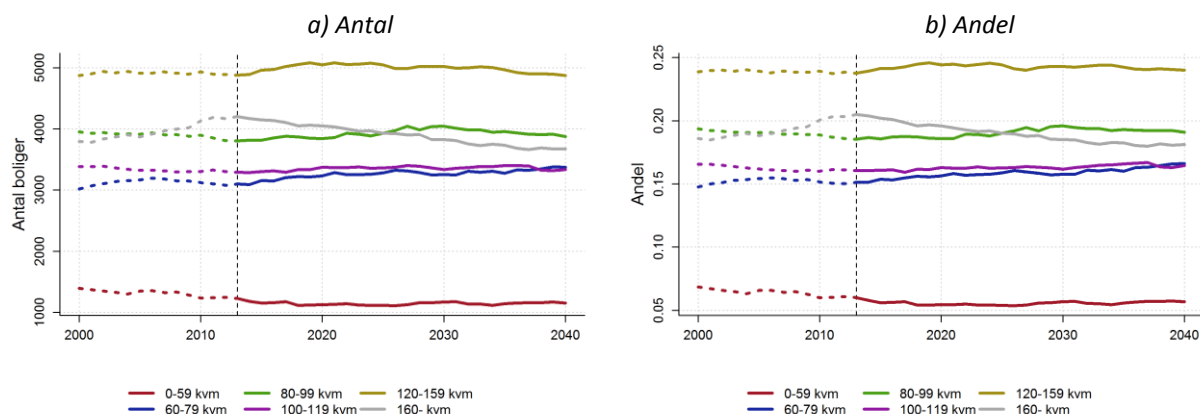
5.3 Boligstørrelse

I Bornholms Regionskommune forventes en større efterspørgsel på boliger med et areal på 60 til 120 m² i fremskrivningen, hvilket resulterer i, at den relative andel af boliger med et sådant areal fremadrettet ventes at fortrænge boliger større end 120 m², jf. Figur 5.3a og Figur 5.3b. Udviklingen i boligmassens foretrukne areal i Bornholms Regionskommune er i Tabel 9.6 i appendikset sammenholdt med præferencerne for hele landet. På landsplan ventes antallet af boliger at stige i alle størrelseskategorier frem mod 2040, specielt vil andelen af boliger i størrelsen 80-120 m² også stige på bekostning af boliger med større arealer. Søgningen mod boliger mellem 60 og 80 m² fortrænges dog på landsplan i modsætning til udviklingen i kommunen.

Den øgede søgning mod etageboliger og rækkehuse er forenelig med, at flytning til disse boligarter på landsplan typisk vil rette sig mod boliger med et areal på mellem 60 og 120 m². Flytning til et stue-eller parcelhus indebærer hyppigst, at tilflytningsboligen er af en størrelse mellem 100 og 200 m², hvorfor faldet i søgningen mod de større boliger er forenelig med den forventede udvikling i efterspørgslen efter disse to boligarter²⁴. Den indbyrdes sammenhæng mellem boligkarakteristika har her afgørende betydning for udviklingen i præferencerne relateret til boligmassens areal. På landsplan gælder dog, at boliger på 80-99 m² uanset alder er en af de foretrukne boligstørrelser ved flytning for såvel enlige som par. For par er søgningen mod denne boligstørrelse specielt udpræget for par over pensionsalderen. For enlige er det udpræget mest populært at vælge en bolig på mellem 60 og 79 m², hvilket også er med til at øge søgningen mod denne boligstørrelse i Bornholms Regionskommune.

På tværs af karakteristika er sandsynligheden for at flytte i en bolig på 60-119 m² godt 50 pct. i Bornholms Regionskommune. Stigningen i antallet af ældre over 68 år samt en større andel af enlige, som øger søgningen mod almene boliger og private udlejningsboliger, herunder særligt rækkehuse og etageboliger, vil dog betyde, at en større andel fremadrettet må forventes at søger mod boliger med dette areal.

²⁴ Se evt. Hansen og Markeprand (2015), s. 68 ff.

Figur 5.3. Udviklingen i antallet og andelen af boliger fordelt på boligstørrelse

Anm.: I fremskrivningens startår korrigeres ved imputation for boliger med ukendt størrelse, hvorfor der ikke forekommer boliger med ukendt størrelse i fremskrivningen. For at få en konsistent udvikling over tid, er de historiske serier for de enkelte boligtyper skaleret til det imputerede udgangsniveau i 2013. Den lodrette linje angiver det sidste historiske år, her 2013. Den lodrette linje angiver det sidste historiske år, her 2013.

Kilde: Individbaseret udtræk fra Danmarks Statistik og fremskrivning på SMILE 3.0.

5.4 Bystørrelse

I SMILE er kategorisering af boligen ved bystørrelse et statisk begreb forstået på den måde, at bystørrelsen refererer til det indbyggerantal, der karakteriserede byen for boligens beliggenhed ved fremskrivningens start. Selv om indbyggerantallet i en kommune øges over tid, vil dette altså ikke give anledning til, at den samme bolig omklassificeres til en større bystørrelse. På samme vis kan der heller ikke over tid opstå bystørrelser, der ikke fandtes i en kommune i basisåret 2013.

Figur 5.4a viser udviklingen i boligefterspørgslen fordelt i henhold til indbyggerantallet i den by, hvor boligen initialt er beliggende. I Bornholms Regionskommune kan boliger ligge i byer med under 1.000 indbyggere, i byer med 1.000 til 9.999 indbyggere eller i byområder med 10.000 til 49.999 indbyggere. Fra 2012 til 2013 kan det bemærkes, at der sker en substitution i boligomfanget beliggende i kategorierne for de to mindste byområder. Den umiddelbare fortolkning heraf er, at et byområde oplever befolkningsnedgang og dermed krydser grænsen til den næste kategori og dermed omklassificeres.

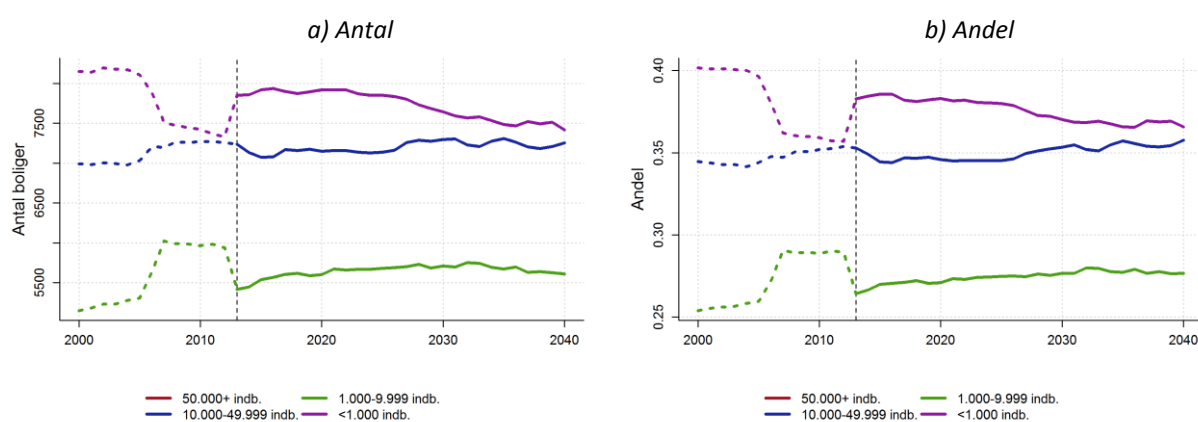
Over tid kan noteres en nedgang i efterspørgslen efter boliger beliggende i de mindste byområder, mens søgningen mod boliger i de to øvrige kategorier omvendt øges. Boligefterspørgslens sammensætning vidner og om en fortrængning af boliger i mindre byområder på bekostning af øget søgning mod byerne, jf. Figur 5.4a og Figur 5.4b. I Bornholms Regionskommune estimeres de historiske præferencer for valg af bystørrelse ved flytning til, at der i stort set ensartet omfang vælges en bolig i et af de tre områder på tværs af alle baggrundskarakteristika.²⁵ Stigningen i antallet af ældre samt den større andel af enlige, som øger søgningen mod almene boliger og private udlejningsboliger, herunder særligt rækkehuse og etageboliger, vil dog som nævnt ovenfor forskyde søgningen mod boliger beliggende i byområder med flere end 1.000 indbyggere, jf. Figur 5.4b. I

²⁵ Sandsynlighederne er estimeret til SMILE 3.0, men findes ikke af rapporteret i Hansen og Markeprand (2015).

forlængelse heraf kan nævnes, at søgning mod en etagebolig eller et rækkehus mellem 75 og 80 pct. af tilfældene er foreneligt med flytning til de pågældende byområder.

Tabel 9.7 i appendiks opsummerer for udvalgte år indholdet i Figur 5.4b og sammenholder udviklingen med tendenserne i hele landet. I Bornholms Regionskommune er der specielt ingen boliger beliggende i byer med flere end 50.000 indbyggere, hvorfor andelen af boligmassen beliggende i de mindre byområder naturligt er større lokalt end nationalt. På landsplan forventes som i Bornholms Regionskommune også en stigning i efterspørgslen efter boliger beliggende i byområder med 1.000-9.999 indbyggere. Omvendt kan den større relative søgning mod boliger i områder med 10.000-49.999 indbyggere ikke genfindes nationalt om end, der også her ses en absolut stigning.

Figur 5.4. Udviklingen i antallet og andelen af boliger fordelt på bystørrelse

Anm.: I fremskrivningens startår korrigeres ved imputation for boliger med ukendt bystørrelse, hvorfor der ikke forekommer boliger med ukendt bystørrelse i fremskrivningen. For at få en konsistent udvikling over tid, er de historiske serier for de enkelte boligtyper skaleret til det imputerede udgangsniveau i 2013. Den lodrette linje angiver det sidste historiske år, her 2013.

Kilde: Individbaseret udtræk fra Danmarks Statistik og fremskrivning på SMILE 3.0.

6 Marginaleksperimenter

I det følgende præsenteres en serie af marginaleksperimenter, der primært har til formål at give illustrative eksempler på, hvorledes ændrede adfærdsmønstre selv på kort eller mellemlangt sigt kan dæmpe eller øge de negative økonomiske konsekvenser, som den grundlæggende strukturelle udvikling alt andet lige giver anledning til. Viden om den grundlæggende udviklings følsomhed over for ændringer i adfærdsstrukturen kan således betyde forbedrede muligheder for at imødekomme kommunens langsigtede servicebehov, herunder eksempelvis forbedrede vilkår for at tilvejebringe den finansiering, der er knyttet til børnepasning, ældrepleje og udbetaling af indkomstoverførsler. Ved at afdække adfærdskorrektionens konsekvenser for centrale størrelser som befolkningens alderssammensætning, familiestruktur og boligpræferencer, kan eksperimenterne desuden potentielt finde anvendelse som et redskab til brug for eksempelvis planlægning af udstykning af jord, omlægning af jord og opførelse eller nedrivning af bestemte boligtyper, der vil være eksponeret for ændret søgning, hvis antagelserne i marginaleksperimenterne opfyldes. Resultaterne af eksperimenterne er grundlæggende symmetriske. En modsatrettet ændring i adfærdsmønsteret kan dermed, alt andet lige, forventes at give et nogenlunde tilsvarende resultat som oprindeligt, blot med omvendt fortegn. Eksperimenter, der i den her præsenterede form ikke giver anledning til en udvikling i erhvervsdeltagelsen, der styrker den kommunale budgetbalance, kan således tænkes som havende den omvendte effekt, hvis adfærden ændres i modsat retning.

Som anført i kapitel 1, skal modellens resultater fortolkes med varsomhed. Ud over, at resultaterne er behæftet med en modelteknisk usikkerhed, er udviklingen også udtryk for en videreførelse af de historiske strukturelle adfærdsmønstre. Modellens resultater repræsenterer dermed den udvikling, der forventes på sigt i fravær af vedvarende ændringer i befolkningens adfærdsstruktur. Resultaterne skal dermed tænkes som en beskrivelse af den overordnede retning for udviklingen i kommunale forhold omkring hvilken, der med stor sandsynlighed vil forekomme betydelige udsving. En ændring i kommunens lokalplaner, en ændring i det økonomiske klima eller en ændring i udbuddet af finansielle produkter er eksempler på faktorer, der alle betyder, at udviklingen i kortere eller længere perioder afviger fra, hvad modellens resultater umiddelbart tilsiger. Hvis grundlæggende strukturer undergår en vedvarende ændring, vil dette typisk betyde, at kommunen på langt sigt udvikler sig i en markant anden retning, end hvad kan udledes af fremskrivningen. Eftersom udviklingen i en kommune er tæt knyttet til udviklingen i nabokommunerne, vil ændringer her også kunne få afgørende betydning for den enkelte kommune. Eksempelvis kan opretholdelse af en øget tilflytning fra nabokommunerne vanskeliggøres, hvis forholdene uden for kommunen ændres væsentligt. Som grundforløbet har marginalbetragtningerne altså primært til formål at belyse konsekvenserne af udvalgte adfærdsændringer uden sideløbende ændringer i andre grundlæggende forhold.

For en bedre forståelse for eksperimenternes udformning præsenteres hovedidéen bag SMILEs opbygning kort. SMILE er bygget op omkring, at hver familie og person i modellen hvert år udsættes for en lang række begivenheder, som bestemmer, om familien flytter, får børn, familiens personer får et arbejde mv. Eksempelvis bestemmer modellen om en familie flytter ved at trække et tilfældigt tal mellem 0 og 1. Hvis tallet er mindre end den estimerede sandsynlighed for, at familien flytter, så indtræffer flytningen, mens familien bliver boende, hvis tallet er større end den estimerede sandsynlighed. Hvis det tilfældige tal, der trækkes, eksempelvis er 0,15 og den estimerede sandsynlighed for at flytte er 20 pct. (= 0,2), så flytter familien, mens den bliver boende, hvis tallet er større end 0,2.

Metaforisk svarer ovenstående til, at alle familier årligt trækker en seddel fra en tombola, der afgør, hvorvidt den flytter. Der trækkes enten en seddel med "Bliv boende" eller "Flyt". Antallet af sedler, hvor der står henholdsvis "Bliv boende" eller "Flyt" afhænger af de estimerede sandsynligheder. Hvis der eksempelvis er 20 pct. sandsynlighed for, at en familie med bestemte karakteristika flytter, kan man forestille sig en tombola med 20 sedler, der viser "Flyt" og 80 sedler, der viser "Bliv boende". Hvis der er få familier (som alle har 20 pct. sandsynlighed for at flytte), der trækker en seddel fra tombolaen, kan der være betydelig variation i hvor mange, der flytter. Hvis der derimod er mange, der trækker en seddel fra tombolaen (som alle har 20 pct. sandsynlighed for at flytte), vil der være meget tæt på 20 pct. flytter. Jo flere familier en begivenhed berører, des større sikkerhed vil der være om resultatet af begivenheden. Dette fænomen kaldes "Store tals lov". Ideelt set bør man gentage et eksperiment et stort antal gange og lade resultatet være et gennemsnit af udfaldet af de enkelte eksperimenter. Afviklingstiden i SMILE tillader desværre ikke denne tilgang, hvorfor en gentagelse af et eksperiment ville føre til et andet resultat opgjort kvantitativt. Forskellen mellem resultaterne af gentagne afviklinger er et udtryk for modellens usikkerhed. Ambitionen med eksperimenterne er således ikke at afgøre om der i 2040 efterspørges 1.527 eller 1.586 flere boliger end i grundforløbet, for det berettiger modelrammen ikke til, at man kan udtale sig om, men man skulle gerne kunne konkludere, at den ændrede adfærd resulterer i en større boligsøgning i omegnen af 1.500 flere boliger. Der sigtes således mod, at det kvalitative udfald af eksperimentet er forholdsvist entydigt, og at ændringen kan approksimeres kvantitativt. Er disse kriterier opfyldt, anses resultatet for robust²⁶.

Et eksperiment udformes ved at skalere en given sandsynlighed. Hvis sandsynligheden for at flytte skaleres ned med 50 pct., svarer det til, at vi erstatter 10 sedler i tombolaen med "Flyt" til fordel for 10 sedler med "Bliv boende", så fordelingen af sedler nu er 90/10 fremfor 80/20. Hvis eksperimentet berører få familier, kan tilfældigheder resultere i, at *flere* flytter i eksperimentet relativt til grundforløbet. Derfor er det som nævnt ovenfor vigtigt, at eksperimentet er stort nok til at give "robuste" resultater.

I SMILE er der overordnet to måder at gøre et eksperiment mere robust på. For det første kan et eksperiment gøres mere robust ved at udvide størrelsen af den risikogruppe, som eksperiment berører. Det kan eksempelvis være ved at udvide aldersgruppen, som skal have reduceret sandsynligheden for at flytte fra 18-20 år til 15-30 år. For det andet kan udfaldet af eksperimentet gøres mere robust ved at skalere sandsynlighederne med mere end det, der ville være nødvendigt, hvis den risikogruppe, eksperimentet berører, er stor nok. Hvis eksperimentet berører en lille gruppe (unge fra 18-20 år), og der ønskes et robust resultat af ændret adfærd (sandsynlighed for at flytte), kan resultatet gøres mere robust ved at skalere sandsynlighederne kraftigere (nedskalér sandsynligheden med 75 pct. i stedet for 50 pct.). Det sikrer, at en større del af gruppen ændrer adfærd relativt til grundforløbet, så effekterne af eksperimentet fremstår tydeligere.

For hvert af de fire marginaleksperimenter præsenteres resultaterne som afvigelser relativt til grundforløbet. Modellens stokastiske struktur betyder dog, at et eksperiment, der sigter mod enten en bestemt stigning eller et fald i en given størrelse ikke nødvendigvis vil resultere i et forløb, hvor dette er kvalitativt eller kvantitativt opfyldt for samtlige fremskrivningsår. Adfærden i eksperimenterne er derfor fastlagt, så den gennemsnitlige årlige ændring relativt til grundforløbet i perioden 2020 til 2040 svarer til det ønskede. Modellens stokastik nødvendiggør altså, at ændringen

²⁶ For en generel vejledning til fortolkning af modellens resultater henvises til kapitel 2 i Hansen & Markeprand (2015).

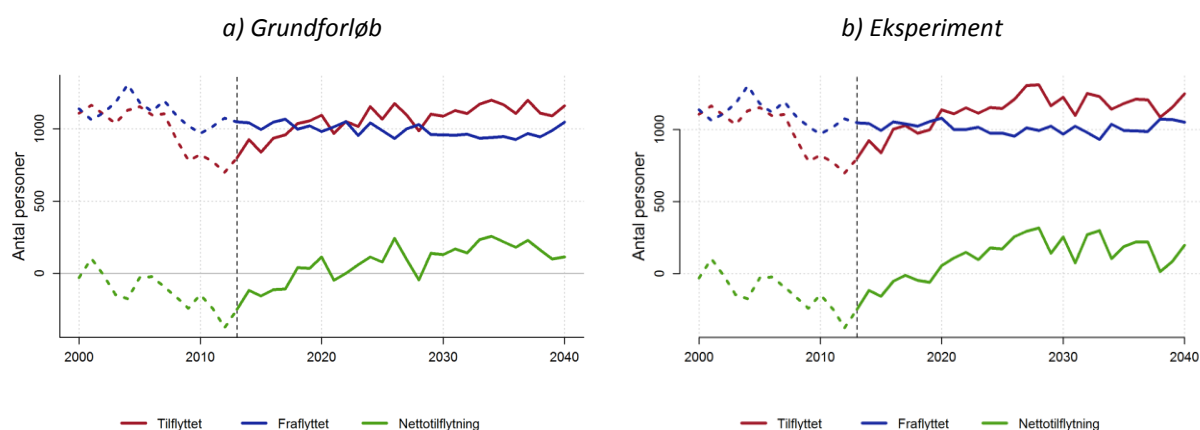
vurderes på baggrund af en længere årrække efter indfasningen er fuldført. Samtlige eksperimenter er indfaset fra 2016 til 2020, hvorefter ændringen fastholdes i den resterende del af fremskrivningen. Relativt til grundforløbet vurderes marginaleksperimenterne med hensyn til effekten på befolkningens overordnede aldersfordeling, familiestrukturen, befolkningens uddannelsesniveau samt tilknytning til arbejdsmarkedet. Endvidere betragtes ændringen i boligefterspørgslen nuanceret på de fire centrale boligkarakteristika. Ændringerne præsenteres som absolutte ændringer relativt til grundforløbet, men eventuelle konsekvenser vedrørende den langsigtede sammensætning af befolkningen og boligmassen på underliggende karakteristika belyses også.

6.1 Øget tilflytning fra storbykommunerne

I dette eksperiment øges sandsynligheden for, at personer fra storbykommunerne København, Frederiksberg, Odense, Aarhus og Aalborg flytter til Bornholms Regionskommune. Opjusteringen af tilflytningssandsynligheden fra storbykommunerne indfases gradvist i årene 2016 til 2020, hvorefter det ændrede adfærdsmønster fastholdes i resten af fremskrivningsperioden til 2040. Der ventes, at den samlede sum af tilflyttere opgjort over hele fremskrivningsperioden er større end i grundforløbet, mens det grundet modellens stokastik ikke nødvendigvis er givet, at tilflytningen i hvert enkelt fremskrivningsår er større end grundforløbet tilsiger.

Sandsynligheden for at flytte til Bornholms Regionskommune fra storbykommunerne opjusteres på bekostning af en forholdsmæssig nedjustering af sandsynligheden for at flytte til øvrige kommuner. Tilflytningen øges forholdsmæssigt på tværs af underliggende karakteristika som køn, alder, familietype, uddannelsesniveau, arbejdsmarkedstilknytning og karakteristika for fraflytningsboligen. Således svarer karakteristika for de nye tilflyttere til dem, der kendetegnede tilflytningen fra de pågældende kommuner historisk.

Storbykommunerne tegner sig historisk for ca. 35 pct. af den samlede tilflytning til Bornholms Regionskommune, mens de i grundforløbet repræsenterer ca. 40 pct. af ophavet af tilflytningen i fremskrivningsårene. Som resultat af de ændrede flyttesandsynligheder stiger antallet af tilflyttere fra storbykommunerne i gennemsnit med 17 pct. årligt relativt til grundforløbet opgjort over perioden 2020 til 2040. Storbykommunerne er således ophav til omkring 44 pct. af den samlede tilflytning i alternativforløbet. Figur 6.1 viser den samlede til- og fraflytning samt nettotilflytningen i grundforløbet og eksperimentet, hvor det fremgår, at tilflytningen og nettotilflytningen som ventet er højere i eksperimentet.

Figur 6.1. Til- og fraflytning samt nettotilflytning i grundforløb og eksperiment

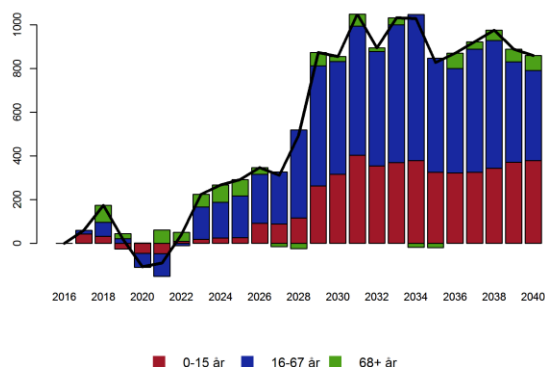
Kilde: Egne beregninger på SMILE 3.0.

I grundforløbet flytter der i gennemsnit ca. 450 personer til Bornholms Regionskommune hvert år fra storbykommunerne, når udviklingen fra og med år 2020 til 2040 betragtes. I eksperimentet er det gennemsnitlige årlige tilflytningsomfang øget med ca. 80 personer i samme periode. I år 2040 har den vedvarende ændring i flytteomfanget givet anledning til en opjustering af den samlede befolkning bosiddende i Bornholms Regionskommune på omkring 900 personer relativt til grundforløbet, jf. Figur 6.2a. Fordelt på alder er der fortrinsvist tale om en stigning i antallet af personer i alderen 16-67 år, hvor befolkningen er øget med ca. 500 personer relativt til grundforløbet. Antallet af personer under 16 år øges mod 2040 med lidt under 350 personer og endelig øges den ældste aldersgruppe med lidt over 50 personer mod 2040 relativt til grundforløbet.

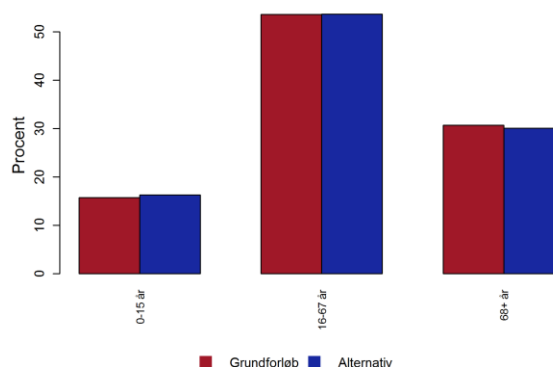
På sigt er befolkningen i Bornholms Regionskommune steget med lidt over 2 pct. relativt til grundforløbet. Den yngste aldersgruppe tegner sig for en stigning på knap 6 pct., mens antallet af personer i den mellemste aldersklasse øges med ca. 3 pct. på sigt. Befolkningen i den ældste aldersgruppe er opskrevet med ca. 0,5 pct. Den øgede tilflytning fra storbykommunerne ændrer ikke nævneværdigt på befolkningens overordnede aldersfordeling i Bornholms Regionskommune, jf. Figur 6.2b, målt på et gennemsnit over årene 2036-2040.

Figur 6.2. Ændring i befolkningens aldersstruktur

a) Ændring i befolkningen fordelt på alder, antal personer

b) Befolkningens overordnede aldersfordeling, gennemsnit over 2036-2040, grund- og alternativ forløb

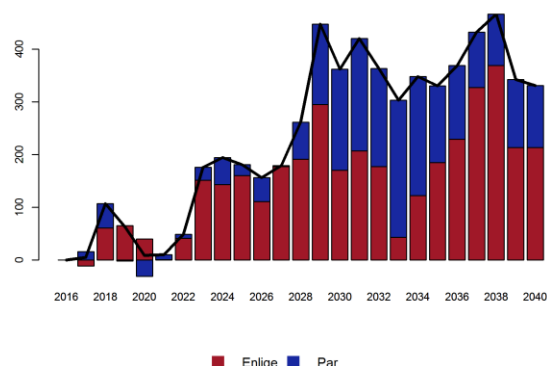
Kilde: Egne beregninger på SMILE 3.0.

Den øgede tilflytning fra storbykommunerne giver ud over stigningen i befolkningen også naturligt anledning til et større antal familier, der på sigt er bosiddende i Bornholms Regionskommune. Frem mod 2040 øges det samlede antal familier med omkring 400 relativt til grundforløbet, jf. Figur 6.3a. På landsplan er enlige familier kendetegnet ved en større grad af mobilitet relativt til parfamilier²⁷. Derfor er ændringen i antallet af enlige familier relativt til grundforløbet typisk dominerende sammenholdt med ændringen i par. At tilvæksten i antallet af familier typisk består af enlige skal dog også tilskrives, at dette er den udprægede familietype i storbykommunerne i de aldersgrupper, hvor befolkningen er mest mobil. Over tid vil ændringen i antallet af par dog også afspejle, at de enlige tilflyttere indgår i pardannelse. På sigt tegner enlige familier sig for omkring 70 pct. af forøgelsen i antallet af familier relativt til grundforløbet, jf. Figur 6.3a, vurderet på sammensætningen af tilvæksten fra 2036-2040. Familiestrukturen vil ikke ændre sig nævneværdigt på sigt relativt til grundforløbet, jf. Figur 6.3b, selvom sammensætningen af tilflytningen fra storbykommunerne på karakteristika ikke er repræsentativ for den samlede tilflytning fra alle kommuner.

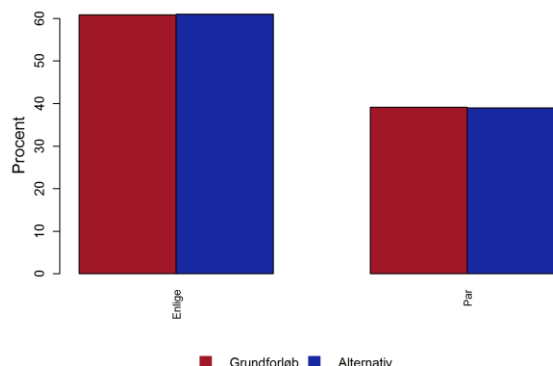
²⁷ Se evt. Hansen og Markeprand (2015) s. 58, figur 3.33.

Figur 6.3. Ændring i befolkningens familiestruktur

a) Ændring i antal familier

b) Familiestrukturen, gennemsnit over 2036-2040, grund- og alternativ forløb

Kilde: Egne beregninger på SMILE 3.0.

Målt på et gennemsnit over perioden 2036 til 2040, vil befolkningstilvæksten i eksperimentet relativt til grundforløbet til udgøres af, jf. Figur 6.4a:

- 46 pct., som højst har opnået en grundskoleuddannelse
- 18 pct., som højst har opnået en erhvervsuddannelse og
- 35 pct., som har opnået en videregående uddannelse

Vurderet over samme periode, vil en større andel af tilflytterne have opnået en grundskoleuddannelse eller en videregående uddannelse, mens færre vil have opnået en gymnasial eller erhvervsfaglig uddannelse. Tilflytningen af personer, som højst har opnået en grundskoleuddannelse, er primært børn, som flytter til Bornholms Regionskommune med deres forældre, hvilket kan ses ved i stedet at betragte befolkningstilvæksten i aldersgruppen 16-67 år.

Den langsigtede gennemsnitlige ændring i den bosiddende befolkning i aldersgruppen 16-67 år udgøres af:

- 16 pct., som højst har opnået en grundskoleuddannelse
- 25 pct., som højst har opnået en erhvervsuddannelse og
- 60 pct., som har opnået en videregående uddannelse

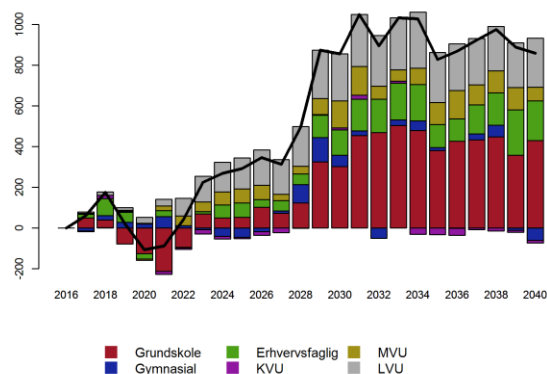
Sammenholdt med den langsigtede fordeling af befolkningen på højst fuldførte uddannelse bosiddende i kommunen, vil en relativt større andel af tilflytterne i aldersgruppen 16-67 år have opnået en videregående uddannelse. Til gengæld vil færre have en grundskoleuddannelse, en gymnasial uddannelse eller en erhvervsfaglig uddannelse som højst fuldførte. Ændringen i tilflytningens uddannelsessammensætning afspejler, at uddannelsesniveaut i storbykommunerne generelt er højere end det, der karakteriserer tilflytningen i grundforløbet. Konsekvensen er, at uddannelsesfordelingen også for befolkningen i den arbejdsdygtige alder forskydes til fordel for flere med en videregående uddannelse.

Ændringen i tilflytningens uddannelsessammensætning, vil naturligt afspejle sig i den i kommunen bosiddende befolknings fordeling på højst fuldførte uddannelsesniveau. Dette forskyder sig på sigt en anelse i retning mod flere med en videregående uddannelse på bekostning af færre med en

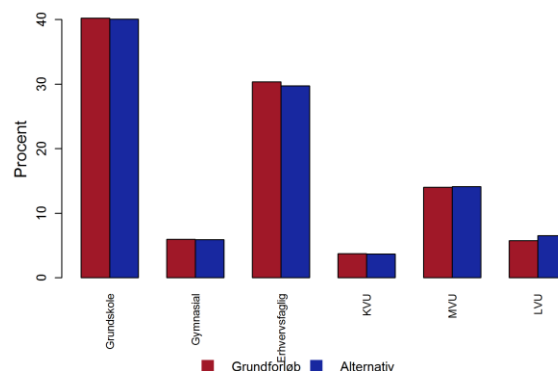
erhvervsfaglig uddannelse, jf. Figur 6.4b. Sammenfattet ved uddannelsesindekset, ventes en større tilflytning fra storbykommunerne, der medbringer et relativt højt uddannelsesniveau at løfte uddannelsesniveaet i kommunen.

Figur 6.4. Ændring i befolkningens uddannelsesniveau

a) Ændring i uddannelseskategorier, antal personer

b) Fordeling på højest fuldførte uddannelse, gennemsnit over 2036-2040, grund- og alternativ forløb

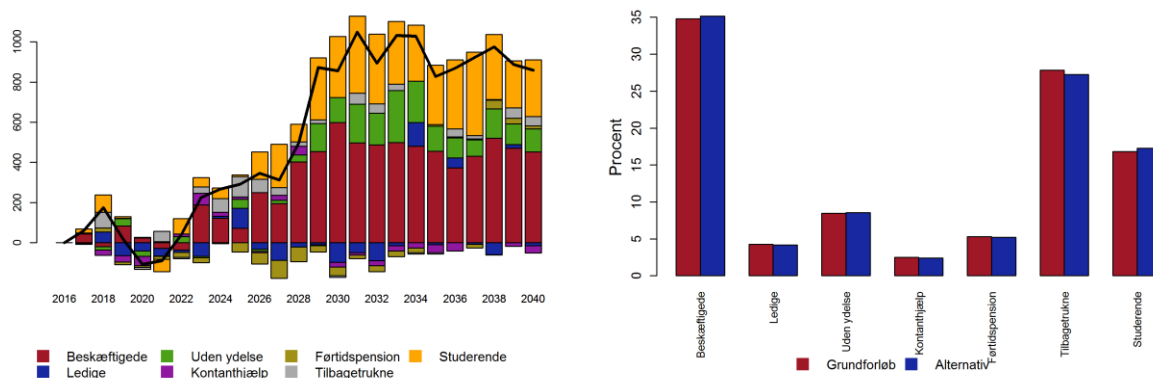
Anm.: Alle aldersgrupper. Kategorien grundskole omfatter også her personer med ukendt uddannelsesniveau. Dvs. indvandrere og børn, der er i gang med en grundskoleuddannelse.

Kilde: Egne beregninger på SMILE 3.0.

Betragtes ændringen i befolkningen fordelt på arbejdsmarkedstilknøytning kan omkring 50 pct. af den langsigtede befolkningstilvækst henføres til personer i beskæftigelse. Andelen af studerende (delvist børn over 6 år) ventes til sammenligning at udgøre 35 pct. af ændringen, mens personer uden ydelser (delvist børn under 6 år) udgør godt 10 pct. af det øgede befolkningstal relativt til grundforløbet. Befolkningstilvæksten udgøres herud blot i mindre omfang af kontanthjælpsmodtagere uden for arbejdsstyrken, førtidspensionister og tilbagetrukne, jf. Figur 6.5a. I grundforløbet ventes ca. 35 pct. af befolkningen i kommunen på sigt at være i beskæftigelse, mens andelen af studerende og tilbagetrukne i gennemsnit ventes at udgøre henholdsvis næsten 20 pct. og næsten 30 pct. af den samlede befolkning i perioden 2036-2040, jf. Figur 6.5b. At tilflytningen, dermed giver anledning til en befolkningstilvækst, der fra et socioøkonomisk perspektiv afviger fra den i kommunen bosiddende befolkning, betyder en mindre forskydning i befolkningens tilknytning til arbejdsmarkedet. Øget tilflytning fra storbykommunerne betyder dermed, at en større andel af den samlede befolkning indgår i beskæftigelse på bekostning af tilbagetrukne, jf. Figur 6.5b. Tilflytningen styrker specielt erhvervsfrekvensen for de 16-67-årige, der konsekvent er større end i grundforløbet.

Figur 6.5. Ændring i befolkningens arbejdsmarkedstilknytning

a) Ændring i arbejdsmarkedskategorier, antal personer b) Tilknytning til arbejdsmarkedet, gennemsnit over 2036-2040, grund- og alternativ forløb

Anm.: Alle aldersgrupper.

Kilde: Egne beregninger på SMILE 3.0.

Efterspørgslen på boliger ventes at være stigende som resultat af det større antal tilflyttere fra storbykommunerne. Således ventes efterspørgslen at nå op på omkring 350 boliger yderligere i 2040 sammenholdt med grundforløbet. Det svarer til en tilvækst i efterspørgslen på ca. 15 boliger om året over perioden 2017-2040, men med betydelige udsving. På lang sigt giver den øgede tilflytning til Bornholms Regionskommune sig udslag i en større søgning mod ejerboliger, private udlejningsboliger og almene boliger, jf. Figur 6.6a og Tabel 9.8 i appendiks²⁸.

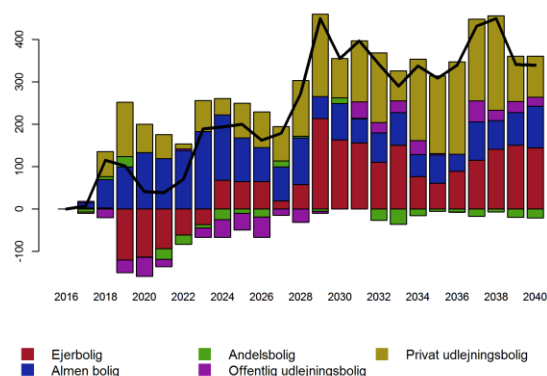
Efterspørgslen fordelt på boligtype afhænger af en række underliggende karakteristika som eksempelvis familiens uddannelsesniveau, de voksnes gennemsnitlige alder, om familien består af enlige eller par og familiens arbejdsmarkedstilknytning. Ejerboliger er særligt populære blandt familier, hvor en eller flere af de voksne i familien er en del af arbejdsstyrken²⁹. En betydelig del af efterspørgslen efter ejerboliger kan derfor henføres til, at en stor del af de tilflyttende er tilknyttet arbejdsmarkedet. Samtidig trækker det efterspørgslen på ejerboliger op, at størstedelen af de tilflyttende er under 67 år og dermed relativt tilbøjelige til at vælge en ejerbolig. Private udlejningsboliger er særligt populære blandt familier, hvor mindst en voksen i familien er tilknyttet arbejdsmarkedet og blandt enlige, hvilket begge er faktorer, der trækker efterspørgslen på private udlejningsboliger op i eksperimentet. Almene boliger er særligt populære blandt familier, hvor alle er udenfor arbejdsstyrken og aftager sandsynligvis en del af de ekstra tilflyttere, som enten er studerende, førtidspensionister eller kontanthjælpsmodtagere udenfor arbejdsstyrken. Uagtet familietype, uddannelsesbaggrund og tilhørsforhold til arbejdsmarkedet er de tre boligtyper, der er genstand for større søgning de overvejende mest populære valg ved flytning forud for tilbagetrækningsalderen. I Figur 6.6b sammenholdes de gennemsnitlige relative andele af boliger fordelt på type mellem grundforløbet og eksperimentet i perioden 2036 til 2040. Eksperimentet giver blot anledning til marginale forskydninger i boligmassens sammensætning på type.

²⁸ Tabel 9.8 i appendiks angiver de absolutte og relative ændringer fordelt på boligkarakteristika relativt til grundforløbet.

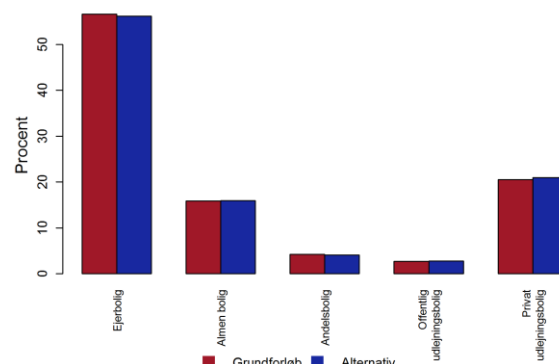
²⁹ Se evt. Hansen og Markeprand (2015), s. 63 f.

Figur 6.6. Ændring i antallet af boliger fordelt på boligtype.

a) Ændring i boligtyper, antal boliger

b) Boliger fordelt på type, gennemsnit over 2036-2040, grund- og alternativ forløb

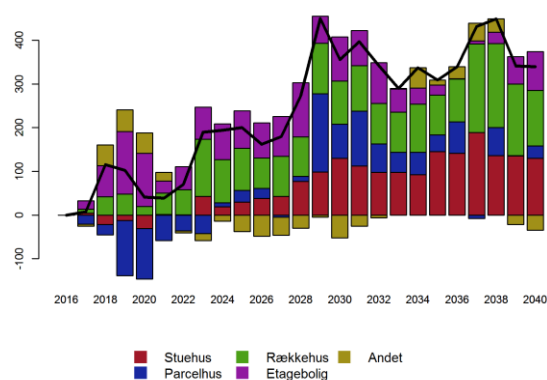

Kilde: Egne beregninger på SMILE 3.0.

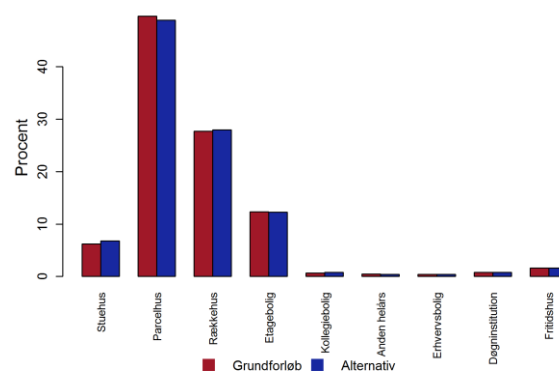
Eksperimentet peger relativt entydigt på, at en større tilflytning fra storbykommunerne vil resultere i en større boligefterspørgsel, som fordelt på boligart ventes at være rettet mod stue- og parcelhuse samt rækkehuse og etageboliger, jf. Figur 6.7a. Den stigende efterspørgsel efter stue- og parcelhuse er afledt af den øgede søgning mod ejerboliger, hvilket blot i mindre grad giver anledning til større søgning mod rækkehuse. Den større efterspørgsel efter rækkehuse og etageboliger finder primært sin forklaring i den øgede efterspørgsel efter almene boliger og private udlejningsboliger. Eksperimentet giver på sigt anledning til marginal forskydning i boligstrukturen til fordel for stuehuse og rækkehuse, jf. Figur 6.7b.

Figur 6.7. Ændring i antallet af boliger fordelt på boligart.

a) Ændring i boligarter, antal boliger

b) Boliger fordelt på art, gennemsnit over 2036-2040, grund- og alternativ forløb

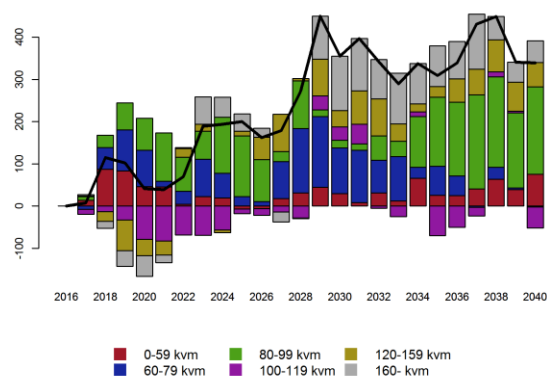
Kilde: Egne beregninger på SMILE 3.0.

Overordnet vil den øgede boligefterspørgsel relativt til grundforløbet primært rette sig mod boliger af størrelsen 60-99 m², som målt på et gennemsnit over 2036-2040 ventes at udgøre lidt over halvdelen af mereefterspørgslen, jf. Figur 6.8a. Ændringen er konsistent med den øgede søgning mod

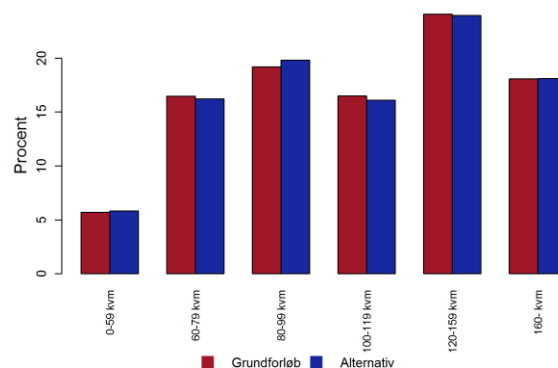
rækkehuse og etageboliger. Efterspørgslen øges ligeledes på boliger større end 120 m², hvilket forklares af den større søgning mod stuehuse og parcelhuse. Den langsigtede struktur af boligmassen forskydes i retning af en større forholdsmæssig søgning mod boliger på 80-99 m², jf. Figur 6.8b.

Figur 6.8. Ændring i antallet af boliger fordelt på boligstørrelse.

a) Ændring i boligstørrelser, antal boliger

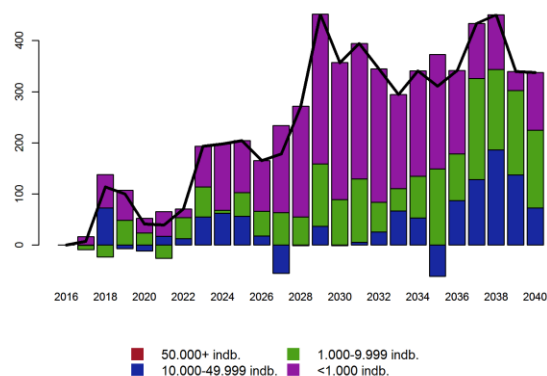
b) Boliger fordelt på størrelse, gennemsnit over 2036-2040, grund- og alternativ forløb

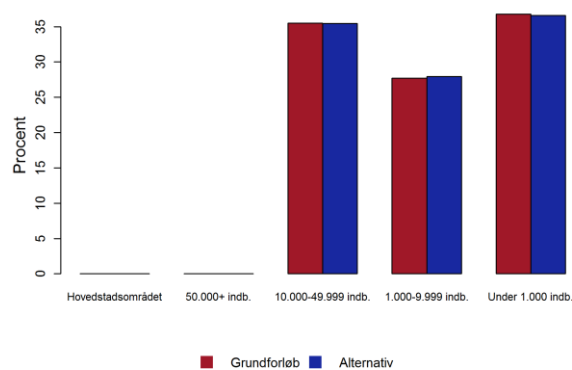
Kilde: Egne beregninger på SMILE 3.0.

Figur 6.9. Ændring i antallet af boliger fordelt på bystørrelse

a) Ændring i bystørrelse, antal boliger

b) Boliger fordelt på bystørrelse, gennemsnit over 2036-2040, grund- og alternativ forløb

Kilde: Egne beregninger på SMILE 3.0.

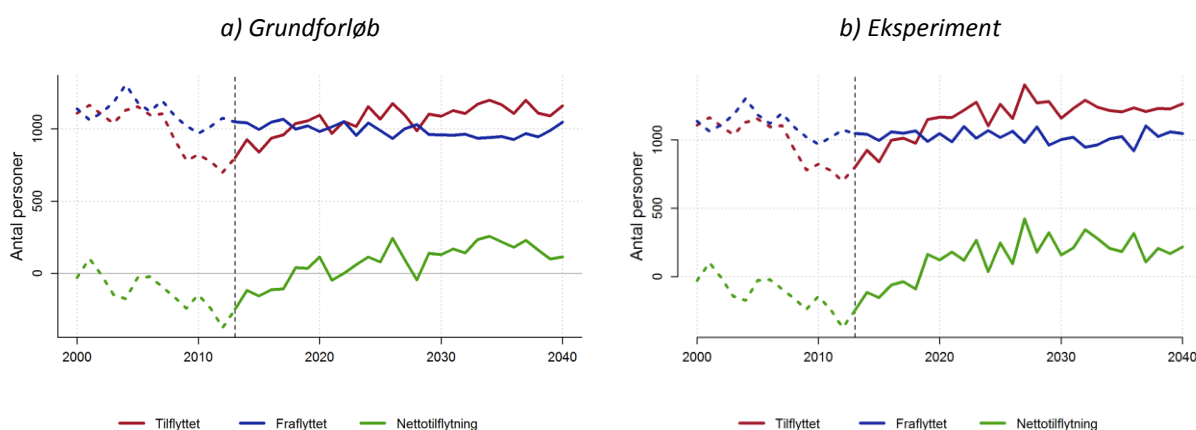
I Bornholms Regionskommune er der kun boliger beliggende i kategorierne "færre end 1.000 indbyggere", "1.000 – 9.999 indbyggere" og "10.000 til 49.999 indbyggere". Den øgede tilflytning rettet mod primært stuehuse og delvist rækkehuse giver overordnet anledning til øget efterspørgsel efter boliger beliggende i byområder med færre end 1.000 indbyggere³⁰, mens søgningen mod boliger beliggende i øvrige byområder kun i ringe omfang er relateret til søgningen mod stuehuse, jf. Figur 6.9a. Der ses ingen nævneværdig forskydning i den indbyrdes fordeling af boligmassen på bystørrelse, Figur 6.9b.

³⁰ Vurderet i fremskrivningens basisår 2013.

6.2 Øget tilflytning af personer med et højt uddannelsesniveau

I dette eksperiment øges tilflytningen af højtuddannede til Bornholms Regionskommune på en sådan måde, at det samlede årlige tilflytningsomfang af de pågældende stiger med omkring 20 pct. relativt til grundforløbet. Ændringen indføres gradvist frem mod år 2020, hvorefter det nye adfærdsmønster fastholdes i den resterende del af fremskrivningen. Konkret øges tilflytningen af højtuddannede ved at opjustere sandsynligheden for, at en familie fra en anden kommune, hvor mindst et voksent medlem har en videregående uddannelse, flytter til Bornholms Regionskommune. Samtidig skaleres sandsynligheden for, at den fraflyttende familie vælger en anden kommune end Bornholm forholdsmæssigt ned. Tilflytningen øges forholdsmæssigt på tværs af underliggende karakteristika som køn, alder, familietype, arbejdsmarkedstilknytning, fraflytningskommune og karakteristika for fraflytningsboligen. Således svarer karakteristika for de nye tilflyttere til dem, der kendetegnede tilflytningen for personer med en kort, mellemlang eller lang videregående uddannelse i grundforløbet. Figur 6.10 viser den samlede til- og fraflytning samt nettotilflytningen i grundforløbet og eksperimentet, hvor det fremgår, at tilflytningen og nettotilflytningen som venteligt er opjusteret i eksperimentet.

Figur 6.10. Til- og fraflytning samt nettotilflytning i grundforløb og eksperiment

Kilde: Egne beregninger på SMILE 3.0.

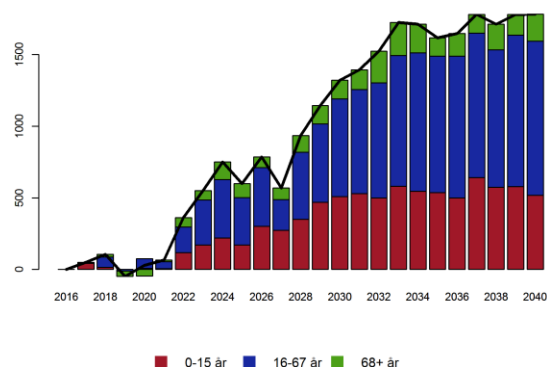
Baseret på udviklingen fra 2016 og frem flytter der årligt i gennemsnit ca. 1.100 personer til Bornholms Regionskommune i grundforløbet, hvoraf lidt under 30 pct. eller godt 300 personer har en kort, mellemlang eller lang videregående uddannelse. I alternativforløbet er det gennemsnitlige årlige tilflytningsomfang af personer med en videregående uddannelse øget med omkring 60 personer, hvilket giver anledning til en gennemsnitlig årlig stigning i det samlede flytteomfang af lidt større omfang (godt 100 personer), hvor den yderligere stigning skal henføres til, at en del af tilflytterne medbringer ægtefælle og måske derudover har eller får hjemmeboende børn. I år 2040 har den vedvarende ændring i flytteomfanget givet anledning til en opjustering af den samlede befolkning bosiddende i Bornholms Regionskommune på omkring 1.700 personer, jf. Figur 6.11a.

Fordelt på alder er der fortrinsvist tale om en stigning i antallet af personer i alderen 16-67 år, hvor befolkningen på sigt er øget med ca. 1.000 personer relativt til grundforløbet. Den primære del af ændringen i denne aldersgruppe skal tilskrives tilflytning af personer under 40 år, hvor

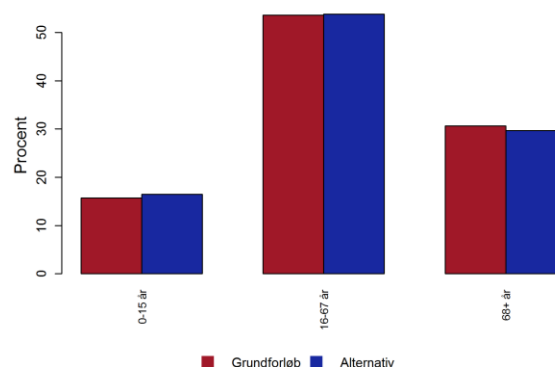
flyttetilbøjeligheden er størst og hvor andelen af befolkningen med de relevante uddannelseskvalifikationer er relativt høj. Antallet af personer under 16 år øges frem mod fremskrivningens sidste år med ca. 550 personer, mens ændringen i de ældste aldersgrupper gennem fremskrivningsperioden efter hovedsageligt har været positiv for afslutningsvist at nå et niveau, der er omkring 150 personer højere end i grundforløbet. Selvom den ældste aldersgruppe udgør en relativt stor andel af den samlede befolkning uden for Bornholms Regionskommune, vil en relativt lille andel have en kort, mellemlang eller lang videregående uddannelse. Herudover dæmpes tilflytningen af ældre yderligere, eftersom denne aldersgruppe typisk har en lav tilbøjelighed til både at flytte og til at skifte kommune i tilfælde af flytning³¹. På sigt vil den øgede tilflytning af personer med en videregående uddannelse betyde, at alderssammensætningen i kommunen forskydes marginalt til fordel for en yngre befolkning, jf. Figur 6.11b.

Figur 6.11. Ændring i befolkningens aldersstruktur

a) Ændring i befolkningen fordelt på alder, antal personer

b) Befolkningens overordnede aldersfordeling, gns. år 2036-2040, grund- og alternativ forløb

Kilde: Egne beregninger på SMILE 3.0.

Den større tilflytning af højtuddannede giver ikke blot anledning til en stigning i befolkningstallet, men også i det samlede antal familier, der på sigt er bosiddende i Bornholms Regionskommune. Frem mod 2040 er det samlede antal familier øget med omkring 700 relativt til grundforløbet, hvor omkring to tredjedele på sigt udgøres af enlige familier, jf. Figur 6.12a. Dette er konsistent med mønsteret i grundforløbet, jf. Tabel 2.2, hvilket er i overensstemmelse med, at enlige udviser en større grad af mobilitet på tværs af kommunegrænser³². Selvom enlige familier i udgangspunktet udviser en større grad af tværkommunal mobilitet relativt til parfamilier, udjævnes denne forskel dog i nogen udstrækning, når der alene ses på flytninger af familier kendetegnet af et videregående uddannelsesniveau. Specielt vil parfamilier med en lang videregående uddannelse i gennemsnit være mere mobile på tværs af kommunegrænser end enlige med samme uddannelsesniveau³³. Betragtes alene tilflytningen med et videregående uddannelsesniveau, udgør den årlige tilflytning af enlige lige under halvdelen af den samlede tilflytning af familier. Selv om sammensætningen af

³¹ Se evt. Hansen og Markeprand (2015) s. 58.

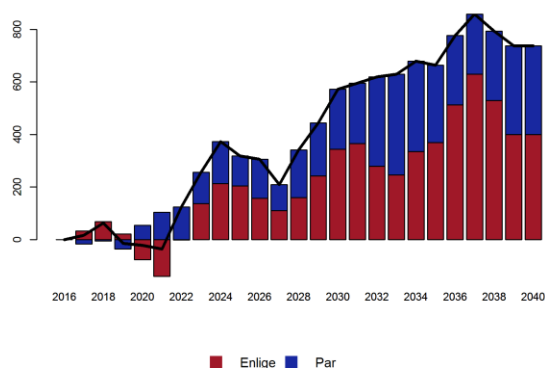
³² Vurderingen er baseret på familier, der i grundforløbet flytter til Bornholm, og hvor flyttehændelsen ikke skal henføres til flytning hjemmefra, pardannelse eller parsplittelse.

³³ Se evt. Hansen og Markeprand (2015) s. 58, figur 3.33 og figur 3.34.

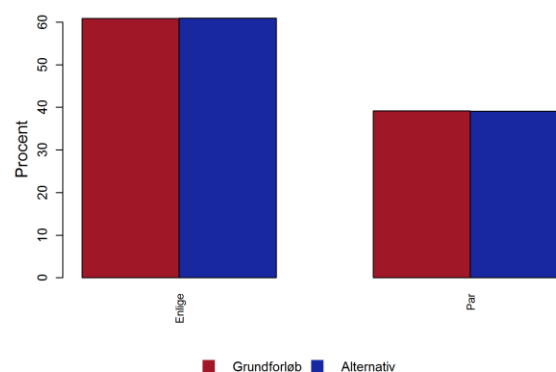
tilflytningen på karakteristika ikke er repræsentativ for den samlede tilflytning til Bornholms Regionskommune, vil familiestrukturen dog ikke ændre sig væsentligt på sigt relativt til grundforløbet, jf. Figur 6.12b.

Figur 6.12. Ændring i befolkningens familiestruktur

a) Ændring i antal familier

b) Familiestrukturen, gns. år 2036-2040, grund- og alternativ forløb

Kilde: Egne beregninger på SMILE 3.0.

Den samlede befolkning øges med ca. 5 pct. på sigt relativt til grundforløbet. Befolkningen med de uddannelsesniveauer, der er genstand for øget tilflytning, øges dog typisk med væsentligt mere. Således øges antallet af personer med en mellemlang videregående uddannelse med ca. 9 pct. på sigt relativt til grundforløbet, mens antallet af personer med en lang videregående uddannelse er steget med 17 pct. Hvad angår tilvæksten i befolkningen med en kort videregående uddannelse er denne på beskedne 4 pct. i forhold til grundforløbet. Samlet set er befolkningen med en videregående uddannelse på sigt øget med mere end 10 pct. relativt til grundforløbet. Målt på et gennemsnit over perioden 2036 til 2040, vil befolkningstilvæksten, jf. Figur 6.13a, i eksperimentet relativt til grundforløbet til udgøres af:

- 38 pct., som højst har opnået en grundskoleuddannelse
- 12 pct., som højst har opnået en erhvervsuddannelse og
- 50 pct., som har opnået en videregående uddannelse

Sammenholdt med fordelingen af personer på højst fuldført uddannelse i grundforløbet opgjort over perioden 2036-2040, vil en større del af tilflytterne i alternativforløbet pr. konstruktion have opnået en længerevarende videregående uddannelse, mens færre vil have en grundskole, gymnasial eller erhvervsfaglig uddannelse som højst fuldførte. Befolkningens uddannelsessammensætning forskyder sig således en anelse til fordel for flere med en mellemlang og lang videregående uddannelse på bekostning af færre, der tager en erhvervsuddannelse, jf. Figur 6.13b. Sammenfattet ved uddannelsesindekset, ventes tilflytningen forventeligt at løfte uddannelsesniveauet i kommunen.

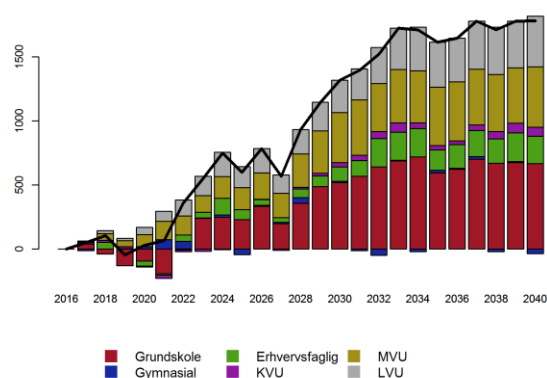
Tilflytningen af personer, som højst har opnået en grundskoleuddannelse, er primært børn, som flytter til Bornholms Regionskommune med deres forældre. Dette åbenbares, hvis man alene betragter tilvæksten i befolkningen i aldersgruppen 16-67 år. Opgjort over perioden 2036 til 2040 udgøres ændringen relativt til grundforløbet i befolkningen i den arbejdsdygtige alder af:

- 12 pct., som højest har opnået en grundskoleuddannelse
- 19 pct., som højest har opnået en erhvervsuddannelse og
- 69 pct., som har opnået en videregående uddannelse

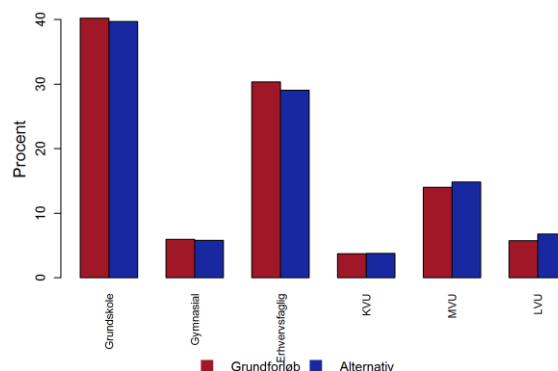
For personer i denne aldersgruppe, vil tilvæksten betyde, at relativt flere på sigt vil opnå en erhvervsfaglig eller videregående uddannelse, mens færre vil afslutte deres uddannelsesforløb med en grundskole eller gymnasial uddannelse.

Figur 6.13. Ændring i befolkningens uddannelsesniveau

a) Ændring i uddannelseskategorier, antal personer

b) Fordeling på højest fuldførte uddannelse, gns. år 2036-2040, grund- og alternativforløb

Anm.: Alle aldersgrupper. Kategorien grundskole omfatter også her personer med ukendt uddannelsesniveau. Dvs. indvandrere og børn, der er i gang med en grundskoleuddannelse.

Kilde: Egne beregninger på SMILE 3.0.

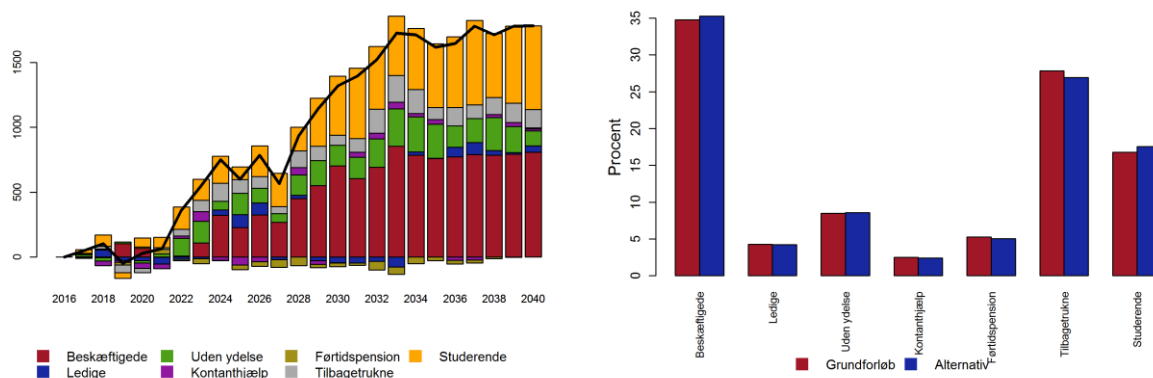
Ændringen i befolkningens arbejdsmarkedsdeltagelse relativt til grundforløbet er overordnet præget af en stigning i antallet af beskæftigede og i antallet af studerende. På sigt er beskæftigelsesomfanget knap 800 personer højere end i referenceforløbet, hvilket udgør omkring 45 pct. af den samlede ændring i befolkningen, jf. Figur 6.14a. Ledige tegner sig for ca. 3 pct. af ændringen i befolkningsstigningen relativt til grundforløbet. Denne udvikling er konsistent med, at tilflytningen domineres af personer med en videregående uddannelse, der er kendetegnet ved en relativt højere grad af tilknytning til arbejdsmarkedet og lavere ledighedsprocent end de øvrige uddannelsesgrupper³⁴. Efterhånden som tilflytterne får børn, og evt. medflyttende børn indtræder i uddannelsessystemet, sker en gradvis stigning i antallet af studerende og personer uden ydelse³⁵. På sigt øges befolkningen i de pågældende kategorier til sammen med næsten 800 personer og dermed også omkring 45 pct. af den samlede langsigtede befolkningstilvækst. Grundet det gradvist stigende antal beskæftigede og børn vil den samlede befolknings fordeling på arbejdskategorier på sigt være forskudt til fordel for beskæftigede og studerende på bekostning af færre tilbagetrukne, jf. Figur 6.14b. Overordnet vil den øgede tilflytning af højt uddannede gennem stort set hele fremskrivningen give anledning til et løft i den samlede erhvervsfrekvens for de 16-67-årige.

³⁴ Se evt. Hansen og Markeprand (2015) s. 45, figur 3.23.

³⁵ Børn i alderen 0-5 år opgøres som personer uden ydelse, mens børn i alderen 6-15 år primært er registreret som studerende. For ældre aldersgrupper fastlægges tilknytningen til uddannelsessystemet af uddannelsesmodulet i SMILE.

Figur 6.14. Ændring i befolkningens arbejdsmarkedstilknytning

a) Ændring i arbejdsmarkedskategorier, antal personer b) Tilknytning til arbejdsmarkedet, gns. år 2036-2040, grund- og alternativforløb

Anm.: Alle aldersgrupper.

Kilde: Egne beregninger på SMILE 3.0.

På lang sigt er der efterspørgsel efter godt 700 flere boliger i alternativforløbet relativt til grundforløbet. Denne efterspørgsel retter sig hovedsagligt mod ejerboliger efterfulgt af private udlejningsboliger. Således efterspørges der på sigt omkring 400 flere ejerboliger og 250 flere private udlejningsboliger relativt til grundforløbet, jf. Figur 6.15a og Tabel 9.9 i appendiks³⁶. Søgningen mod andelsboliger og offentlige udlejningsboliger stiger en smule, mens efterspørgslen efter almene boliger er omtrent uændret. At andelsboliger er genstand for større søgning end almene boliger bryder med de overordnede præferencer for valg af boligtype, der historisk har kendetegnet den samlede flytning til og inden for Bornholms Regionskommune³⁷, hvilket kan forklares med, at tilflytningen i det givne tilfælde ikke er af den gennemsnitlige type.

Valget af boligtype understøttes desuden af tilflytningens familiemønster, uddannelsesniveau og til dels arbejdsmarkedstilknytning. I de aldersgrupper, hvor tilbøjeligheden til at flytte til en ny kommune er størst, vil både ejerboliger og private udlejningsboliger være blandt de foretrukne boligtyper for såvel enlige som par. Mens par udviser en væsentlig større tilbøjelighed til at flytte i ejerbolig end enlige, er der en relativt ensartet tilbøjelighed til at flytte til en privat udlejningsbolig på uagtet familietype. Efterspørgslen efter private udlejningsboliger er i øvrigt specielt høj for personer uden for arbejdsmarkedet og kan dermed også delvist finde sin forklaring i det over tid stigende antal studerende. Der er her tale om overordnede gennemsnitlige tendenser på tværs af alle øvrige karakteristika. Hvad andelsboliger angår, så er tilbøjeligheden til at flytte i en sådan højest for enlige tidligt i livet, men vil herudover ligge på et relativt stabilt niveau frem til omkring 70 års alderen. For par manifesterer tendensen med at flytte i andelsbolig sig først fra og med 50 års alderen og er herefter stigende ligeledes frem mod 70 års alderen. Fra 70 års alderen vil søgningen mod offentlige

³⁶ Tabel 9.9 i appendiks angiver de absolutte og relative ændringer fordelt på boligkarakteristika relativt til grundforløbet.

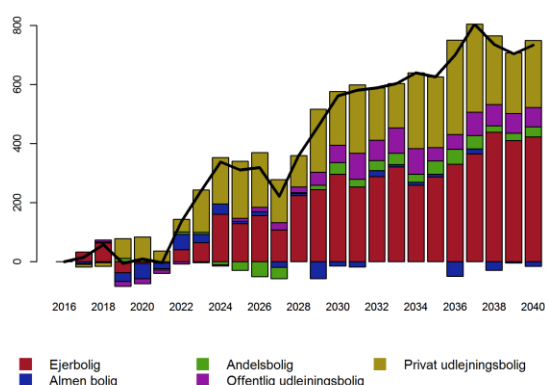
³⁷ Se evt. Hansen og Markeprand (2015), s. 145, Tabel A.9.8. Bemærk, at kvantificeringen alene gælder flytninger, der ikke er foranlediget af flytning hjemmefra, pardannelse eller parsplittelse. Denne type flytninger udgør i gennemsnit langt hovedparten af samtlige flyttebevægelser.

udlejningsboliger være stigende for såvel par som enlige. Den større søgning mod andelsboliger og offentlig udlejning skal dermed i vid udstrækning henføres til stigningen i antallet af tilbagetrukne.

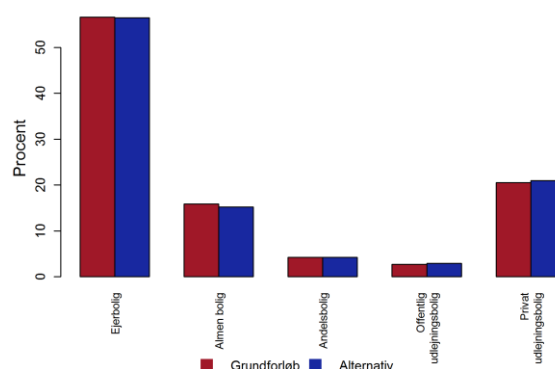
Ejerboliger, andelsboliger og privat udlejning er uagtet familietype det foretrukne valg af boligtype for familier kendetegnet af mindst en person med en kort, mellemlang eller lang videregående uddannelse, mens en høj grad af tilknytning til arbejdsmarkedet i større udstrækning peger mod en almen bolig frem for en andelsbolig³⁸. Ændringen i søgningen fordelt på boligtype har på sigt ingen væsentlig indflydelse på den overordnede præferencestruktur, jf. Figur 6.15b.

Figur 6.15. Ændring i antallet af boliger fordelt på boligtype.

a) Ændring i boligtyper, antal boliger

b) Boliger fordelt på type, gns. år 2036-2040, grund- og alternativforløb

Kilde: Egne beregninger på SMILE 3.0.

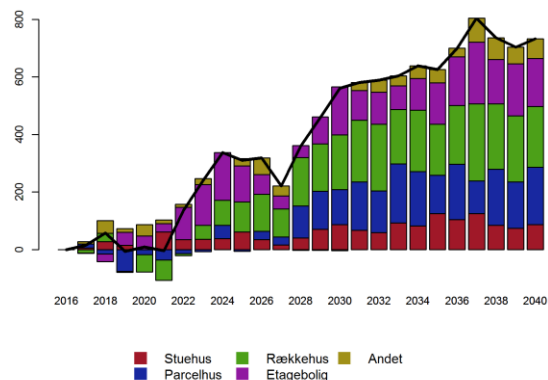
Den langsigtede stigning i boligefterspørgslen i alternativforløbet vil overordnet rette sig mod parcelhuse, etageboliger og rækkehuse og i mindre udstrækning stuehuse og øvrige boligarter. I alternativforløbet efterspørges således på lang sigt 200 flere parcelhuse, godt 200 flere rækkehuse og næsten 200 flere etageboliger, end det er tilfældet i grundforløbet. Søgningen mod stuehuse øges med omkring 100 boliger, jf. Figur 6.16a. Ændringen i parcel- og stuehuse motiveres hovedsageligt af den ændrede søgning mod ejerboliger og private udlejningsboliger, mens den øgede efterspørgsel efter rækkehuse og etageboliger primært følger i forlængelse af den øgede søgning mod offentlige og private udlejningsboliger. Rækkehuse og etageboliger kan dog også være kvalificeret som ejerbolig om end i mindre udstrækning. Den øgede søgning mod parcel-, stue- og rækkehuse samt etageboliger er endvidere konsistent med, at disse boligarter er populære valg for begge familietyper og kan knyttes til familier med en videregående uddannelse³⁹. Det højere tilflytningsomfang af højt uddannede giver anledning til en langsigtet forskydning i præferencestrukturen til fordel for stuehuse, rækkehuse og etageboliger på bekostning af parcelhuse, jf. Figur 6.16b.

³⁸ Se evt. Hansen og Markeprand (2015), s. 63 f.

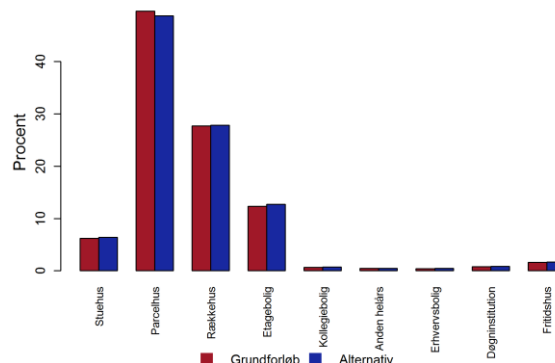
³⁹ Se evt. Hansen og Markeprand (2015), s. 67, figur 3.42.

Figur 6.16. Ændring i antallet af boliger fordelt på boligart.

a) Ændring i boligarter, antal boliger

b) Boliger fordelt på art, gns. år 2036-2040, grund- og alternativ forløb

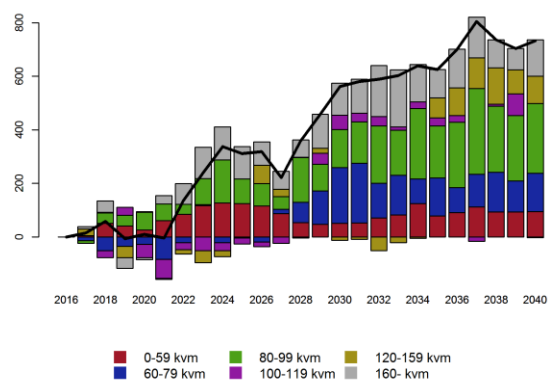

Kilde: Egne beregninger på SMILE 3.0.

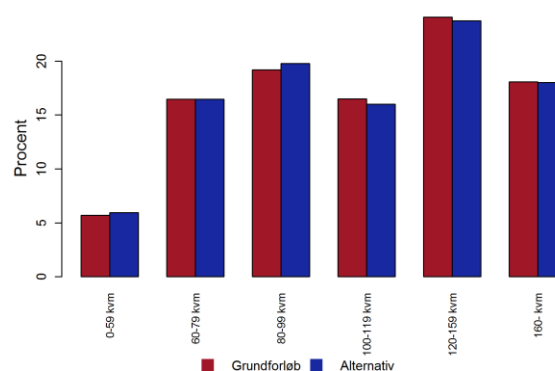
Den øgede boligefterspørgsel vil for omkring to tredjedele vedkommende rette sig mod boliger mindre end 100 m². Dette er primært foranlediget af den større efterspørgsel efter etageboliger og rækkehuse, mens søgningen mod større boliger skal tilskrives den efterspørgsel efter parcel- og stuehuse⁴⁰. Den større i søgningen mod mindre boliger foranlediger et skifte i præferencerne på bekostning af søgningen mod de arealmæssigt større boliger, jf. Figur 6.17a og Figur 6.17b.

Figur 6.17. Ændring i antallet af boliger fordelt på boligstørrelse.

a) Ændring i boligstørrelser, antal boliger

b) Boliger fordelt på størrelse, gns. år 2036-2040, grund- og alternativforløb

Kilde: Egne beregninger på SMILE 3.0.

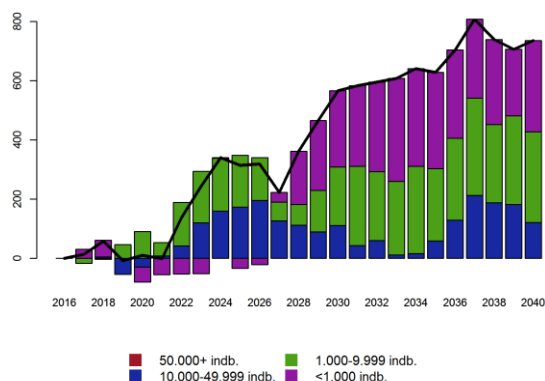
Den øgede søgning mod stuehuse, parcel- og rækkehuse samt etageboliger giver anledning til øget efterspørgsel efter boliger beliggende i byområder med færre end 10.000 indbyggere, jf. Figur 6.18a. Søgningen mod byområder med færre end 1.000 indbyggere er primært motiveret af stigningen i

⁴⁰ Se evt. Hansen og Markebrand (2015), s. 70, figur 3.45.

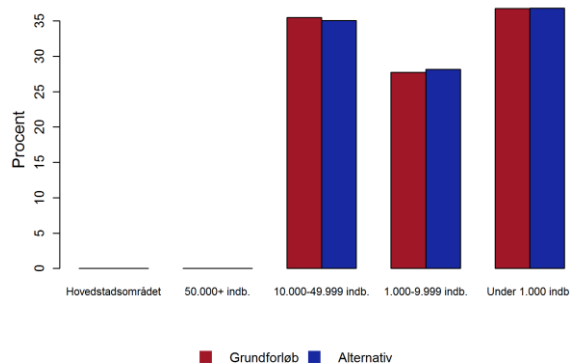
søgningen mod stuehuse. Ændringen i den geografiske søgning er ligeledes forenelig med den større efterspørgsel efter rækkehuse og etageboliger, der hovedsageligt er beliggende i et byområde med færre end 10.000 indbyggere, men flere end 1.000 indbyggere⁴¹. Der observeres her ingen nævneværdig forskydning i den indbyrdes fordeling af boligmassen på bystørrelse, Figur 6.18b.

Figur 6.18. Ændring i antallet af boliger fordelt på bystørrelse

a) Ændring i bystørrelse, antal boliger

b) Boliger fordelt på bystørrelse, gns. år 2036-2040, grund- og alternativ forløb

Kilde: Egne beregninger på SMILE 3.0.

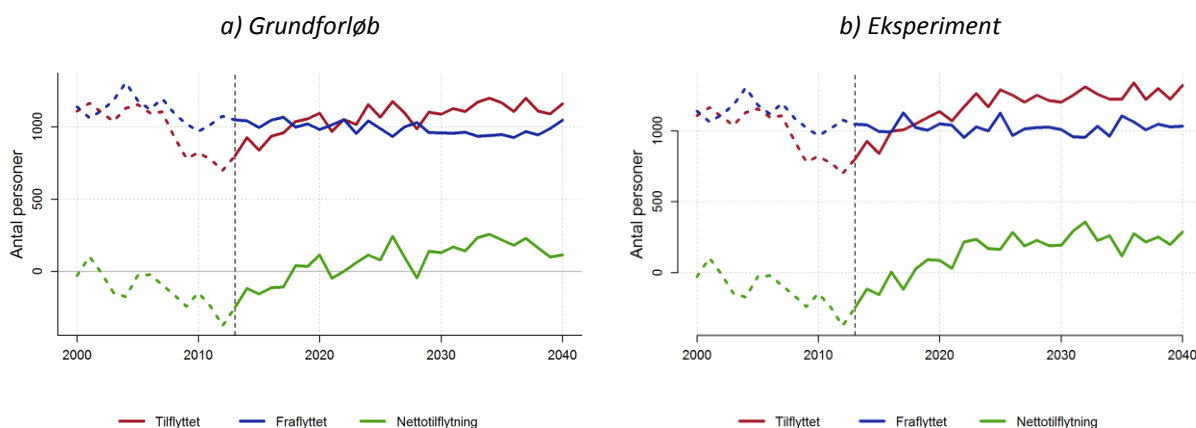
6.3 Øget tilflytning af familier uden tilknytning til arbejdsmarkedet

I dette eksperiment øges tilflytningen til Bornholms Regionskommune af familier uden eller med delvis tilknytning til arbejdsmarkedet på en sådan måde, at det gennemsnitlige årlige flytteomfang af de pågældende stiger med omkring 30 pct. relativt til grundforløbet, vurderet over perioden 2020-2040. En person er som udgangspunkt udenfor arbejdsmarkedet, såfremt personen ikke er beskæftiget eller ledig. I dette eksperiment benyttes dog en mere snæver definition, idet man karakteriseres som værende uden tilknytning til arbejdsmarkedet, hvis man modtager førtidspension, kontanthjælp eller ingen ydelse overhovedet. Således betragtes altså personer for hvilke, der typisk er en relativ lav tilbøjelighed for (gen)indtræden på arbejdsmarkedet. Ændringen indføres gradvist fra 2016 til 2020, hvorefter det nye adfærdsmønster fastholdes i den resterende del af fremskrivningen. Konkret udføres eksperimentet ved at opjustere sandsynligheden for at flytte til Bornholms Regionskommune for familier, der har valgt at fraflytte sin forhenværende kommune og hvor mindst et voksent medlem står udenfor arbejdsmarkedet. Samtidig skaleres sandsynligheden forholdsmæssigt ned for, at de pågældende familier flytter til en af de øvrige kommuner. Således påvirkes adfærden for parfamilier både, når begge parter står uden for arbejdsmarkedet og når det blot gælder den ene part. At kravet ikke pålægges begge voksne udspringer af et ønske om rimelig robusthed af resultatet. Flyttetilbøjeligheden for par, hvor begge voksne står uden for arbejdsmarkedet ifølge den her anvendte definition, er relativt lav, hvorfor risikogruppens ringe størrelse ville give anledning til øget usikkerhed.

⁴¹ Se evt. Hansen og Markeprand (2015), s. 73, figur 3.49.

Tilflytningen til Bornholms Regionskommune øges forholdsmæssigt på tværs af underliggende karakteristika som køn, alder, familietype, fraflytningskommune og karakteristika for fraflytningsboligen. Således svarer karakteristika for de nye tilflyttere til dem, der kendetegnede tilflytningen for personer, der i grundforløbet er medlem af en familie med ingen eller delvis tilknytning til arbejdsmarkedet. Figur 6.19 viser den samlede til- og fraflytning samt nettotilflytningen i grundforløbet og eksperimentet, hvor det fremgår, at tilflytningen og nettotilflytningen er højere i eksperimentet.

Figur 6.19. Til- og fraflytning samt nettotilflytning i grundforløb og eksperiment

Kilde: Egne beregninger på SMILE 3.0.

Baseret på udviklingen fra 2016 og frem flytter der årligt i gennemsnit ca. 1.100 personer til Bornholms Regionskommune i grundforløbet, hvoraf næsten 20 pct. eller lidt over 200 personer er uden ydelse, førtidspensionister eller kontanthjælpsmodtagere uden for arbejdsmarkedet. I alternativforløbet er det gennemsnitlige årlige tilflytningsomfang af personer uden tilknytning til arbejdsmarkedet øget med godt 50 personer. Dette giver anledning til en gennemsnitlig årlig stigning i den samlede tilflytning på godt 100 personer, hvor den yderligere stigning skal henføres til, at en del af tilflytterne blot er samboende med personer, der står uden for arbejdsmarkedet, men ikke selv gør det. Hertil kommer evt. medflyttende børn.

I år 2040 har den vedvarende ændring i flytteomfanget givet anledning til en opjustering af den samlede befolkning bosiddende i Bornholms Regionskommune på omkring 1.900 personer relativt til grundforløbet, jf. Figur 6.20a, når den gennemsnitlige ændring i perioden 2036-2040 betragtes. Fordelt på alder er der fortrinsvist tale om en stigning i antallet af personer i alderen 16-67 år, hvor befolkningen er øget med ca. 1.200 personer relativt til grundforløbet. Antallet af personer under 16 år øges frem mod fremskrivningens sidste år med omkring 600 personer, mens ændringen i befolkningen i de ældste aldersgrupper på sigt blot øges med omkring 200 personer⁴². Alderssammensætningen afspejler dels alderssammensætningen i de kommuner, hvorfra tilflytterne typisk kommer, men udtrykker også, at den ældste aldersgruppe har en relativt mindre mobilitet såvel generelt som på tværs af kommunegrænser⁴³. På lang sigt vil den øgede tilflytning af familier

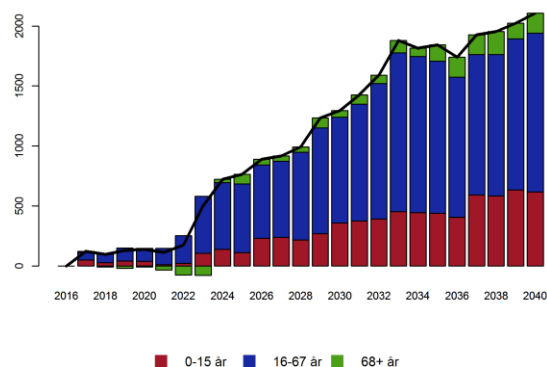
⁴² Tallene summerer ikke til 1.900 som følge af afrunding.

⁴³ Se evt. Hansen og Markeprand (2015) s. 58.

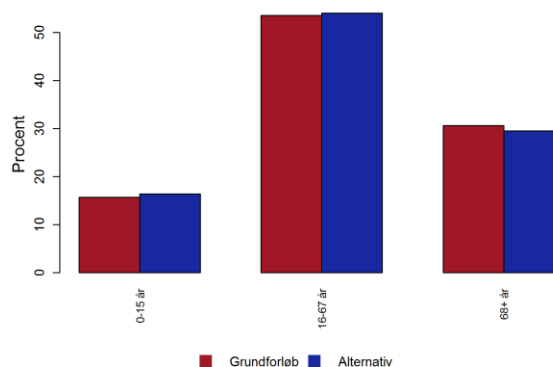
helt uden eller med delvis tilknytning til arbejdsmarkedet ikke betyde, at alderssammensætningen i kommunen forskydes væsentligt, jf. Figur 6.20b.

Figur 6.20. Ændring i befolkningens aldersstruktur

a) Ændring i befolkningen fordelt på alder, antal personer

b) Befolkningens overordnede aldersfordeling, gns. år 2036-2040, grund- og alternativ forløb

Kilde: Egne beregninger på SMILE 3.0.

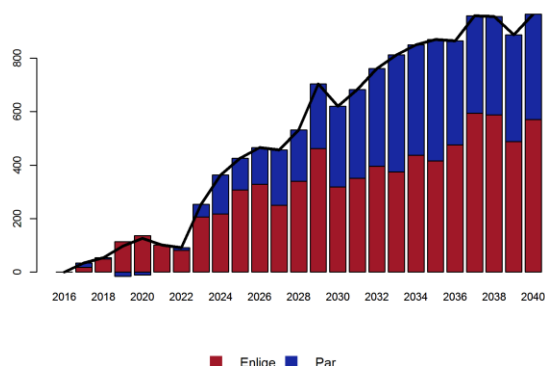
Den større tilflytning giver ikke blot anledning til en stigning i befolkningen, men også i det samlede antal familier, der på sigt er bosiddende i Bornholms Regionskommune. Frem mod 2040 er det samlede antal familier øget med godt 900 relativt til grundforløbet, hvor omkring 400 på sigt udgøres af parfamilier, jf. Figur 6.21a. I udgangspunktet udviser enlige familier i gennemsnit en større grad af tværkommunal mobilitet relativt til parfamilier og denne forskel bevares, når der alene ses på flytninger af familier kendetegnet ved ingen eller blot delvis tilknytning til arbejdsmarkedet⁴⁴. På landsplan forventes enlige fremadrettet at udgøre den dominerende familietype⁴⁵, og risikogruppen for tværkommunale flytninger er dermed i gennemsnit større end for par. Betragtes familietypen for den typiske tilflytning til Bornholm sammenholdt med tilflytningen af familier med ingen eller dårlig tilknytning til arbejdsmarkedet, er andelen af par omkring 10 pct. point højere for den gennemsnitlige tilflytning. Selv om sammensætningen af mertilflytningen på karakteristika ikke er repræsentativ for strukturen af den samlede tilflytning til Bornholms Regionskommune, vil familiestrukturen dog ikke ændre sig væsentligt på sigt relativt til grundforløbet, jf. Figur 6.21b.

⁴⁴ Se evt. Hansen og Markeprand (2015) s. 58, figur 3.33 og figur 3.34.

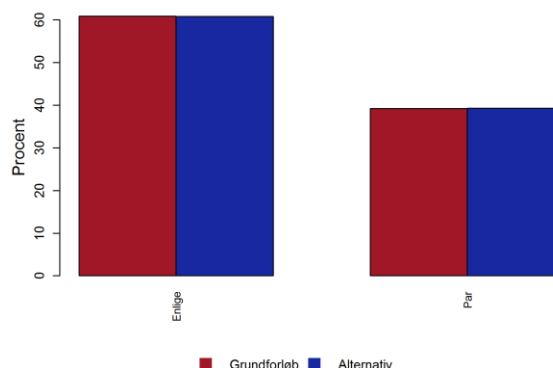
⁴⁵ Se evt. Hansen og Markeprand (2015) s. 97, figur 4.16.

Figur 6.21. Ændring i befolkningens familiestruktur

a) Ændring i antal familier

b) Familiestrukturen, gns. år 2036-2040, grund- og alternativ forløb

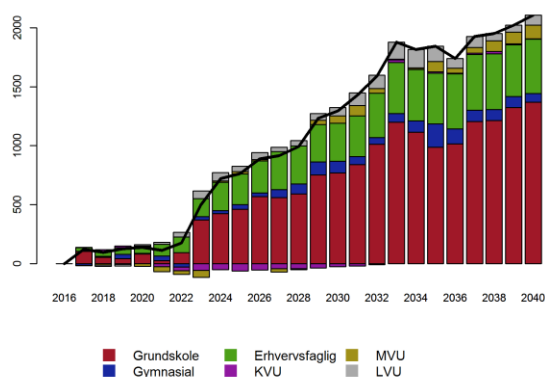

Kilde: Egne beregninger på SMILE 3.0.

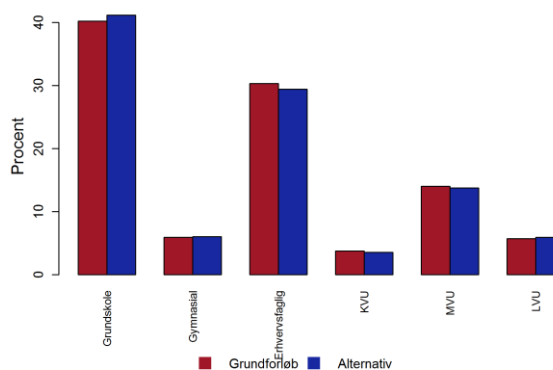
Ud af den samlede langsigtede befolkningsstigning på lidt over 1.900 personer kan godt 90 pct. eller lidt under 1.800 personer henføres til en stigning i befolkningen med en erhvervsfaglig, gymnasial eller grundskole uddannelse, jf. Figur 6.22a. At hovedparten af den samlede befolkningsændring kan henføres til personer med et relativt lavt uddannelsesniveau, er i overensstemmelse med, at personer med en lav grad af tilknytning til arbejdsmarkedet typisk har et relativt lavere uddannelsesniveau end personer med et stærkt tilhørsforhold til arbejdsmarkedet.

Figur 6.22. Ændring i befolkningens uddannelsesniveau

a) Ændring i uddannelseskategorier, antal personer

b) Fordeling på højest fuldførte uddannelse, gns. år 2036-2040, grund- og alternativ forløb

Anm.: Alle aldersgrupper. Kategorien grundskole omfatter også her personer med ukendt uddannelsesniveau. Dvs. indvandrere og børn, der er i gang med en grundskoleuddannelse.

Kilde: Egne beregninger på SMILE 3.0.

Delvist på grund af børn vil den langsigtede stigning i personer med en grundskole herunder ukendt uddannelse udgøre omkring 63 pct. af den samlede langsigtede befolkningsstigning. Betragtes alene aldersgrupperne 16-67 år, er det omkring 49 pct. af den samlede befolkningsstigning, der skal

henføres til personer med en grundskoleuddannelse. Idet eksperimentet er målrettet familier med en lav tilknytning til arbejdsmarkedet, vil grundskoleuddannedes andel af den samlede befolkningsændring i alderen 16-67 år dog være væsentligt højere end set i de øvrige marginaleksperimenter.

Selvom personer uden for arbejdsstyrken typisk har et lavere uddannelsesniveau end personer tilknyttet arbejdsmarkedet, udmønter den øgede tilflytning sig blot i mindre forskydninger i den bosiddende befolknings langsigtede sammensætning på højest fuldførte uddannelse⁴⁶. Dette gælder både, når hele befolkningen betragtes og når der alene ses på personer i aldersgruppen 16-67 år. For det første er den kvantitative ændring i befolkningsomfanget af mindre omfang og herudover, vil en del af de tilflyttende par have forskellig tilknytningsgrad til arbejdsmarkedet og dermed i stor udtrækning også typisk forskellige niveauer for højest fuldførte uddannelse. Marginaleksperimentet giver primært anledning til, at andelen af personer med en grundskoleuddannelse fortrænger andelen af personer med en erhvervsfaglig uddannelse og længere videregående uddannelse, jf. Figur 6.22b. Uddannelsesindekset er konsekvent lavere end i grundforløbet.

Ændringen i befolkningens arbejdsmarkedsdeltagelse relativt til grundforløbet er per konstruktion præget af en stigning i antallet af personer i kategorierne uden for arbejdsmarkedet, herunder også de socioøkonomiske grupper, der ikke direkte er genstand for adfærdskorrektion. Specielt vil ændringen i antallet af studerende og antallet uden ydelse delvist være udtryk for enten medflyttende børn eller børn født efter tilflytningen⁴⁷. Eksempelvis vil godt 69 pct. af ændringen i antallet af studerende kunne henføres til en person under 16 år fremfor en person, der danner par med en tilflyttende kontanthjælpsmodtager, førtidspensionist eller person uden ydelse. På lang sigt vil godt 67 pct. af stigningen i befolkningen vedrører personer i samtlige kategorier uden for arbejdsmarkedet. Lidt over en tredjedel af stigningen i befolkningen uden tilknytning til arbejdsmarkedet skal tilskrives studerende, når samtlige aldersgrupper betragtes. Grundet medflyttende partnere med arbejdsmarkedstilknytning øges arbejdsstyrken på lang sigt med lidt over 600 personer, jf. Figur 6.23a. Hertil kommer dog også, at en del af de personer, der på tilflytningstidspunktet var modtagere af kontanthjælp eller uden ydelse, over tid har tendens til at overgå til ledighed eller beskæftigelse for en kortere eller længere periode⁴⁸.

Grundet det gradvist stigende antal børn og den relativt lille tilvækst i antallet af tilbagetrukne vil den samlede befolknings fordeling på arbejdskategorier på sigt været præget af en mindre indbyrdes forskydning mellem studerende, førtidspension, kontanthjælp, uden ydelse på den ene side og tilbagetrukne på den anden side, jf. Figur 6.23b. Overordnet vil den øgede tilflytning af familier med ingen eller delvis tilknytning til arbejdsmarkedet på sigt give anledning til et fald i den samlede erhvervsfrekvens for de 16-67-årige på lidt over 1 pct. point.

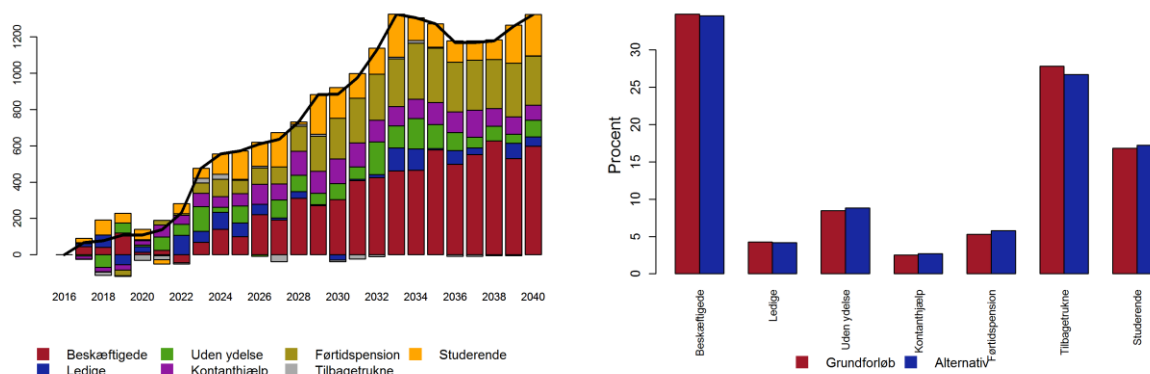
⁴⁶ Jf. Hansen & Markeprand (2015) s. 45, figur 3.23.

⁴⁷ Børn i alderen 0-5 år opgøres som personer uden ydelse, mens børn i alderen 6-15 år primært er registreret som studerende. For ældre aldersgrupper fastlægges tilknytningen til uddannelsessystemet af uddannelsesmodulet i SMILE.

⁴⁸ Se evt. Hansen & Markeprand (2015) s. 41-42, figur 3.18 og figur 3.20.

Figur 6.23. Ændring i befolkningens arbejdsmarkedstilknytning

a) Ændring i arbejdsmarkedskategorier, antal personer b) Tilknytning til arbejdsmarkedet, gns. år 2036-2040, grund- og alternativforløb

Anm.: Alle aldersgrupper.

Kilde: Egne beregninger på SMILE 3.0.

På lang sigt er der efterspørgsel efter omkring 900 flere boliger i alternativforløbet relativt til grundforløbet. I overvejende grad er den øgede efterspørgsel rettet mod ejerboliger, private udlejningsboliger og almene boliger, hvilket også er de tre mest udbredte boligtyper i Bornholms Regionskommune, jf. Figur 5.1. Således efterspørges der på lang sigt godt 300 flere ejerboliger, næsten 300 flere private udlejningsboliger og godt 200 flere almene boliger relativt til grundforløbet, jf. Figur 6.24a og Tabel 9.10 i appendiks⁴⁹.

Valget af boligtype understøttes desuden af tilflytningens familiemønster, uddannelsesniveau og til dels arbejdsmarkedstilknytning. I de aldersgrupper, hvor tilbøjeligheden til at flytte til en ny kommune er størst, vil både private udlejningsboliger og almene boliger være blandt de foretrukne boligtyper for såvel enlige som par. Par udviser generelt en større tilbøjelighed til at flytte i ejerbolig relativt til enlige, der omvendt foretrækker almene boliger i større udstrækning, end tilfældet er for parfamilier. På landsplan vil begge familietyper på tværs af alle øvrige karakteristika udvise en stor og relativt ensartet tilbøjelighed til at flytte til en privat udlejningsbolig.

For familier med en grundskoleuddannelse er boligsøgningen primært rettet mod private udlejningsboliger og i nogen grad offentlige udlejningsboliger samt ejerboliger og almene boliger. Privat udlejning er genstand for en relativt ensartet søgning på tværs af uddannelsesniveauer, men det øgede antal erhvervsfaglige og familier med en mellemlang eller lang videregående uddannelse styrker den øgede søgning på ejerboliger.

Efterspørgslen efter private udlejningsboliger er relativ høj og ensartet uagtet tilhørsforholdet til arbejdsmarkedet. For familier, hvor alle voksne medlemmer står uden for arbejdsmarkedet, vil efterspørgslen efter private udlejningsboliger dog domineres af efterspørgslen efter almene boliger. Er blot den ene part i en parfamilie uden for arbejdsmarkedet, vil ejerboliger være det foretrukne valg efterfulgt af private udlejningsboliger og almene boliger⁵⁰. Ændringen i søgningen fordelt på

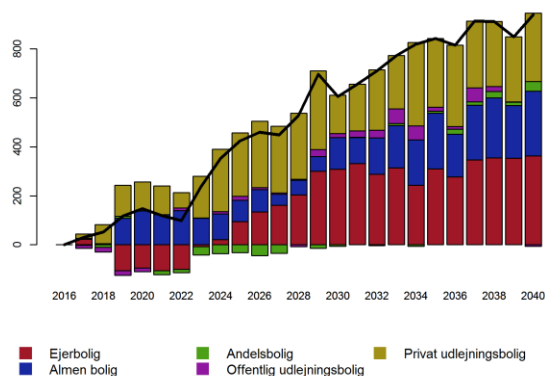
⁴⁹ Tabel 9.10 i appendiks angiver de absolutte og relative ændringer fordelt på boligkarakteristika relativt til grundforløbet.

⁵⁰ Se evt. Hansen & Markeprand (2015) s. 64, figur 3.38a og figur 3.38b

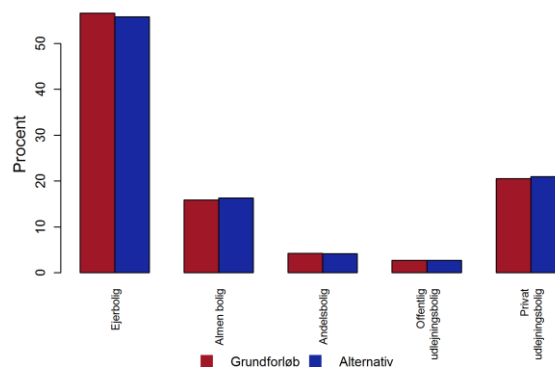
boligtype har på sigt ingen væsentlig indflydelse på den overordnede præferencestruktur, jf. Figur 6.24b.

Figur 6.24. Ændring i antallet af boliger fordelt på boligtype.

a) Ændring i boligtyper, antal boliger

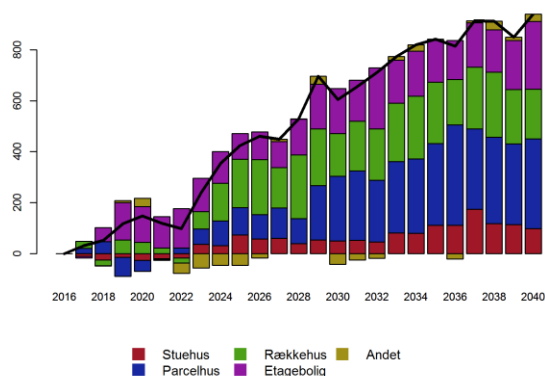
b) Boliger fordelt på type, gns. år 2036-2040, grund- og alternativforløb

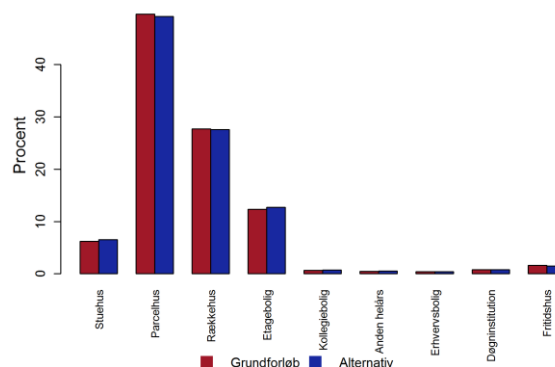
Kilde: Egne beregninger på SMILE 3.0.

Figur 6.25. Ændring i antallet af boliger fordelt på boligart.

a) Ændring i boligarter, antal boliger

b) Boliger fordelt på art, gns. år 2036-2040, grund- og alternativforløb

Kilde: Egne beregninger på SMILE 3.0.

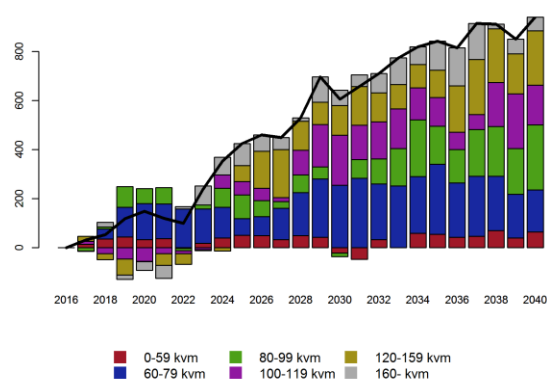
Den langsigtede stigning i boligefterspørgslen på omkring 900 boliger ift. grundforløbet vil rette sig mod primært parcelhuse efterfulgt af rækkehuse, etageboliger og stuehuse. I alternativforløbet efterspørges på lang sigt næsten 500 flere parcel- og stuehuse og ca. 400 flere rækkehuse og etageboliger, end tilfældet er i grundforløbet, jf. Figur 6.25a. Ændringen i parcel- og stuehuse motiveres hovedsageligt af den ændrede søgning mod ejerboliger og private udlejningsboliger, mens den øgede efterspørgsel efter rækkehuse primært følger i forlængelse af den øgede søgning mod almene boliger og i nogen udstrækning private udlejningsboliger. Ændringen i søgningen mod etageboliger kan henføres til en kombination af den øgede efterspørgsel efter almene boliger og

private udlejningsboliger. Det højere tilflytningsomfang af familier uden eller med delvis tilknytning til arbejdsmarkedet vil ikke give anledning til markante forskydninger i præferencestrukturen vedrørende boligarter, jf. Figur 6.25b.

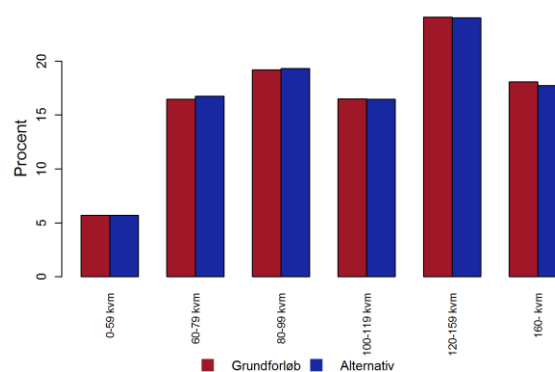
Overordnet vil den øgede efterspørgsel efter boliger på lang sigt i halvdelen af tilfældene rette sig mod boliger over 100 m², jf. Figur 6.26a. Det typiske parcel- og stuehus er af størrelsen 100-200 m², hvilket sammen med nogle enkelte rækkehuse over 100 m² forklarer stigningen i søgningen mod de større boliger⁵¹. Herudover er arealet for et typisk rækkehus eller en etagebolig på såvel landsplan som kommunalt plan 60-99 m², hvilket motiverer udviklingen i efterspørgslen efter boliger med dette areal. Stigningen i de mindre boligstørrelser er relativt begrænset og kan derfor være vanskelig at adskille fra modellens usikkerhed, men vil typisk være mindre etageboliger. Den øgede boligsøgning foranlediger blot marginale forskydninger i præferencerne, jf. Figur 6.26b.

Figur 6.26. Ændring i antallet af boliger fordelt på boligstørrelse.

a) Ændring i boligstørrelser, antal boliger

b) Boliger fordelt på størrelse, gns. år 2036-2040, grund- og alternativforløb

Kilde: Egne beregninger på SMILE 3.0.

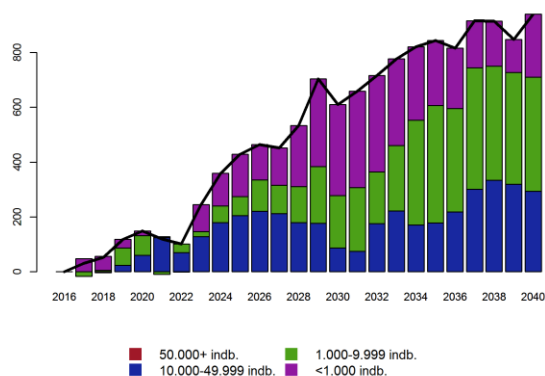
Den øgede søgning mod stue- og parcelhuse giver anledning til øget efterspørgsel efter boliger beliggende i byområder med færre end 1.000 indbyggere, jf. Figur 6.27a. Søgningen mod byområder med 1.000 – 9.999 indbyggere og 10.000 – 49.999 indbyggere er primært afledt af søgningen mod parcelhuse, rækkehuse og etageboliger⁵². Der observeres her ingen nævneværdig forskydning i den indbyrdes fordeling af boligmassen på bystørrelse, Figur 6.27b.

⁵¹ Se evt. Hansen og Markeprand (2015), s. 70, figur 3.45.

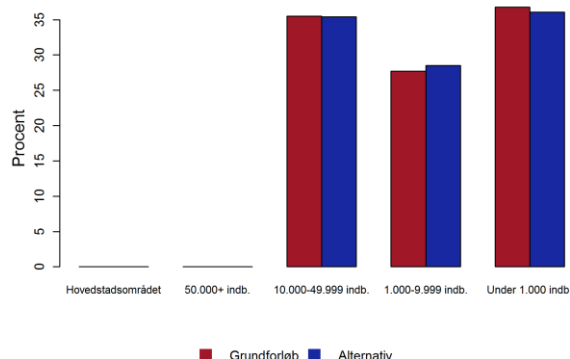
⁵² Se evt. Hansen og Markeprand (2015), s. 73, figur 3.49.

Figur 6.27. Ændring i antallet af boliger fordelt på bystørrelse

a) Ændring i bystørrelse, antal boliger

b) Boliger fordelt på bystørrelse, gns. år 2036-2040, grund- og alternativ forløb

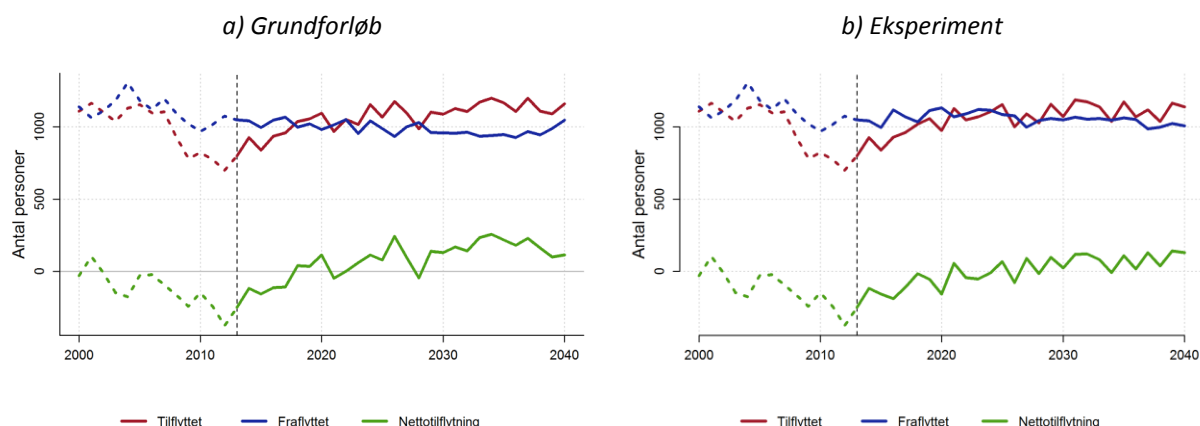

Kilde: Egne beregninger på SMILE 3.0.

6.4 Øget fraflytning af personer med et højt uddannelsesniveau

Eksperimentet minder i store træk om det, der behandlede i afsnit 6.2, men belyser i stedet fraflytning af højtuddannede. Den generelle tilbøjelighed til at flytte korrigeres ikke, men blot sandsynligheden for at forlade kommunen i tilfælde af flytning. Således øges det samlede fraflytningsomfang af højt uddannede med godt 20 pct. relativt til grundforløbet. Ændringen indføres gradvist frem mod år 2020, hvorefter det nye adfærdsmønster fastholdes i den resterende del af fremskrivningen. Kravet for korrektion er også her, at mindst et voksent medlem har en videregående uddannelse. Fraflytningen øges derudover forholdsmæssigt på tværs af underliggende karakteristika som køn, alder, familietype, arbejdsmarkedstilknytning og karakteristika for fraflytningsboligen. Tilordning af tilflytningskommune og karakteristika for tilflytningsboligen sker på vanlig vis i henhold til det eksisterende adfærdsmønster for familier af den relevante type. Figur 6.28 viser den samlede til- og fraflytning samt nettotilflytningen i grundforløbet og eksperimentet, hvor det fremgår, at fraflytningen er opjusteret og nettotilflytningen nedjusteret i alternativforløbet.

Baseret på udviklingen fra 2016 og frem flytter der årligt i gennemsnit ca. 1.000 personer fra Bornholms Regionskommune, hvoraf lidt under 20 pct. har en kort, mellemlang eller lang videregående uddannelse. I alternativforløbet er det gennemsnitlige årlige fraflytningsomfang af personer med en videregående uddannelse øget med ca. 50 personer, hvilket giver anledning til en lidt større stigning i den samlede gennemsnitlige fraflytning på ca. 70 personer om året. Forskellen skal som tidligere begrundes med medflyttende familiemedlemmer. På sigt har den vedvarende ændring i flytteomfanget givet anledning til en nedskrivning af den samlede befolkning bosiddende i Bornholms Regionskommune på godt 1.900 personer, jf. Figur 6.29a.

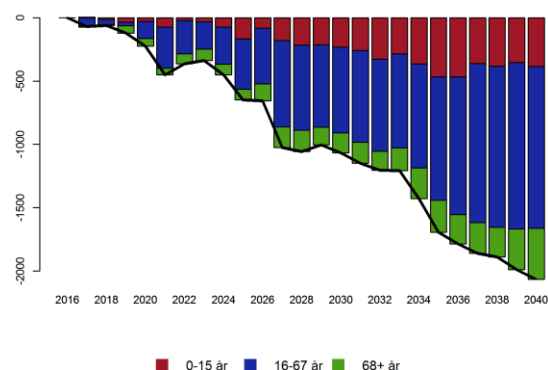
Figur 6.28. Til- og fraflytning samt nettotilflytning i grundforløb og eksperiment

Kilde: Egne beregninger på SMILE 3.0.

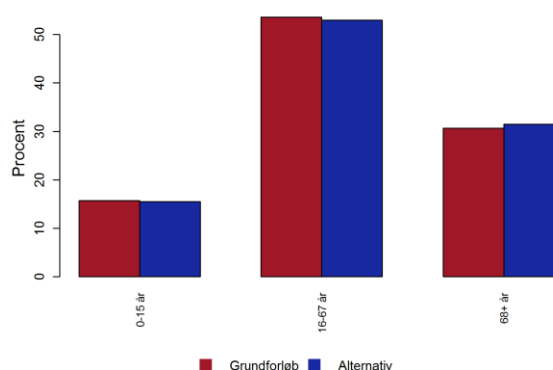
Fordelt på alder er der fortrinsvist tale om et fald i antallet af personer i alderen 16-67 år, hvor befolkningen er nedskrevet med ca. 1.200 personer relativt til grundforløbet. Den primære del af ændringen i denne aldersgruppe skal tilskrives tilflytning af personer under 40 år, hvor flyttetilbøjeligheden er størst og hvor andelen af befolkningen med de relevante uddannelseskvalifikationer er relativt høj. Antallet af personer under 16 år mindskes frem mod fremskrivningens sidste år med næsten 400 personer, mens ændringen i de ældste aldersgrupper er omkring 300 personer på sigt. Repræsentationen af den ældste aldersgruppe er relativt svag grundet en lav flyttetilbøjelighed kombineret med en lav andel med en videregående uddannelse. Den forholdsmæssigt store andel af fraflyttende personer i den erhvervsaktive alder betyder, at den tilbageværende befolkning på sigt bliver marginalt ældre sammenholdt med grundforløbet, jf. Figur 6.29b.

Figur 6.29. Ændring i befolkningens aldersstruktur

a) Ændring i befolkningen fordelt på alder, antal personer

b) Befolkningens overordnede aldersfordeling, gns. år 2036-2040, grund- og alternativ forløb

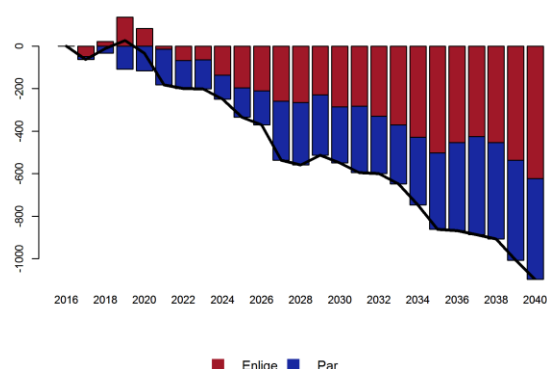

Kilde: Egne beregninger på SMILE 3.0.

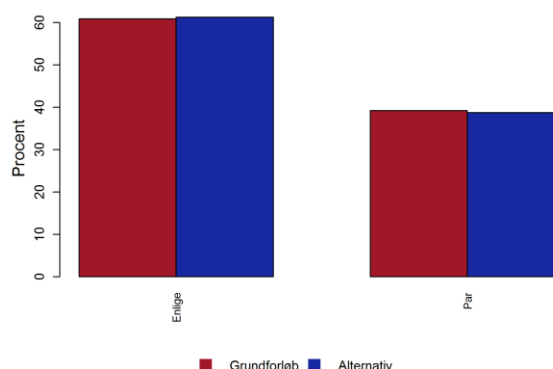
Den større fraflytning af højtuddannede afstedkommer en nedskrivning i antallet familier, der er bosiddende i Bornholms Regionskommune. Frem mod 2040 er det samlede antal familier reduceret med omkring 1.000 relativt til grundforløbet, hvilket fordeler sig forholdsvis ligeligt mellem enlige og par familier, med en svag overrepræsentation af enlige familier, jf. Figur 6.30a. Som tidligere nævnt vil forskellen i tværkommunal mobilitet mellem enlige og par mindskes, når det er alene er højtuddannede, der betragtes. Den øgede fraflytning afstedkommer dermed en svag forskydning af familiestrukturen i kommunen til fordel for enlige, jf. Figur 6.30b.

Figur 6.30. Ændring i befolkningens familiestruktur

a) Ændring i antal familier

b) Familiestrukturen, gns. år 2036-2040, grund- og alternativ forløb

Kilde: Egne beregninger på SMILE 3.0.

Den samlede befolkning mindskes med godt 5 pct. på sigt relativt til grundforløbet. Den i kommunen bosiddende befolkning med et højt uddannelsesniveau nedskrives dog i alt med godt 10 pct. på sigt, hvilket stort set også svarer til det omfang som hver enkel af de underliggende uddannelsesgrupper er reduceret. Opgjort over perioden 2036 til 2040, vil nedskrivningen i befolkningen, jf. Figur 6.31a, i eksperimentet relativt til grundforløbet til udgøres af:

- 33 pct., som højest har opnået en grundskoleuddannelse
- 10 pct., som højest har opnået en gymnasial uddannelse
- 6 pct., som højest har opnået en erhvervsuddannelse og
- 51 pct., som har opnået en længerevarende videregående uddannelse, heraf 31 pct. med en mellemlang videregående uddannelse.

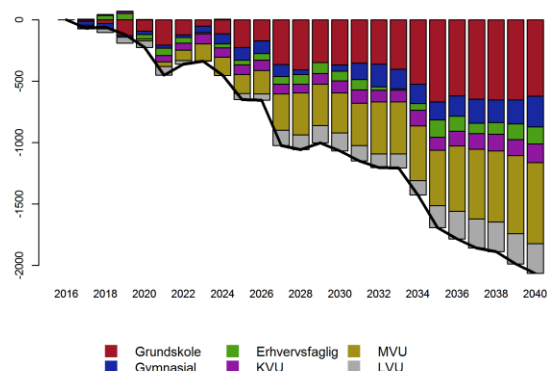
Da uddannelsessammensætningen af fraflytningen ikke er repræsentativ for den i kommunen bosiddende befolknings uddannelsesbaggrund, vil fraflytningen afstedkomme en forskydning i befolkningens uddannelsessammensætning til fordel for flere med en grundskole eller erhvervsfaglig uddannelse på bekostning af færre med specielt en kort eller mellemlang videregående uddannelse, jf. Figur 6.31b. Sammenfattet ved uddannelsesindekset, ventes fraflytningen således at føre til en nedskrivning i uddannelsesniveaue i kommunen.

Betragtes alene personer i den erhvervsaktive alder, vil ændringen i befolkningen på sigt være sammensat af:

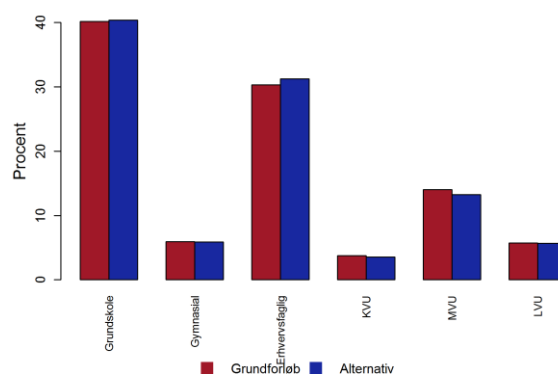
- 17 pct., som højest har opnået en grundskoleuddannelse
- 15 pct., som højest har opnået en gymnasial uddannelse
- 6 pct., som højest har opnået en erhvervsuddannelse og
- 63 pct., som har opnået en længerevarende videregående uddannelse, heraf 40 pct. med en mellemlang videregående uddannelse⁵³.

Figur 6.31. Ændring i befolkningens uddannelsesniveau

a) Ændring i uddannelseskategorier, antal personer

b) Fordeling på højest fuldførte uddannelse, gns. år 2036-2040, grund- og alternativforløb

Anm.: Alle aldersgrupper. Kategorien grundskole omfatter også her personer med ukendt uddannelsesniveau. Dvs. indvandrere og børn, der er i gang med en grundskoleuddannelse.

Kilde: Egne beregninger på SMILE 3.0.

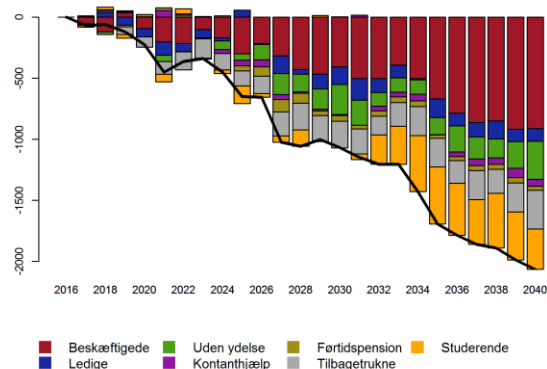
Ændringen i befolkningens arbejdsmarkedsdeltagelse relativt til grundforløbet er overordnet præget af et fald i antallet af beskæftigede. På sigt er arbejdsstyrkeomfanget omkring 1.000 personer mindre end i referenceforløbet, hvilket udgør omkring 50 pct. af den samlede ændring i befolkningen, jf. Figur 6.32a. Ændringen i antallet af personer uden ydelse og antallet af studerende finder primært sin forklaring i fraflyttende børn og unge⁵⁴. På sigt reduceres befolkningen i de pågældende kategorier med omkring 600 personer, hvilket svarer til godt 31 pct. af den samlede befolkningsændring. Relativt til grundforløbet afstedkommer fraflytningen på sigt en nedskrivning andelen af studerende og beskæftigede på bekostning af flere tilbagetrukne, jf. Figur 6.32b, hvilket også er konsistent med, at den ældre andel af befolkningen forventes at stige, jf. Figur 6.29b. Overordnet vil den øgede fraflytning af højt uddannede give anledning til en svækkelse af den samlede erhvervsfrekvens for de 16-67-årige.

⁵³ Andelene summerer ikke til 100 pct. grundet afrunding.

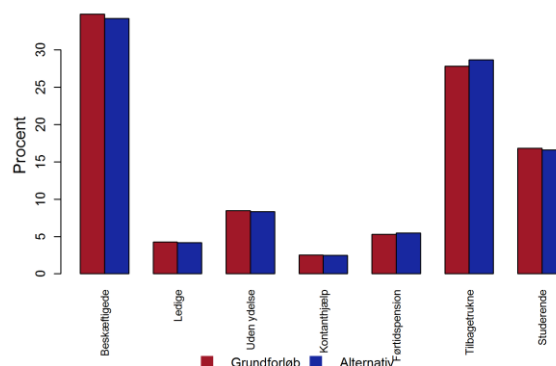
⁵⁴ Børn i alderen 0-5 år opgøres som personer uden ydelse, mens børn i alderen 6-15 år primært er registreret som studerende. For ældre aldersgrupper fastlægges tilknytningen til uddannelsessystemet af uddannelsesmodulet i SMILE.

Figur 6.32. Ændring i befolkningens arbejdsmarkedstilknytning

a) Ændring i arbejdsmarkedskategorier, antal personer

b) Tilknytning til arbejdsmarkedet, gns. år 2036-2040, grund- og alternativforløb

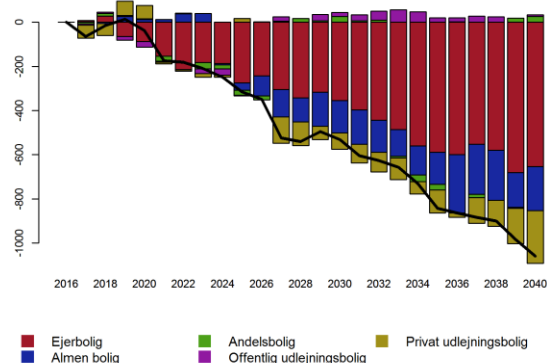
Anm.: Alle aldersgrupper.

Kilde: Egne beregninger på SMILE 3.0.

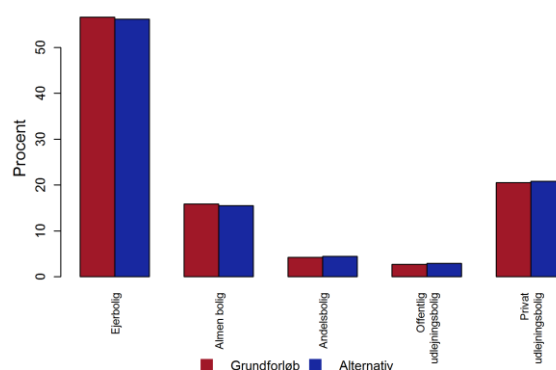
Fraflytningen motiverer en mindre efterspørgsel på boliger. Således er der på sigt søgning mod godt 900 færre boliger end i grundforløbet, hvilket omtrent svarer til nedskrivningen i antallet af familier. Den mindre efterspørgsel retter sig hovedsagligt mod ejerboliger efterfulgt af almene boliger og private udlejningsboliger. Således efterspørges der på sigt godt 600 færre ejerboliger, 200 færre almene boliger og godt 100 færre private udlejningsboliger relativt til grundforløbet, jf. Figur 6.33a og Tabel 9.11 i appendiks⁵⁵. Søgningen mod andelsboliger og offentlige udlejningsboliger er omtrent uændret. Således vedrører nedskrivningen i boligefterspørgslen de boligtyper, der er hyppigst forekommende i Bornholms Regionskommune, jf. Figur 5.1. Den overordnede præferencestruktur opgjort på boligtype påvirkes ikke væsentligt af den øgede fraflytning, jf. Figur 6.33b.

Figur 6.33. Ændring i antallet af boliger fordelt på boligtype.

a) Ændring i boligtyper, antal boliger

b) Boliger fordelt på type, gns. år 2036-2040, grund- og alternativforløb

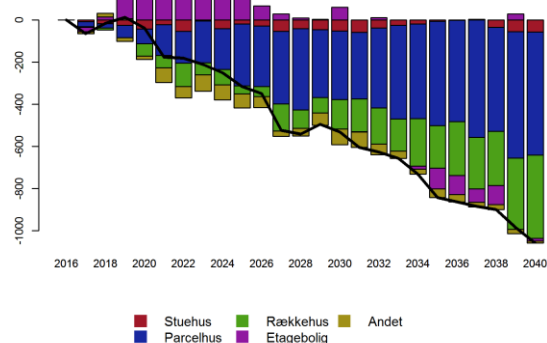
⁵⁵ Tabel 9.11 i appendiks angiver de absolutte og relative ændringer fordelt på boligkarakteristika relativt til grundforløbet.

Kilde: Egne beregninger på SMILE 3.0.

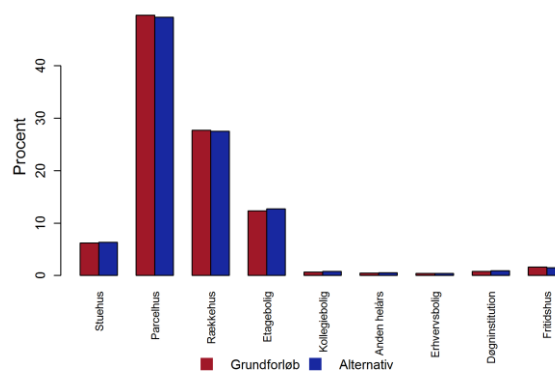
Faldet i bolig efterspørgslen vil overordnet vedrøre parcel- og rækkehuse. Således efterspørges der på sigt godt 500 færre parcelhuse og 300 færre rækkehuse end i grundforløbet, jf. Figur 6.34a. Ændringen i søgningen mod parcelhuse motiveres hovedsageligt af den mindre efterspørgsel efter ejerboliger og private udlejningsboliger, mens nedgangen i søgningen mod rækkehuse primært følger i forlængelse af mindre efterspørgsel efter almene boliger og private udlejningsboliger. Ejerboliger og parcelhuse knyttes i vid udstrækning til familier med relativt højt uddannelsesniveau, hvorfor ændringen i boligstrukturen følger naturligt af fraflytningens sammensætning. Ændringen i efterspørgslen efter etageboliger er ikke monoton og kan ikke umiddelbart henføres til ændringen i befolkningens demografiske eller socioøkonomiske karakteristika, hvorfor den må regnes som udtryk for modellens usikkerhed. Fraflytningen ændrer blot præferencestrukturen marginalt i forhold til grundforløbet, jf. Figur 6.34b.

Figur 6.34. Ændring i antallet af boliger fordelt på boligart.

a) Ændring i boligarter, antal boliger

b) Boliger fordelt på art, gns. år 2036-2040, grund- og alternativ forløb

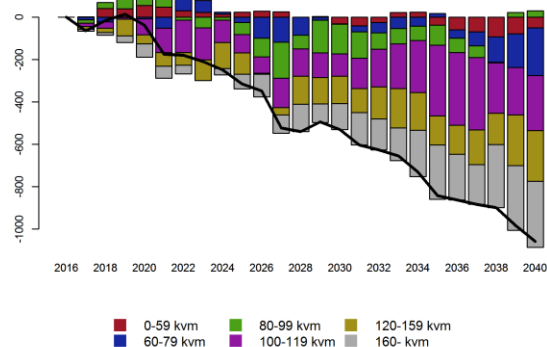

Kilde: Egne beregninger på SMILE 3.0.

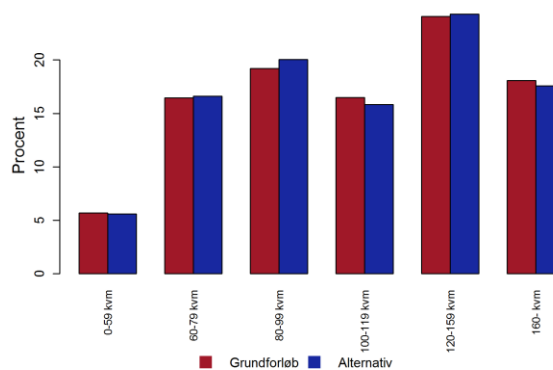
Konsistent med, at den overvejende del af nedgangen i bolig efterspørgslen vedrører parcelhuse, er der primært tale om en nedskrivning i antallet af boliger på 100 m² eller derover, jf. Figur 6.35a. Således vil nedgangen i næsten 80 pct. af tilfældene kunne henføres til en bolig af denne størrelse. Den resterende del af den mindskede søgning knyttes fortrinsvis til boliger af størrelsen 60-99 m², hvilket er foreneligt med størrelsen af et typisk rækkehus. At nedgangen hovedsageligt relaterer sig til de større boliger afspejler sig i præferencestrukturen, der forskydes til fordel for boliger med et mindre areal, jf. Figur 6.35b.

Figur 6.35. Ændring i antallet af boliger fordelt på boligstørrelse.

a) Ændring i boligstørrelser, antal boliger

b) Boliger fordelt på størrelse, gns. år 2036-2040, grund- og alternativforløb

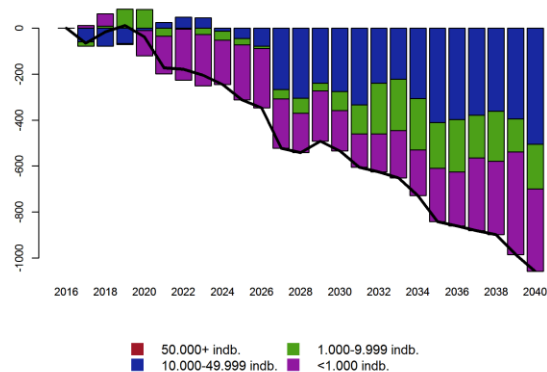

Kilde: Egne beregninger på SMILE 3.0.

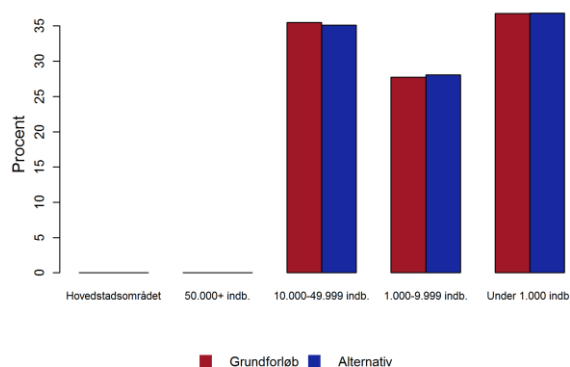
Den mindre søgning mod parcel- og rækkehuse giver anledning til et fald i efterspørgslen efter boliger beliggende i alle de typer af byområder, der er repræsenteret i Bornholms Regionskommune, jf. Figur 6.36a. Der er dog fortrinsvist tale om nedgang i de områder, der ved fremskrivningens start omfatter færre end 10.000 indbyggere, hvilket er forenelig med at parcel- og rækkehuse er stærkt repræsenteret her. Der observeres her ingen nævneværdig forskydning i den indbyrdes fordeling af boligmassen på bystørrelse, jf. Figur 6.36b.

Figur 6.36. Ændring i antallet af boliger fordelt på bystørrelse

a) Ændring i bystørrelse, antal boliger

b) Boliger fordelt på bystørrelse, gns. år 2036-2040, grund- og alternativ forløb

Kilde: Egne beregninger på SMILE 3.0.

7 Konklusion

Udviklingen i befolkningens alderssammensætning, familiestruktur, arbejdsmarkedstilknytning, uddannelsesniveau og boligefterspørgsel ventes i overordnede træk at følge udviklingen på landsplan. I enkelte tilfælde vil udviklingen i Bornholms Regionskommune dog bevæge sig i en lidt anden retning. Specielt er kommunen karakteriseret ved en negativ befolkningsvækst begrundet i en negativ nettotilflytning og et fødselsunderskud.

Befolkningens sammensætning på oprindelse forventes i Bornholms Regionskommune på samme vis som i resten af landet at være præget af forventningen til en positiv nettoindvandring. Kommunen adskiller sig dog fra hele landet ved, at andelen af indvandrere og efterkommere er mindre historisk og også forventes at være det fremadrettet. Som nævnt indregnes ikke, at der løbende kan være tale om en forskydning i indvandringens fordeling på kommuner som følge af ændringer i visiteringskvoterne for indvandrere med flygtningestatus som opholdsgrundlag.

Som i resten af landet forventes andelen af personer ældre end 67 år at udgøre en stigende andel af den samlede befolkning i Bornholms Regionskommune. Tilbageatrækningsreformen håndterer i kraft af en gradvis forskydning af tilbageatrækningsalderen en del af den udfordring, som en aldrende befolkning har på de kommunale budgetter. Udfordringen er dog fortsat betydelig såfremt en del af udgifterne til individuel offentlig service, herunder sundhed og ældrepleje, afholdes af kommunen. De pågældende udgifter er typisk stærkt stigende med alderen. Aldringen af befolkningen er også en væsentlig årsag til, at der i Bornholms Regionskommune som i resten af landet forventes en større andel af ældre enlige fremadrettet. Endvidere vil unges præferencer for at leve som enlige også medvirke til, at andelen af enlige øges på bekostning af parfamilier.

Befolkningens uddannelsesniveau er som på landsplan præget af, at yngre og mere veluddannede generationer erstatter de ældre, hvilket øger det generelle uddannelsesniveau. Til trods for, at andelen af befolkningen med en erhvervsfaglig uddannelse som højst fuldførte forventes at falde til fordel for en stigning i andelen med en lang videregående uddannelse, ventes andelen med en erhvervsfaglig uddannelse også fremadrettet at være væsentlig højere i Bornholms Regionskommune relativt til niveauet på landsplan. Tilsvarende vil andelen med en lang videregående uddannelse også vedvarende ligge under landsgennemsnittet. Trods en lidt anderledes uddannelsessammensætning følger udviklingen i befolkningens arbejdsmarkedstilknytning i Bornholms Regionskommune i store træk udviklingen på landsplan. Således skal den øgede erhvervsdeltagelse i vidt omfang tilskrives, at flere 60-67-årige indtræder på arbejdsmarkedet som følge af den gradvist forhøjede tilbageatrækningsalder.

Boligefterspørgslen i Bornholms Regionskommune forventes fremadrettet karakteriseret ved, at flere vil søge mod almene boliger og private udlejningsboliger, som typisk er etageboliger og rækkehuse, mens færre vil efterspørge en ejerbolig, der typisk er repræsenteret ved et parcelhus. På trods af den delvise fortrængning forventes ejerboliger og parcelhuse dog også i fremskrivningen at udgøre den dominerende boligtype og -art ligesom det historisk har været tilfældet. De ændrede boligpræferencer omfatter desuden en øget søgning mod boliger med et lidt mindre boligareal, end det historisk har været tendensen. Søgningen mod mindre boliger er motiveret af befolkningens aldring og af den gradvist ændrede familiestruktur, der tilsiger, at en større andel af familierne ventes udgjort af enlige.

Den indbyrdes forskydning i boligpræferencerne i kommunen gengives i vidt omfang også på landsplan. Nationalt observeres således også en indbyrdes forskydning mellem ejerboliger og private udlejningsboliger, ligesom etageboliger på sigt foretrækkes frem for parcelhuse. I modsætning til udviklingen i Bornholms Regionskommune, vil boligmassens andel af henholdsvis almene boliger og rækkehuse dog være relativt konstant på landsplan. Det skal dog bemærkes, at udviklingen på landsplan i væsentlig grad er præget af udviklingen i storbykommunerne, hvor efterspørgslen efter etageboliger forventes at stige markant fremadrettet. Nationalt gengives desuden den gradvist større tilbøjelighed til at efterspørge boliger med et mindre areal.

Marginaleksperimenterne belyste effekten af øget tilflytning fra nabokommunerne, af familier karakteriseret ved et højt uddannelsesniveau og af familier uden eller med svag tilknytning til arbejdsmarkedet. Herudover betragtedes konsekvenserne af en øget fraflytning af højtuddannede familier. Fælles for de to første eksperimenter var, at begge gav anledning til et løft i uddannelsesniveauet og erhvervsdeltagelsen for den i kommunen bosiddende befolkning. Omvendt kunne der for de to sidste eksperimenters vedkommende ventes et fald i de samme størrelser.

Generelt var konsekvenserne for befolkningens alderssammensætning begrænsede og en nævneværdig forskydning opnåedes kun i de to tilfælde, hvor der korrigeredes i henholdsvis til- og fraflytningen af højt uddannede. Den øgede tilflytning gav anledning til en marginalt yngre befolkning, mens det modsatte gjorde sig gældende i tilfældet med øget fraflytning.

Betragtes marginaleksperimenterne konsekvenser for boligstrukturen havde til- og fraflytning af højtuddannede en markant effekt på søgningen mod ejerboliger og til dels privat udlejning, mens de øvrige boligtyper berørtes i mindre udstrækning. Hvad angår øget tilflytning fra storbykommunerne og øget tilflytning af familier uden eller med delvis arbejdsmarkedstilknytning sås ændringer i samtlige boligtyper. Forskellen skal tilskrives, at tilflytningen er mere heterogen end, når det alene er højt uddannede, der betragtes, hvorfor boligpræferencerne er langt mindre entydige. Variation i boligpræferencerne sås også, når ændringen i boligarten betragtedes. Mens ændringen stort set begrænsede sig til at vedrøre parcel- og rækkehuse i eksperimentet omhandlende fraflytning, var konsekvenserne mere nuancerede i de øvrige eksperimenter.

Formålet med marginaleksperimenterne var primært at give illustrative eksempler på ændrede adfærdsmønstre, der selv på kort eller mellemlangt sigt potentielt kan dæmpe eller øge de budgetmæssige udfordringer, som den grundlæggende strukturelle udvikling alt andet lige giver anledning til. Det er dog alene en politisk beslutning at gennemføre tiltag, der kan motivere ændringer i befolkningens beslutningsmønstre, der kan lede til ændringer i stil med de her præsenterede. Ved at belyse sammenhængen mellem modellens underliggende karakteristika vurderes det herudover, at resultatet med fordel kan finde anvendelse til en eksempelvis mere målrettet markedsføring over for de familietyper, der vil finde allerede eksisterende boliger eller fremtidige byggeprojekter attraktive. Desuden kan ændringerne potentielt finde anvendelse til beslutningerne vedrørende omlægning eller udstykning af jord samt forhold vedrørende bevarelse af den eksisterende boligmasse.

8 Referencer

Andersen, H. S. (2015): Indvandring, integration og etnisk segregation: udviklingen i indvandringens bosætning siden 1985. København: SBI forlag (SBI, Vol. 2015:01)

DREAM (2014): Langsigtet Økonomisk Fremskrivning 2014, DREAM rapport 2014. www.dreammodel.dk.

Hansen, M. F. & T. Markeprand (2015): Fremskrivning af familiekarakteristika og boligefterspørgslen i danske kommuner. DREAM rapport 2015. www.dreammodel.dk.

Hansen J. Z., P. Stephensen & J. B. Kristensen (2013): Fremskrivning af den danske boligefterspørgsel. DREAM rapport 2013. www.dreammodel.dk.

Momentum (2014): 6. ÅRGANG. 4. UDGAVE, 18. FEBRUAR 2014, Kommunernes Landsforening. http://www.kl.dk/ImageVault/Images/id_66394/ImageVaultHandler.aspx

9 Appendiks

Tabel 9.1. Aldersfordelt beskæftigelse, antal 1.000 personer og (frekvenser)

	2000	2013	2020	2030	2040
Bornholm					
16-29 år	2.2 (0.38)	1.2 (0.26)	1.6 (0.34)	1.4 (0.36)	1.3 (0.33)
30-39 år	4.2 (0.75)	2.6 (0.71)	2.2 (0.72)	2.7 (0.72)	2.5 (0.72)
40-49 år	5 (0.76)	4.3 (0.76)	3.4 (0.75)	2.7 (0.74)	3.3 (0.75)
50-59 år	4.5 (0.66)	4.7 (0.71)	4.3 (0.69)	3.3 (0.68)	2.7 (0.66)
60-67 år	0.6 (0.17)	1.3 (0.23)	2.2 (0.42)	2.4 (0.5)	2.2 (0.57)
Alle (16-67 år)	16.6 (0.58)	14.2 (0.53)	13.6 (0.57)	12.5 (0.6)	12 (0.61)
Danmark					
16-29 år	390.7 (0.43)	293.7 (0.3)	337.7 (0.32)	324.4 (0.33)	302.5 (0.31)
30-39 år	627.7 (0.78)	525.4 (0.75)	471.4 (0.71)	558.2 (0.72)	544.1 (0.72)
40-49 år	594.8 (0.8)	650 (0.8)	570.1 (0.77)	491.4 (0.75)	579.4 (0.76)
50-59 år	538.6 (0.72)	554.6 (0.76)	570.5 (0.72)	507.7 (0.7)	443.9 (0.69)
60-67 år	85.3 (0.21)	165.1 (0.29)	246 (0.46)	333.6 (0.55)	328 (0.6)
Alle (16-67 år)	2237.1 (0.62)	2189 (0.58)	2195.7 (0.58)	2215.2 (0.59)	2197.9 (0.6)

Anm.: Frekvenserne er opgjort som andel af befolkningen i den relevante aldersgruppe.

Kilde: Registerdata fra Danmarks Statistik og SMILE 3.0.

Tabel 9.2. Aldersfordelt arbejdsstyrke, antal 1.000 personer og (frekvenser)

	2000	2013	2020	2030	2040
Bornholm					
16-29 år	2.7 (0.45)	1.5 (0.32)	1.9 (0.39)	1.7 (0.42)	1.5 (0.38)
30-39 år	4.8 (0.86)	2.8 (0.79)	2.4 (0.8)	3 (0.8)	2.8 (0.8)
40-49 år	5.6 (0.85)	4.7 (0.83)	3.7 (0.82)	3 (0.81)	3.6 (0.82)
50-59 år	5.2 (0.76)	5.3 (0.79)	4.8 (0.77)	3.6 (0.76)	3 (0.74)
60-67 år	0.7 (0.18)	1.4 (0.24)	2.5 (0.48)	2.9 (0.59)	2.6 (0.67)
Alle (16-67 år)	19 (0.66)	15.8 (0.59)	15.3 (0.64)	14.1 (0.67)	13.5 (0.68)
Danmark					
16-29 år	428.7 (0.47)	331.8 (0.34)	390.1 (0.37)	375.2 (0.38)	350 (0.36)
30-39 år	678.3 (0.84)	570.1 (0.81)	523.4 (0.79)	619.3 (0.8)	603.7 (0.8)
40-49 år	631.1 (0.85)	693.4 (0.85)	621.7 (0.83)	540.5 (0.82)	634.7 (0.83)
50-59 år	590 (0.79)	596.1 (0.82)	630.2 (0.79)	565.1 (0.78)	494.5 (0.77)
60-67 år	90.8 (0.23)	172.9 (0.31)	274.9 (0.51)	384.8 (0.63)	381.5 (0.69)
Alle (16-67 år)	2418.9 (0.67)	2364.4 (0.63)	2440.4 (0.64)	2484.9 (0.66)	2464.4 (0.67)

Anm.: Frekvenserne er opgjort som andel af befolkningen i den relevante aldersgruppe.

Kilde: Registerdata fra Danmarks Statistik og SMILE 3.0.

Tabel 9.3. Aldersfordelt ledighed, antal 1.000 personer og (frekvenser)

	2000	2013	2020	2030	2040
Bornholm					
16-29 år	0.4 (0.17)	0.3 (0.19)	0.2 (0.12)	0.2 (0.14)	0.2 (0.13)
30-39 år	0.6 (0.13)	0.3 (0.1)	0.2 (0.1)	0.3 (0.11)	0.3 (0.1)
40-49 år	0.5 (0.1)	0.4 (0.08)	0.3 (0.09)	0.3 (0.09)	0.3 (0.09)
50-59 år	0.7 (0.13)	0.5 (0.1)	0.5 (0.11)	0.4 (0.1)	0.3 (0.11)
60-67 år	0 (0.06)	0.1 (0.06)	0.3 (0.13)	0.4 (0.15)	0.4 (0.16)
Alle (16-67 år)	2.3 (0.12)	1.6 (0.1)	1.6 (0.11)	1.6 (0.11)	1.5 (0.11)
Danmark					
16-29 år	38.1 (0.09)	38.1 (0.11)	52.4 (0.13)	50.9 (0.14)	47.6 (0.14)
30-39 år	50.6 (0.07)	44.7 (0.08)	52 (0.1)	61.1 (0.1)	59.6 (0.1)
40-49 år	36.3 (0.06)	43.4 (0.06)	51.7 (0.08)	49.1 (0.09)	55.3 (0.09)
50-59 år	51.4 (0.09)	41.4 (0.07)	59.7 (0.09)	57.4 (0.1)	50.6 (0.1)
60-67 år	5.4 (0.06)	7.8 (0.04)	28.9 (0.1)	51.2 (0.13)	53.5 (0.14)
Alle (16-67 år)	181.8 (0.08)	175.4 (0.07)	244.7 (0.1)	269.6 (0.11)	266.5 (0.11)

Anm.: Frekvenserne er opgjort som andel af arbejdsstyrken i den relevante aldersgruppe.

Kilde: Registerdata fra Danmarks Statistik og SMILE 3.0.

Tabel 9.4. Antal og andel boliger fordelt på boligtype for Bornholm og hele landet, 1.000 boliger og pct.

	2000	2013	2020	2030	2040
Bornholm					
Ejer	14.6 (71.9)	13.7 (66.8)	12.9 (62.2)	12 (58.1)	11.4 (56.2)
Almen	2 (10)	2.3 (11.4)	2.7 (13.1)	3.1 (15.1)	3.2 (16)
Andel	0.4 (2)	0.7 (3.5)	0.8 (3.7)	0.8 (3.9)	0.9 (4.3)
Off. udlejning	0.5 (2.5)	0.5 (2.5)	0.5 (2.4)	0.5 (2.5)	0.6 (2.8)
Privat udlejning	2.8 (13.7)	3.2 (15.8)	3.8 (18.6)	4.2 (20.3)	4.2 (20.7)
Danmark					
Ejer	1292.2 (52.8)	1319.3 (50.3)	1355.9 (48.4)	1392.2 (47.2)	1402.9 (46.6)
Almen	483.3 (19.8)	537.1 (20.5)	580.3 (20.7)	615.7 (20.9)	634.2 (21)
Andel	159.7 (6.5)	205.1 (7.8)	211.8 (7.6)	224.3 (7.6)	234.9 (7.8)
Off. udlejning	45.7 (1.9)	48.9 (1.9)	48.9 (1.7)	55.8 (1.9)	63.1 (2.1)
Privat udlejning	465.1 (19)	514 (19.6)	606.5 (21.6)	659.9 (22.4)	678.6 (22.5)

Kilde: Registerdata fra Danmarks Statistik og SMILE 3.0.

Tabel 9.5. Antal og andel boliger fordelt på boligart for Bornholm og hele landet, 1.000 boliger og pct.

	2000	2013	2020	2030	2040
Bornholm					
Stuehus	2 (10)	1.7 (8.5)	1.6 (8)	1.4 (6.9)	1.2 (6.2)
Parcelhus	11 (53.8)	10.8 (52.9)	10.7 (51.8)	10.4 (50.2)	10 (49.5)
Rækkehus	5 (24.3)	5.3 (26)	5.4 (26.3)	5.6 (27.1)	5.6 (27.8)
Etagebolig	1.8 (8.9)	2.1 (10.3)	2.2 (10.9)	2.4 (11.7)	2.5 (12.3)
Andet	0.6 (3)	0.5 (2.3)	0.6 (3.1)	0.9 (4.1)	0.8 (4.1)
Danmark					
Stuehus	128.2 (5.2)	111.2 (4.2)	111 (4)	106.3 (3.6)	101.7 (3.4)
Parcelhus	994 (40.3)	1050.7 (40)	1087.5 (38.8)	1112.3 (37.7)	1113.9 (37)
Rækkehus	312 (12.7)	386 (14.7)	414.4 (14.8)	443.1 (15)	455.8 (15.1)
Etagebolig	935.9 (38)	1006.6 (38.4)	1098 (39.2)	1184.6 (40.2)	1235.6 (41)
Andet	95 (3.9)	70 (2.7)	92.5 (3.3)	101.6 (3.4)	106.7 (3.5)

Kilde: Registerdata fra Danmarks Statistik og SMILE 3.0.

Tabel 9.6 Antal og andel boliger fordelt på boligstørrelse for Bornholm og hele landet, 1.000 boliger og pct.

	2000	2013	2020	2030	2040
Bornholm					
0-59 m ²	1.4 (6.8)	1.2 (6)	1.1 (5.4)	1.2 (5.7)	1.2 (5.7)
60-79 m ²	3 (14.8)	3.1 (15.1)	3.2 (15.6)	3.3 (15.8)	3.4 (16.6)
80-99 m ²	4 (19.4)	3.8 (18.5)	3.8 (18.6)	4 (19.6)	3.9 (19.1)
100-119 m ²	3.4 (16.6)	3.3 (16.1)	3.4 (16.3)	3.3 (16.2)	3.3 (16.4)
120-159 m ²	4.9 (23.9)	4.9 (23.8)	5 (24.4)	5 (24.3)	4.9 (24)
159- m ²	3.8 (18.6)	4.2 (20.5)	4.1 (19.6)	3.8 (18.5)	3.7 (18.1)
Danmark					
0-59 m ²	336.2 (13.7)	318 (12.1)	311.5 (11.1)	320.4 (10.9)	328 (10.9)
60-79 m ²	457.5 (18.7)	480.2 (18.3)	488.2 (17.4)	504.7 (17.1)	513.4 (17)
80-99 m ²	465.1 (19)	488 (18.6)	564.7 (20.1)	617.6 (20.9)	644.8 (21.4)
100-119 m ²	331.5 (13.5)	349.6 (13.3)	399.6 (14.3)	437.8 (14.9)	456.6 (15.2)
120-159 m ²	517.2 (21.1)	555.1 (21.2)	588.6 (21)	611 (20.7)	616 (20.4)
159- m ²	342.7 (14)	433.5 (16.5)	450.9 (16.1)	456.5 (15.5)	454.9 (15.1)

Kilde: Registerdata fra Danmarks Statistik og SMILE 3.0.

Tabel 9.7 Antal og andel boliger fordelt på bystørrelse for Bornholm og hele landet, 1.000 boliger og pct.

	2000	2013	2020	2030	2040
Bornholm					
Over 50.000	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)
10.000-50.000	7 (34.5)	7.2 (35.3)	7.2 (34.6)	7.3 (35.3)	7.3 (35.8)
1000-10.000	5.1 (25.4)	5.4 (26.4)	5.6 (27.1)	5.7 (27.6)	5.6 (27.7)
Under 1000	8.1 (40.2)	7.9 (38.3)	7.9 (38.3)	7.6 (37)	7.4 (36.6)
Danmark					
Over 50.000	887.2 (36.5)	1027.3 (39.1)	1090 (38.9)	1158.9 (39.3)	1211.3 (40.2)
10.000-50.000	535 (22)	580.5 (22.1)	595.5 (21.2)	607.6 (20.6)	605 (20.1)
1000-10.000	521.9 (21.5)	552.1 (21)	619.7 (22.1)	662.6 (22.5)	676.2 (22.4)
Under 1000	484.4 (19.9)	464.5 (17.7)	498.2 (17.8)	519 (17.6)	521.3 (17.3)

Kilde: Registerdata fra Danmarks Statistik og SMILE 3.0.

Tabel 9.8 Absolut og relativ ændring i antallet af boliger relativt til grundforløbet for øget tilflytning fra storbykommunerne på boligkarakteristika, 100 boliger

	2020	2025	2030	2035	2040
Boligtype					
Ejer	-1.1 (-0.9%)	0.6 (0.5%)	1.6 (1.4%)	0.6 (0.5%)	1.4 (1.3%)
Almen	1.3 (4.9%)	1 (3.5%)	0.9 (2.8%)	0.7 (2.1%)	1 (3.1%)
Andel	0 (-0.1%)	-0.1 (-1.2%)	0.1 (1.6%)	-0.1 (-0.6%)	-0.2 (-2.5%)
Offentlig udlejning	-0.5 (-9%)	-0.4 (-7.7%)	0 (0%)	0 (0.5%)	0.2 (3.7%)
Privat udlejning	0.7 (1.7%)	0.8 (2.1%)	0.9 (2.2%)	1.8 (4.4%)	1 (2.3%)
Boligart					
Stuehus	-0.3 (-1.9%)	0.3 (2%)	1.3 (9.1%)	1.5 (11%)	1.3 (10.4%)
Parcelhus	-1.2 (-1.1%)	0.3 (0.3%)	0.8 (0.8%)	0.4 (0.4%)	0.3 (0.3%)
Rækkehus	0.2 (0.4%)	1 (1.8%)	1 (1.8%)	0.9 (1.6%)	1.3 (2.2%)
Etagebolig	1.2 (5.5%)	0.9 (3.6%)	1 (4.2%)	0.2 (0.9%)	0.9 (3.6%)
Andet	0.5 (7.2%)	-0.4 (-5%)	-0.5 (-6.1%)	0.1 (1.4%)	-0.3 (-4.1%)
Boligstørrelse					
0-59 m ²	0.5 (4.1%)	-0.1 (-0.6%)	0.3 (2.5%)	0.3 (2.2%)	0.8 (6.5%)
60-79 m ²	0.9 (2.6%)	0.2 (0.7%)	1.1 (3.3%)	0.7 (2.1%)	0 (-0.1%)
80-99 m ²	0.8 (2%)	1.4 (3.7%)	0.2 (0.4%)	1.6 (4.1%)	2.1 (5.3%)
100-119 m ²	-0.8 (-2.3%)	-0.1 (-0.3%)	0.3 (0.9%)	-0.7 (-2.1%)	-0.5 (-1.5%)
120-159 m ²	-0.4 (-0.8%)	0.1 (0.2%)	0.4 (0.8%)	0.3 (0.5%)	0.6 (1.2%)
160- m ²	-0.5 (-1.2%)	0.4 (1%)	1.3 (3.4%)	1 (2.6%)	0.5 (1.4%)
Bystørrelse					
Over 50.000	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
10.000-50.000	-0.1 (-0.2%)	0.6 (0.8%)	0 (0%)	-0.6 (-0.8%)	0.7 (1%)
1000-10.000	0.2 (0.4%)	0.5 (0.8%)	0.9 (1.6%)	1.5 (2.6%)	1.5 (2.7%)
Under 1000	0.3 (0.4%)	1 (1.3%)	2.7 (3.5%)	2.2 (3%)	1.1 (1.5%)

Kilde: Egne beregninger på SMILE 3.0.

Tabel 9.9 Absolut og relativ ændring i antallet af boliger relativt til grundforløbet for øget tilflytning af personerne med et højt uddannelsesniveau på boligkarakteristika, 100 boliger

	2020	2025	2030	2035	2040
Boligtype					
Ejer	-0.1 (0%)	1.3 (1%)	3 (2.5%)	2.9 (2.4%)	4.2 (3.7%)
Almen	-0.5 (-1.9%)	0.1 (0.3%)	-0.1 (-0.5%)	0.1 (0.3%)	-0.2 (-0.5%)
Andel	0.1 (1%)	-0.3 (-3.5%)	0.4 (4.9%)	0.5 (5.4%)	0.3 (3.9%)
Offentlig udlejning	-0.2 (-3.4%)	0.1 (1.8%)	0.6 (11.1%)	0.5 (8%)	0.7 (11.5%)
Privat udlejning	0.8 (2%)	1.9 (4.9%)	1.8 (4.4%)	2.4 (5.7%)	2.3 (5.4%)
Boligart					
Stuehus	0 (0%)	0.6 (4.1%)	0.9 (6.1%)	1.2 (9.5%)	0.9 (7%)
Parcelhus	-0.2 (-0.2%)	-0.1 (-0.1%)	1.2 (1.2%)	1.3 (1.3%)	2 (2%)
Rækkehus	-0.6 (-1.1%)	1 (1.9%)	1.9 (3.4%)	1.8 (3.1%)	2.1 (3.7%)
Etagebolig	0.5 (2.1%)	1.3 (5.4%)	1.7 (6.9%)	1.4 (5.8%)	1.7 (6.7%)
Andet	0.4 (6.3%)	0.3 (3.3%)	0 (-0.4%)	0.5 (5.7%)	0.7 (8.1%)
Boligstørrelse					
0-59 m ²	0.3 (2.4%)	1.2 (11.2%)	0.5 (4.4%)	0.8 (6.9%)	1 (8.2%)
60-79 m ²	-0.3 (-0.8%)	0 (-0.1%)	2.1 (6.4%)	1.4 (4.3%)	1.4 (4.2%)
80-99 m ²	0.7 (1.7%)	0.9 (2.3%)	1.4 (3.5%)	1.9 (4.9%)	2.6 (6.7%)
100-119 m ²	-0.5 (-1.5%)	-0.2 (-0.7%)	0.5 (1.6%)	0.3 (0.9%)	0 (-0.1%)
120-159 m ²	0 (0.1%)	0 (0%)	-0.1 (-0.3%)	0.7 (1.5%)	1 (2.1%)
160- m ²	-0.1 (-0.2%)	1.2 (3.1%)	1.2 (3.1%)	1.1 (2.8%)	1.4 (3.7%)
Bystørrelse					
Over 50.000	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
10.000-50.000	-0.3 (-0.4%)	1.7 (2.4%)	1.1 (1.5%)	0.6 (0.8%)	1.2 (1.7%)
1000-10.000	0.9 (1.6%)	1.7 (3.1%)	2 (3.5%)	2.4 (4.3%)	3.1 (5.5%)
Under 1000	-0.5 (-0.6%)	-0.3 (-0.4%)	2.6 (3.4%)	3.2 (4.3%)	3.1 (4.1%)

Kilde: Egne beregninger på SMILE 3.0.

Tabel 9.10 Absolut og relativ ændring i antallet af boliger relativt til grundforløbet for øget tilflytning af familier uden tilknytning til arbejdsmarkedet på boligkarakteristika, 100 boliger

	2020	2025	2030	2035	2040
Boligtype					
Ejer	-1 (-0.7%)	0.9 (0.8%)	3.1 (2.6%)	3.1 (2.6%)	3.6 (3.2%)
Almen	1.4 (5.1%)	0.9 (3%)	1.3 (4.2%)	2.3 (7.2%)	2.6 (8.2%)
Andel	0 (0%)	-0.3 (-3.8%)	-0.1 (-0.7%)	0.1 (0.9%)	0.4 (4.6%)
Offentlig udlejning	-0.1 (-2.8%)	0.2 (3.3%)	0.2 (3.1%)	0.2 (3%)	-0.1 (-1.1%)
Privat udlejning	1.2 (3.1%)	2.6 (6.5%)	1.6 (3.7%)	2.8 (6.7%)	2.8 (6.6%)
Boligart					
Stuehus	-0.3 (-1.7%)	0.7 (4.9%)	0.5 (3.5%)	1.1 (8.4%)	1 (7.8%)
Parcelhus	-0.4 (-0.4%)	1.1 (1%)	2.5 (2.5%)	3.2 (3.1%)	3.5 (3.5%)
Rækkehus	0.4 (0.8%)	1.9 (3.4%)	1.7 (3%)	2.4 (4.3%)	1.9 (3.4%)
Etagebolig	1.4 (6.2%)	1 (4.3%)	1.8 (7.3%)	1.6 (6.6%)	2.7 (10.6%)
Andet	0.3 (5.1%)	-0.5 (-6%)	-0.4 (-5%)	0.1 (0.7%)	0.3 (3.4%)
Boligstørrelse					
0-59 m ²	0.3 (2.8%)	0.5 (4.4%)	-0.2 (-1.9%)	0.5 (4.7%)	0.6 (5.5%)
60-79 m ²	1.5 (4.6%)	0.7 (2.1%)	2.5 (7.8%)	2.9 (8.7%)	1.7 (5.1%)
80-99 m ²	0.6 (1.6%)	1 (2.5%)	-0.1 (-0.4%)	1.5 (3.9%)	2.7 (6.9%)
100-119 m ²	-0.6 (-1.7%)	0.5 (1.6%)	2 (6.1%)	1.2 (3.5%)	1.6 (4.9%)
120-159 m ²	0 (0%)	0.7 (1.3%)	1.2 (2.4%)	1.1 (2.3%)	2.2 (4.6%)
160- m ²	-0.3 (-0.9%)	0.9 (2.3%)	0.6 (1.7%)	1.2 (3.2%)	0.6 (1.5%)
Bystørrelse					
Over 50.000	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
10.000-50.000	0.6 (0.8%)	2 (2.9%)	0.9 (1.2%)	1.8 (2.4%)	2.9 (4%)
1000-10.000	0.7 (1.3%)	0.7 (1.2%)	1.9 (3.3%)	4.3 (7.6%)	4.2 (7.4%)
Under 1000	0.2 (0.2%)	1.5 (2%)	3.3 (4.3%)	2.4 (3.2%)	2.3 (3.1%)

Kilde: Egne beregninger på SMILE 3.0.

Tabel 9.11 Absolut og relativ ændring i antallet af boliger relativt til grundforløbet for øget fraflytning af personer med et højt uddannelsesniveau på boligkarakteristika, 100 boliger

	2020	2025	2030	2035	2040
Boligtype					
Ejer	-1 (-0.7%)	0.9 (0.8%)	3.1 (2.6%)	3.1 (2.6%)	3.6 (3.2%)
Almen	1.4 (5.1%)	0.9 (3%)	1.3 (4.2%)	2.3 (7.2%)	2.6 (8.2%)
Andel	0 (0%)	-0.3 (-3.8%)	-0.1 (-0.7%)	0.1 (0.9%)	0.4 (4.6%)
Offentlig udlejning	-0.1 (-2.8%)	0.2 (3.3%)	0.2 (3.1%)	0.2 (3%)	-0.1 (-1.1%)
Privat udlejning	1.2 (3.1%)	2.6 (6.5%)	1.6 (3.7%)	2.8 (6.7%)	2.8 (6.6%)
Boligart					
Stuehus	-0.3 (-1.7%)	0.7 (4.9%)	0.5 (3.5%)	1.1 (8.4%)	1 (7.8%)
Parcelhus	-0.4 (-0.4%)	1.1 (1%)	2.5 (2.5%)	3.2 (3.1%)	3.5 (3.5%)
Rækkehus	0.4 (0.8%)	1.9 (3.4%)	1.7 (3%)	2.4 (4.3%)	1.9 (3.4%)
Etagebolig	1.4 (6.2%)	1 (4.3%)	1.8 (7.3%)	1.6 (6.6%)	2.7 (10.6%)
Andet	0.3 (5.1%)	-0.5 (-6%)	-0.4 (-5%)	0.1 (0.7%)	0.3 (3.4%)
Boligstørrelse					
0-59 m ²	0.3 (2.8%)	0.5 (4.4%)	-0.2 (-1.9%)	0.5 (4.7%)	0.6 (5.5%)
60-79 m ²	1.5 (4.6%)	0.7 (2.1%)	2.5 (7.8%)	2.9 (8.7%)	1.7 (5.1%)
80-99 m ²	0.6 (1.6%)	1 (2.5%)	-0.1 (-0.4%)	1.5 (3.9%)	2.7 (6.9%)
100-119 m ²	-0.6 (-1.7%)	0.5 (1.6%)	2 (6.1%)	1.2 (3.5%)	1.6 (4.9%)
120-159 m ²	0 (0%)	0.7 (1.3%)	1.2 (2.4%)	1.1 (2.3%)	2.2 (4.6%)
160- m ²	-0.3 (-0.9%)	0.9 (2.3%)	0.6 (1.7%)	1.2 (3.2%)	0.6 (1.5%)
Bystørrelse					
Over 50.000	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
10.000-50.000	0.6 (0.8%)	2 (2.9%)	0.9 (1.2%)	1.8 (2.4%)	2.9 (4%)
1000-10.000	0.7 (1.3%)	0.7 (1.2%)	1.9 (3.3%)	4.3 (7.6%)	4.2 (7.4%)
Under 1000	0.2 (0.2%)	1.5 (2%)	3.3 (4.3%)	2.4 (3.2%)	2.3 (3.1%)

Kilde: Egne beregninger på SMILE 3.0.